

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2009

Bc. Zdenka Ehrenbergerová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Nezávažnější trestné činy páchané ženami na našem území
po roce 1945 až do současnosti, jejich příčiny a způsoby
potrestání**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Antonín Olejníček

Vypracovala:
Bc. Zdenka Ehrenbergerová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nejzávažnější trestné činy páchané ženami na našem území po roce 1945 až do současnosti, jejich příčiny a způsoby potrestání“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 31. 3. 2009

.....
Bc. Zdenka Ehrenbergerová

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Bc. Zdenka Ehrenbergerová

OBSAH

Úvod	2
1. Žena, trestný čin a jeho příčiny	5
1.1 Přehled teorií ženské kriminality	6
1.2 Obecná charakteristika trestného činu, jeho druhy a žena jako subjekt trestného činu	11
1.3 Vliv rodinného prostředí na trestnou činnost ženy	18
1.4 Dílčí závěr	25
2. Způsoby potrestání, druhy trestů a jejich vývoj	26
2.1 Trest smrti (vznik, zánik, ženy potrestané trestem smrti)	28
2.2 Politické tresty a justiční vraždy (nastínění soudu M. Horákové, a odsouzení prokurátorky Ludmily Brožové – Polednové)	40
2.3 Trest odnětí svobody a trest odnětí svobody na doživotí	46
2.4 Dílčí závěr	54
3. Zjišťování faktorů kriminality žen	57
3.1 Cíl průzkumu	57
3.2 Zvolené metody, techniky průzkumu	58
3.3 Vymezení zkoumaného vzorku	59
3.4 Výsledky průzkumu	59
3.5 Komentář a závěry šetření	69
4. Studie rodinné anamnézy žen páchajících nejzávažnější trestné činy	75
Závěr	82
Resumé	84
Anotace	85
Seznam použité literatury	86
Seznam příloh	89

Úvod:

Diplomová práce je zaměřena na problematiku ženské kriminality a to zejména na to, jaké nejzávažnější trestné činy jsou ženy schopny páchat. Ve své práci se zabývám tím, jaké nejzávažnější trestné činy byly a jsou ženami páchány na našem území po roce 1945 až do současnosti, jejich příčiny (jaké mohou být příčiny toho, že ženy páchají trestnou činnost) a způsoby potrestání.

Cílem práce je zjistit faktory ženské kriminality, a proto si hned na začátku diplomové práce kladu hypotézy, které se mi zdají pro zjištění tohoto cíle nejadekvátnější.

- I. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, většinou pocházejí z dysfunkční rodiny.
- II. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, mají zkušenost s drogami.
- III. Předpokládám, že nejzávažnější trestná činnost žen, může být páchána i z finančních důvodů.
- IV. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, byly už v minulosti alespoň jednou trestané.

Myslím si, že poznání funkčnosti rodinného prostředí v první hypotéze je velice důležité, neboť rodinné prostředí, které neplní svoji funkci, může být jedním z faktorů kriminality žen. Ve druhé a třetí stanovené hypotéze předpokládám, že dalším faktorem ženské kriminality může být drogová závislost a nedostatek finančních prostředků. Poslední hypotézou předpokládám, že faktorem může být i deviantní chování těchto žen.

Jak téma diplomové práce souvisí se sociální pedagogikou? Souvislost vidím v tom, že sociální pedagogika se soustřeďuje na otázky pomoci delikventním jedincům (v případě mojí diplomové práce ženám páchajícím trestnou činnost) při utváření

optimálního životního způsobu (zájmovou orientací, nabídkou hodnotného využívání volného času, programy prevence, učení správné komunikaci, orientaci v mezilidských vztazích, zvládnání náročných životních situací, rozvíjením sociální kreativity). Takovýmto výše uvedeným způsobem pomáhá sociální pedagogika delikventním ženám ve výkonu trestu, kde pracují sociální pedagogové, kteří s odsouzenými ženami pracují a jejichž nejtěžším úkolem a i úkolem sociální pedagogiky je pomoci jim při hledání identity a vnitřního zakotvení (v této rychle se měnící době pomoci těm, kteří tomuto tempu nestačí, nejsou vybaveni dostatečnou flexibilitou, nezvládají úkoly před ně stavěné, a proto selhávají). Takových lidí přitom přibývá. „Je tedy potřeba, abychom se učili ovládat strategie pro zvládnání těžkých životních situací, prohrávat, ale nezůstat definitivně poraženi. Stejně důležité je učit se aktivní účasti na společenském životě.“ (Kraus, 2001, s. 12 – 15), (Kraus, 2008, s. 49 – 50)

„Úkolem sociální pedagogiky je prevence proti výskytu patologických jevů a to tím způsobem, že se zaměřuje na každodenní život jedince, analyzuje jeho životní situace a navozuje takové změny v sociálním prostředí, které napomáhají optimálnímu rozvoji osobnosti a minimalizují rozpor mezi jedincem a společností. Akceptována je sociálně výchovná pomoc ohroženým skupinám dětí a mládeže, výchovně – vzdělávací práce s marginálními skupinami, dále se také zaměřuje na problémy patologického charakteru, části populace ohrožené ve svém rozvoji a potencionálně deviantně jednajících.“ (Kraus, 2001, s. 12 – 15), (Kraus, 2008, s. 49 – 50)

Práci jsem rozdělila do 4 kapitol. V první kapitole diplomové práce v rovině teoreticko – metodické popisují nejrůznější teorie kriminality žen a specifikují trestné činy, kterých se ženy dopouštějí. Dále se zde zaměřuji na ženu a na její funkci matky v rodině a v případě, že tato funkce selhává, i na její negativní dopad na společnost. Proto věnuji kratší část diplomové práce rodinné výchově.

Ve druhé kapitole se zaměřuji na to, jakou úlohu a uplatnění má trest ve společnosti od počátku dějin lidstva až po současnost. Popisují zde souvislost trestu a sociální pedagogiky. Zaměřuji se na trest smrti, tresty odnětí svobody a nastiňuji zde i tresty politické, které, ač se sociální pedagogikou úzce nespojují, považují za důležité a to z toho důvodu, že práce je zaměřena na ženy, které páchají trestnou činnost a jsou za to odsouzeny, v této části kapitoly na takové dvě ženy poukazuji. V druhé kapitole si pokládám řadu otázek a kladu si za cíl nalézt na ně odpovědi:

Je správné odsoudit několikanásobnou vražedkyni trestem smrti? Nebyl by pro ni daleko horší trest odsoudit ji na doživotí? Jak se staví naše společnost k trestu smrti? Mají vražedkyně, odsouzené na doživotí, šanci, že by je někdy propustili na svobodu?

Cílem diplomové práce v rovině výzkumné je zjistit faktory ženské kriminality a to na základě sběru dat pomocí explorativní metody kvantitativní povahy dotazníkem a následně jeho vyhodnocením. Výsledky zpracuji do přehledných tabulek. Třetí výzkumná kapitola tedy obsahuje cíle průzkumu, zvolené metody, techniky práce, vymezení zkoumaného vzorku, výsledky průzkumu, komentáře a závěry šetření. Výzkumná část bude ve čtvrté kapitole doplněna o zkoumání studií rodinné anamnézy žen páchajících nejzávažnější trestné činy.

Za informační zdroje jsem použila dostupné odborné publikace, noviny a internet. Práce má strukturu teoreticko – praktickou, kompilační a monografickou. Přínos práce vidím v poskytnutí přehledu o faktorech a teoriích ženské kriminality. Dále v poskytnutí informací o nejzávažnějších trestných činech páchaných ženami a o uložených trestech za tyto trestné činy. Práce je omezena neposkytnutím statistik po roce 1945 až do roku 1992 a to z důvodu, že by práce byla hodně obsáhlá a statistiky nejsou zcela dostupné a komplexní tak, aby byly úplné a vyčerpávající.

1. Žena, trestný čin a jeho příčiny

V dnešním 21. století jsou ženy čím dál tím více emancipovány, mění se jejich úloha ve společnosti a i jejich ekonomické postavení a status. Ženy se stávají mnohem nezávislejší a nabývají nových práv a tím se zvyšuje jejich podíl na společenském životě. Ženy díky novým možnostem zastávají významné pozice v naší společnosti. Prosazují se například v politice, ve vědě, v kultuře a v dalších profesích, které v dřívějších dobách byly pouze doménou mužů. (Zapletal a kol., 2002, s. 160)

Bohužel ženy se prosazují i na poli kriminality. Kriminalita žen u nás neúměrně rychle vzrůstá¹, a proto vidím jako nutnost poznat její příčiny a faktory, které mají vliv na osobnost pachatele trestné činnosti.

Při popisu vývoje ženské kriminality vycházím z policejních statistik. „Trestná činnost žen je trvale na vzestupu. Od roku 1993 do roku 2006 se roční počet stíhaných/obviněných pachatelek zvýšil z 9 000 na více než 17 000 osob. V roce 2006 bylo stíháno 16.708 žen. S tím souvisí vzestup počtu obžalovaných i odsouzených žen, který zachycují statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR nebo Vězeňské služby ČR.“

(http://www.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/vyvoj_info.html, zdroj – uveřejněné statistiky na www.mvcr.cz),

Statistiky po roce 1945 až do roku 1992 neuvádím a to ze dvou důvodů. Jedním z důvodů je, že diplomová práce by byla velmi rozsáhlá a druhým důvodem je, že statistiky nejsou zcela dostupné a komplexní tak, aby byly úplně a vyčerpávající.

¹ Viz. Tabulky, uvedené v příloze

1.1 Přehled teorií ženské kriminality

Koncipování výkladových schémat ženské kriminality má snahu vytvořit teorii, která by postihla příčiny kriminálního chování žen. Klasickými pokusy o vysvětlení ženské kriminality dochází k různým fyziologicky a morálně orientovaným úvahám, které se snaží především specifikovat tzv. ženskost. Mnohé z těchto teorií nejsou ale nijak korektně empiricky podloženy a často různí autoři docházejí k odlišným závěrům.

„Z vývojového hlediska lze pokusy o výklad ženského kriminálního chování charakterizovat postupným přechodem od úzce zaměřených (biologicky, psychologicky, sociologicky) koncepcí ke komplexnějším teoriím, které považují kriminální chování za výsledek souhry vnitřních i vnějších činitelů.“

„Rané kriminologické koncepty, založené na biologických faktorech (Lombroso, Freud), spočívajících ve „slabosti“ žen, jsou nahrazovány pojetími o společenské podřízenosti žen, vštěpované bezradnosti a vzdání se vlastních zájmů. Kriminalita žen je spíše označována za duševní nemoc, nebo za důsledek morálního selhání, či pošetilé nevědomosti, případně, že ženy jsou ve svém jednání poháněny ne zcela předvídatelnými biologickými cykly.“

„Lombroso tvrdí, že prostitute u žen představuje podle něj logický, správný ekvivalent promyšlenější a pestřejší mužské kriminality. Lombroso tím charakterizuje rozenou pachatelku jako ženu s nedostatkem mateřského pudu (mající zálibu v mužských sportech, mající mužskou fyziognomii).“

Teorie, které vysvětlují kriminalitu žen, měly nejprve za to, že ženám je vrozená pasivita, závislost, mateřkost a emocionální citlivost, tedy že jsou jim vlastní takové vlastnosti, které do vězení nevedou. Uvádělo se, že důsledkem kriminálního chování žen je jejich nedostatečný fyziologický vývoj nebo známka „evolučního zakrnění“. „Mělo se za to, že ženy, které se dopustily trestného činu, zdravě nevyspěly k tomu, co je jejich přirozeností, a toto zakrnění je důvodem překračování norem. Kriminalita žen byla často spojována s hříšností a sexuální vyzývavostí ženského těla, proto se pozornost zaměřovala k prostituci jako k nejtypičtějšimu z ženských deliktů.“

Prostituce přináší rychlý a snadný výdělek. Některé dívky jsou k tomu téměř donuceny nízkou kvalitací, opožděným duševním vývojem, s kterým

by se v zaměstnání neuplatnily. Největší vliv má asi rodinné prostředí, ve kterém tyto ženy a dívky prožily své dětství.

Prostitutky většinou pocházejí z neúplných nebo rozvrácených rodin. Často utíkají z domova už v dětství a nezbyvá jim nic jiného než se živit právě prostitucí. Většina z nich je závislá na drogách. Často pro ně bývá prostituce prostředkem k opatrování peněz na narkotika.

Prostituce u nás není trestným činem. Nemůže za ni být trestána ani prostitutka, ani její zákazník. Prostituci je možno postihovat pouze nepřímo. Trestnými však mohou být související jednání, např.: krádeže, kterých se prostitutky dopouštějí na svých záměrně vybraných podnapilých klientech. Loupeže na muže, kteří jsou vylákáni prostitutkou na příhodné místo v terénu nebo do bytu, kde jsou připraveni spolupachatelé prostitutky, vydávající se kupř. za její druhy či manžely, kteří pak v žárlivé scéně napadají oběť prostituce. Při té příležitosti ji okradou nebo volí vydírání za nevěru. Typické pro tuto formu trestné činnosti jsou i známé „uspávačky“, tj. prostitutky, jež podávají před samotným aktem muži nápoj, zpravidla alkoholický, který obsahuje dávku rohypnolu. Dále lze za trestné činy považovat nakažení pohlavní chorobou, ohrožení mravní výchovy mládeže v případě, že prostituce je vykonávána před dětmi, eventuálně lze uvažovat o výtržnictví, a to v případě, že soulož je vykonávána veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Dále pak příživnictví nebo porušování pracovní kázně. To jsou však hypotetické trestně právní závěry, které nejsou v praxi frekventované.

Nelze ani opomenout tu skutečnost, že jsou často k prostituci nuceny i malé děti. Žena, která se sama živí prostitucí, je od svého partnera (většinou alkoholika) nabádaná k prodeji vlastních nezletilých potomků.

Prostituce zatím vždy měla převahu nad společností, která se bez ní asi nedokáže obejít, rozhodně si však nemůže dovolit její nekontrolovatelné bujení. Můžeme se také jako mnoho jiných lidí domnívat, že prostituce je vlastně pozůstatkem po původním stavu, v němž člověk žil v prvobytně pospolné společnosti, v níž bujela volná láska, bez pevných rodinných vazeb. (Ehrenbergerová, 2007, s. 8 – 9)

„V návaznosti na tezi o biologické inferioritě ženy bylo ve dvacátých letech minulého století (Erich Wulffen) hledáno zdůvodnění nízké úrovně kriminální aktivity ženy např. v její menší sexuální senzibilitě, která je podle něj ve vztahu s pasivitou.

To se projevuje i v její nižší dispozici k páčání trestné činnosti (ženská pasivita tak ženy chrání před kriminalitou).“

„Kriminogenní momenty u ženy pak vidí v jejích „krizových obdobích“ – menstruačního cyklu, gravidity, puerperia a klimakteria. Tím je podle Wulffena zločinnost ženy „zakořeněna v jejím pohlaví“. Premenstruačnímu syndromu (PMS) bývá někdy připisována „neschopnost ženy unést své emoce“ v důsledku změny vnímavosti vůči vnějším podnětům. K delikventnímu jednání tak může v tomto období docházet následkem zborcení vnitřních zábran, zejména u žen disponovaných (emočně labilních, s disharmonickou strukturou osobnosti, v konfliktních situacích apod.). Na druhou stranu někteří vědci existenci PMS úplně zpochybňují a tvrdí, že premenstruační změny jsou přirozenou součástí ženského života a víra v PMS je výsledkem podmiňování a nikoliv biologických procesů. Pokud budou brát ženy menstruaci jako normální a ne negativní událost, nebudou pak tyto symptomy pociťovat jako problematické.“

Při diskusích o vlivu fyziologických cyklů (procesů) na trestnou činnost žen je třeba připomenout, že jde o jev, který u naprosté většiny žen nevyvolá žádné mimořádné komplikace, jež by vedly ke změnám psychického stavu a chování ženy, vyústující v kriminální jednání. „Nejčastěji se případné psychické reakce s rysy agresivity vyskytují v prostředí rodiny, event. v zaměstnání, a nemají povahu porušení zákona. Obecně je možno říci, že environmentální faktory (a asi také různé vnitřní faktory) mají větší vliv na alterace chování žen, než např. menstruační cyklus.“

„Překonat jednostrannost biologických teorií se pokusil mimo jiné Pollak. Odmítl vysvětlení o nedostatku fyzické síly u žen k páčání zločinu a zmiňuje působení společensko - kulturních stereotypů, které určuje daná sociální skupina. Kultura určuje stereotypy chování, které pak od žen očekává. Zdůraznil, že ženy se vyhýbají použití násilí proto, že to odporuje u nich sociálně zafixovaným normám chování, nikoli v důsledku své slabší fyzické konstituce.“

„Povaha žen je údajně stabilní, nepodléhá společenským změnám, determinantou chování žen je jejich biologická podstata. Ženy jsou i méně „psychicky vyspělé“ (ve smyslu – „méně podnikavé, nedokáží unést vysoké riziko, jsou pasivní, konzervativní, méně brutální a převládají u nich mateřské pudy“), a proto více dodržují platné zákony.“ Příčiny delikventního chování jsou viděny ve specifických poruchách raného vývoje jedince, vedoucích k intrapsychickým konfliktům. Jejich následkem jsou pocity viny a z nich vyplývající potřeba trestu.

„Výzkumné psychoanalytické sondy zaměřené na delikventní ženy reprezentuje studie např. Konopkové, která v šedesátých letech minulého století provedla rozhovory ve skupině delikventních dívek (14 – 19 let). Vyvodila společné znaky (jako úzkost, pocit izolovanosti, negativní sebeobraz, opozice vůči autoritě apod.), stejné znaky nacházejí jiní psychoanalytici např. u žen s neurotickými nebo psychosomatickými symptomy. Pouze pomocí individuálních a skupinových rozhovorů, bez kontrolní skupiny, vyvozuje faktory společné jako vliv biologických začátků puberty, které jsou u dívek spojeny s traumatizujícím zážitkem a následnými pocity úzkosti a nejistoty v souvislosti s fyziologickým dějem v jejich těle. Pozdější psychoanalytické teorie zdůrazňují více vlivy prostředí, zejména mateřské deprivace a neadekvátní výchovy, která je jednou z příčin antisociálního chování.“

Antisociální chování je výsledkem působení kombinace sociálních, psychologických a biologických příčin. Proto vystupují do popředí teorie, které se snaží vysvětlit zločinnost a antisociální chování vzájemně se ovlivňujícími sociálními a biologickými faktory. „Prakticky všechny vycházejí z toho, že člověk má tendenci chovat se antisociálně, pokud si v procesu socializace neosvojí způsob (nenaučí se), jak jej tlumit. Shodují se v tom, že nejvyšší pravděpodobnost chronického antisociálního chování se váže na souběh biologických deficitů (predispozicí) s negativním sociálním prostředím.“

Sociálně orientované teorie hledaly odpověď v rozdílné sociální roli a společenském postavení ženy, které jí dávají na jedné straně méně příležitostí ke spáchání kriminality, na straně druhé ji v případě jejího kriminálního selhání hrozí mnohem větší stigmatizací a zavržením, než jak tomu bývá v případě delikventního muže. Socializace do rodového stereotypu určené specifické role má přispívat k tomu, že si ženy vytvářejí méně agresivní a méně akční vzory chování. „Existují poznatky o tom, že dívky podléhají silněji sociální kontrole, zvláště v rámci rodiny je na ně více dohlíženo, a že ve srovnání s chlapci mají méně prostoru ke společenským experimentům. S tím těsně souvisí domněnky o omezených příležitostech, které vycházejí z toho, že sociální prostor – dům a rodina – výrazně redukuje příležitosti k páčání trestných činů. I to může vysvětlovat vysoký podíl deliktů v okruhu blízkých osob, především špatné zacházení s dětmi.“

Žena prochází specifickou socializací a učí se již od narození typickým způsobům chování, motivům a postojům. Očekávání a odměňování, formální

a neformální kontrolní mechanismy vůči ženskému chování se řídí od počátku podle pohlaví a určuje repertoár chování žen. Dívky jsou intenzivněji kontrolovány, učí se typickým ženským dovednostem a mají – mimo jiné – v raném věku větší kontakt s osobami ženského pohlaví. U žen probíhá proces socializace obecně bezporuchověji, dívky a ženy se lépe přizpůsobují právním normám. Sociální učení se tak jeví jako úspěšná strategie v boji s kriminalitou. Poruchy socializace u žen vytvářejí nápadnost v jejich chování a (negativně) ovlivňují plnění specifické role (ženy - matky). Z poruchového naplňování této role mohou pak plynout specifické příčiny kriminality žen. (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 10 – 14)

Kriminalita žen se neustále mění a její změny se staly natolik znepokojující, že se jimi začaly zabývat příslušné orgány OSN. Poprvé se této problematice věnovala pozornost na 5. kongresu OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s delikventy (Ženeva, 1975), poté na 6. kongresu OSN (Caracas, 1980). V této době se začaly realizovat výzkumy zaměřené na kriminalitu žen.

Získané poznatky daly podnět k vytvoření podmínek a rozpracování metod zacházení s vězňenými ženami zohledňující zvláštnosti psychiky žen, vývoj kriminální dráhy a specifčnost motivace ke korektivní resocializaci. Na 10. kongresu OSN (Viedeň 2000), který byl věnován Otázkám trestní justice a jejím úkolům pro 21. století, bylo diskutováno větší zapojení žen do trestní justice, od kterého se čeká zlepšení v řešení kriminality žen (větší porozumění pro specifika kriminality žen a stanovení adekvátnějších způsobů řešení).

(Zapletal a kol., 2002, s. 165 – 166)

1.2 Obecná charakteristika trestného činu, jeho druhy a žena jako subjekt trestného činu

V této části je cílem charakterizovat trestný čin a ukázat, jaké druhy trestných činů jsou nám známy a jakých trestných činů se ženy dopouštějí nejčastěji. Dále se zde zaměřuji na ženu jako na pachatelku trestného činu.

„Legální definice trestného činu podle §3 odst. 1, 2 trestního zákona:“

1. „Trestný čin je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.“
2. „Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.“

„Formální stránku trestného činu představují znaky uvedené v zákoně. Materiální stránku trestného činu představuje nebezpečnost činu pro společnost. Aby se jednalo o trestný čin, musí být zároveň naplněny obě podmínky.“

„Pojmové znaky trestného činu tvoří:“

1. „znaky uvedené v zákoně (formální znaky):“
 - „znaky skutkové podstaty trestného činu (charakterizující objekt, objektivní stránku, subjekt, subjektivní stránku, protiprávnost) – ty nazýváme typovými znaky, protože odlišují jednotlivé typy trestných činů“
 - „stanovený věk a přičetnost, které nazýváme obecnými znaky, neboť jsou pro všechny trestné činy shodné“
 - „u mladistvých pachatelů vyžaduje zákon dosažení takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohli rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a ovládat své jednání. Jinak nejsou za svůj čin odpovědní“
2. „Nebezpečnost činu pro společnost (materiální znak):“
 - „u dospělých pachatelů musí být vyšší než nepatrná (u vojenských trestných činů vyšší než malá)“
 - „u mladistvých pachatelů musí být vyšší než malá.“

„Třídění trestných činů:“

1. „podle druhu chráněných hodnot – toto členění je vyjádřeno v systematické zvláštní části trestního zákona.“
2. „Podle formy zavinění – na trestné činy úmyslné a nedbalostní.“
3. „podle způsobu jednání - na trestné činy spáchané konáním a trestné činy spáchané opomenutím.“

4. „podle závažnosti“

– „z hlediska stupně nebezpečnosti pro společnost“

- „mimořádně vysokého stupně nebezpečnosti;“
- „velmi vysokého stupně nebezpečnosti;“
- „menšího stupně nebezpečnosti;“
- „malého stupně nebezpečnosti;“

- „z hlediska závažnosti typové“

- „trestné činy zvláště závažné;“
- „trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody do 5 let;“
- „trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody do 3 let;“
- „trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody do 2 let.“

Trestné činy jsou:

1. hlava:	Trestné činy proti republice, cizímu státu nebo mezinárodní organizaci	vlastizrada, vyzvědačství
2. hlava:	Trestné činy hospodářské	tunelování, neoprávněné podnikání
3. hlava:	Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	úplatkářství
4. hlava:	Trestné činy obecně nebezpečné	toxikomanie, prodej drog
5. hlava:	Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	opilství, výtržnictví
6. hlava:	Trestné činy proti rodině a mládeži	bigamie, ohrožení mravní výchovy
7. hlava:	Trestné činy proti životu a zdraví	ublížení na zdraví s následkem smrti, vražda
8. hlava:	Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	znásilnění, domácí násilí
9. hlava:	Trestné činy proti majetku	krádež
10. hlava:	Trestné činy proti lidskosti	genocida, válečná krutost
11. hlava:	Trestné činy proti brannosti a civilní službě	Maření způsobilosti ke službě, neplnění odvodní povinnosti
12. hlava:	Trestné činy vojenské	nenastoupení do služby

(Kejdová, 2006, s. 11 – 12, s. 32 – 50)

„**Objekt trestného činu** zpravidla definujeme jako společenské vztahy, zájmy a hodnoty (souhrnně se hovoří o „právních statcích“) chráněné trestním právem. **Subjekt trestného činu = pachatelem trestného činu** je trestně odpovědná fyzická osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky trestného činu.“ Trestného činu se dopouštějí i ženy, a tak je záhodno zabývat se v tomto odstavci charakteristikou **osobnosti pachatelky závažné trestné činnosti.**

Jaká je typologie osobnosti pachatelek trestné činnosti? U nás nebyla dosud osobnosti pachatelek věnována významnější pozornost. Za zmínku stojí snad jen zmíněná studie Kováčikové, provedená na odsouzených ženách a sledující penitenciární cíle a potřeby. „Autorka stanovila pět možných faktorů kriminální recidivy žen:“

- „nedostatečný průběh socializace,“
- „sníženou úroveň mentálních schopností,“
- „sníženou úroveň kapacity normativního okruhu osobnosti,“
- „zvýšenou expresivní pohotovost a zvýšenou sociální distanci,“
- „kriminalizační efekt“

„Její závěry se však do penitenciární praxe v ČR významnější měrou nepromítly. Zřejmě jediná empirická typologie osobnosti pachatele v ČR byla odvozena pouze na populaci odsouzených mužů a z hlediska osobnosti ženy – pachatelky má pravděpodobně jen velmi omezenou platnost (pokud vůbec).“ (Kejdová, 2006, s. 13 – 14), (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 26)

„Na konci sedmdesátých let Blum a Fisher sumarizovali tematiku kriminality žen do těchto tezí:“

- „podíl žen na páčání trestné činnosti (včetně vražd) je vyšší v zemích, kde mají ženy větší svobodu a rovnoprávnost,“
- „podíl žen na páčání trestné činnosti závisí na sociální třídě a menšině, ke které patří,“
- „podíl žen na kriminalitě ve všeobecnosti roste, což je dáno převažujícím trendem ve světě k větší variantě rolí, které může žena zastávat, a tím i vyšším rizikem sociálního selhání.“ (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 8)

Podle statistik Ministerstva spravedlnosti ČR patří k **nejzávažnějším trestným činům ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. z. a týrání svěřené osoby podle § 215 tr. z.** Ženy také často **útočí vůči rodinným příslušníkům**. Další velkou skupinou kriminálních jednání, na nichž se ženy významně podílejí, jsou tzv. **klamavá jednání (podvody § 250, křivá obvinění § 174 a křivé výpovědi § 175). Pokud jde o násilí, pak nejvyšší podíl na úmyslných násilných trestných činech mají ženy u vražd podle § 219 tr. z. a úmyslné těžké újmy na zdraví podle § 222 tr. z.** V absolutních počtech ovšem v kriminalitě žen převažují výše uvedenáklamavá jednání (zejména podvody § 250 a zpronevěry § 248) a krádeže § 247, dále za nejzávažnější trestné činy lze považovat zanedbání povinné výživy § 213, porušování domovní svobody § 238, výtržnictví § 202, podílnictví § 251, útoku na státní orgán § 153, 154 a veřejného činitele § 155, 157 a dopravní nehoda způsobená z nedbalosti § 180. Lze zřejmě konstatovat, že ač podíl žen na celkové trestné činnosti a také na množství odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody je stále nízký, závažnost ženské kriminality odrážená výší uložené sankce je srovnatelná se závažností kriminality mužů. Od kriminality mužů se – podle řady autorů – kriminalita žen liší zejména tím, že v ní převažuje méně závažná majetková trestná činnost. Jak už jsem nastínila v textu výše, specifickou oblastí kriminality žen v České republice zůstává skupina trestných činů, související s rodinnou rolí ženy a selhávání v ní – zanedbání, týrání svěřené osoby, ublížení na zdraví a násilí v interrodinných vztazích apod. Z této, pro individuální i společenské důsledky, velmi závažné podoby kriminality žen se však oficiálně zjistí jen část, a sice ta nejzávažnější. Je možné předpokládat, že značná část deviantního chování méně závažné povahy zůstává skrytá za zdmi domácností a rodin. (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 6, 38 - 39)

Za jeden z nejzávažnějších úmyslných násilných trestných činů považujeme vraždu. Proč ženy vraždí? Vražda je ženami většinou páchána pod vlivem silných emocí. Motivací bývá často dlouhotrvající konflikt vyvolaný špatným zacházením a ponižováním ze strany pozdější oběti. „Z mezinárodních výzkumů vyplývá, že procento žen v celkovém počtu vražd kolísá mezi 12 – 15%. Pokud ženy vraždí, je to nejčastěji za následujících okolností:“

1. „obětí je manžel, druh nebo partner pachatelky (45%)“
2. „místem činu bývá vlastní byt nebo byt sdílený s obětí (40%)“
3. „vražedným nástrojem je nůž (50%)“
4. „motivem činu bývá dlouhodobý krizový stav s obětí (60%)“

(<http://www.super.cz/adrenalin/13224-dozivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>),
(Zapletal a kol., 2002, s. 167)

Jakých vražd se ženy dopouštějí? Jsou to vraždy loupežné, sexuální, na objednávku, motivem jsou osobní vztahy, vražda novorozence matkou atd. Vražda novorozence matkou je jediným specifickým ženským trestným činem. Výskyt tohoto deliktu je všeobecně malý a to většinou v souvislosti se sociální a materiální nepřipraveností na roli matky, nechtěným těhotenstvím, partnerskými neshodami, anebo je to zapříčiněno hormonálními změnami, které nastávají po porodu ženy a jejich odrazem v psychice. V roce 2006 se objevuje vyšší počet stíhaných žen u loupežných vražd, naopak počet žen vyšetřovaných/obviněných z vražd motivovaných osobními vztahy výrazně ubylo. Oproti minulým rokům se ve statistikách policie objevila vražda novorozence matkou, naposledy byl tento skutek evidován v roce 2003.

Vražda novorozeného dítěte je zvláštním ustanovením (§220 tr.z.), které předpokládá, že pachatelkou trestného činu je „matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu, nebo hned po něm“. Výzkumy pachatelek odsouzených podle § 220 tr.z. ukázaly, že většinou jde o mladé, svobodné ženy se základním a nižším vzděláním. Nejčastějším motivem pak bývá nechtěné těhotenství, strach z pomluv a předsudků, příp. konfliktní vztahy. U vdaných pachatelek to bývá negativní postoj otce k narozenému dítěti nebo rodičkou nenáviděný biologický otec. Individuálně je třeba posuzovat případy, kdy jde o navedení nebo o aktivní spoluúčast partnera na vraždě. Při samotném úmrtí jde hlavně o „pasivní homicidium“ (neposkytnutí pomoci) a příčinou smrti bývá udušení. Základní dělení činu na neonaticide (zabití/vražda novorozence), infanticidium (dítě straší 24 hod. do roku) a filicidium (zabití vlastního dítěte) je dáno věkem oběti. Primárním omezením tohoto typu třídění je to, že tyto kategorie neosvětlí charakteristiku pachatele (otce nebo matky) a také nepřispějí k alespoň částečnému porozumění jednání pachatele.

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR v roce 2001 bylo za trestný čin vraždy odsouzeno 22 žen, v roce 2002 bylo 18 žen a v roce 2005 13 žen. V 1. pololetí 2006 uvádějí statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR z celkového počtu 67 pravomocně odsouzených osob (§219) 10 odsouzených žen, což je znatelný nárůst oproti minulému období. Celkově byl počet policíí evidovaných vražd 77 v roce 2005 nejnižší za posledních patnáct let (186 vražd, z toho 161 objasněných), v roce 2006 bylo evidováno 231 vražd, objasněno 196. Podle statistik Policejního prezidia bylo v roce 2005 stíháno/vyšetřováno 27 žen ze všech osob stíhaných v souvislosti s tímto skutkem,

v roce 2006 to bylo 23 žen. (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 31 – 32, 36 - 37), (Zapletal a kol., 2002, s. 166)

Ženské pachatelky vražd se častěji podílejí na intrafamiliárních vraždách, zejména na vraždách směřujících převážně k nejbližším životním partnerům, k manželovi nebo druhovi¹ a k vlastním dětem. Za vším stojí mezilidské neshody v partnerství nebo v rodině, často provázené alkoholem. Velkou míru nebezpečnosti skýtá pro děti duševně nemocná matka, a to i tehdy, je-li manželství nekonfliktní.

V jednom článku jsem se dočetla, že veškeré sociologické výzkumy z celého světa potvrzují: „Ženy jsou vůči partnerům úplně stejně agresivní, jako je tomu opačně. V násilí vůči dětem pak nad muži jednoznačně vedou. Těžké fyzické násilí v rodině není doménou mužů, ale naopak doménou žen.“ Ženy, které spáchají trestný čin, a zejména vraždu, výrazněji narušují sociální normy vymezené kulturními stereotypy pro chování obou pohlaví. Jejich jednání je tedy všeobecně hodnocené jako „narušenější“ a mají větší pravděpodobnost být posouzené znalci z oblasti psychiatrie a psychologie jako „nemocné“ nebo vážně osobnostně narušené. Zvlášť nápadné je to u vražd dětí. (Blatníková; Netík a kol., 2007, s. 32, 36), (http://www.agresorka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=128&Itemid=31)

Trestné činy namířené proti dětem souvisejí s rolí matky a vychovatelky, neboť ženy nesou větší zodpovědnost za péči o dítě. V nepříznivých životních situacích jako je rozvrat partnerského vztahu mohou prožívat stres, který plyne z péče o dítě. Nezajištěné základní sociální podmínky pro výchovu dětí a života rodiny mohou vést u ženy k zoufalství, bezradnosti, zlobě a to se může stát příčinou k páčání trestné činnosti ve vztahu k dětem. Nebo příčinou trestné činnosti na dětech může být zvýšená náročnost a stresovost výchovné role, která je prožívána v důsledku nízké úrovně socializačního procesu samotné matky v její primární rodině, ze které si přinesla nevhodné zkušenosti s výchovou dětí a ty přenáší do sekundární rodiny.

Ženy nejčastěji páčají majetkové trestné činy a to zejména krádeže prosté, podvody a zpronevěry. Tyto trestné činy jsou dávány do souvislosti s ženskou rolí

¹ Jedna feministická myslitelka Andrů Dworkinová z USA pronesla takový to citát: “Chtěla bych vidět muže zmláceného do krvavé masy, do pusy narvaný stěvíc s vysokým podpatkem jako do prasečí tlamy.“ Domnívám se, že každý, kdo si tento citát přečte, neuvěří, že toto mohla pronést žena představitelka něžného pohlaví. (http://www.agresorka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=128&Itemid=31)

rodinných pečovatelek, které nakládají s rodinným rozpočtem a jsou za něj určitým způsobem zodpovědné. Těchto trestných činů se dopouštějí zejména proto, aby materiálně zajistily rodinu nebo vylepšily její materiální úroveň. Majetková trestná činnost je dávana do souvislosti s vzrůstající nezaměstnaností a problémem chudoby. Ženy častěji než muži nakupují v obchodech a mají tak více příležitostí ke krádeži.

Pro ženy jsou též charakteristické verbální delikty (např. křivé obvinění, křivá výpověď a pomluva), což jsou společně s podvodem jisté formy klamavého jednání.

Násilných deliktů se ženy dopouštějí velmi málo. Do roku 1995 stoupal jejich podíl v páchání trestného činu loupeže. Dále se ženy dopouštějí drogové kriminality. Podíl žen na tomto druhu kriminality osciluje okolo 10% od roku 1996. Co se týká recidivy, tak u žen je mnohem sporadičtější, než je tomu u mužů. Důvod je takový, že ženy se nespécializují na určitou trestnou činnost, jako tomu bývá u mužů recidivistů. Ženy jsou v porovnání s muži také méně organizovány při páchání trestných činů. Trestnou činnost ženy většinou páchají jednotlivě. (Zapletal a kol., 2002, s. 166 - 167)

1.3 Vliv rodinného prostředí na trestnou činnost ženy

Kriminalita žen má svá specifika, která úzce souvisí se sociálním kontextem vývoje pojetí role ženy – matky a s reálnými podmínkami a možnostmi naplňování této role dle společenského očekávání v dané konkrétní etapě vývoje společnosti, státu, sociální třídy a minoritní skupiny.

Za velice důležité považují, věnovat pozornost obecně ženě jako matce. „Hospodářské, kulturní, politické, sociální změny, které se odvíjejí v celospolečenském měřítku, dynamizují vztahy určité společnosti, ovlivňují její struktury a fungování, zasahují i rodinu, pojetí rodičovských rolí, včetně role muže a ženy, ženy – matky. Dnešní společnost před ženou otvírá řadu možností (v oblasti profesní, zájmové, kulturní atd.), nové role, úkoly, hodnoty a zároveň jí zůstávají všechny původní přirozeně dané role a to role ženy a role ženy – matky. Na ženách závisí výchova dětí, péče o domácnost, naplňování potřeb manželského popřípadě a v dnešní době stále častěji partnerského soužití, starají se o správný chod a stabilitu rodinných vztahů. Protože ženy přijímají nové role a zastávají i ty staré jsou vystaveny velkému tlaku, neboť skloubení jejich seberealizace a starosti o rodinu je velice náročné, složité a vyčerpávající. Z toho důvodu se stále více prosazuje „zástupné“ až stejně rozvržené plnění povinností mezi obě pohlaví, spojené s výchovou dětí a zabezpečením chodu domácnosti. Žena tak má možnost větší sociální mobility v širším sociálním poli, ve kterém její chování není vystaveno v takové míře působení neformální sociální kontroly svého primárního prostředí jako v minulosti. V tom je spatřován jeden ze zdrojů páčání trestné činnosti žen spolu s novými profesními poznatky a životními zkušenostmi, které mohou být „využity“ i pro páčání trestné činnosti.“ (Zapletal a kol., 2002, s. 160)

„Jakákoliv forma sociálně deviantního chování ženy – matky má vážné důsledky pro výchovu dítěte, ovlivňuje kvalitu rodinného zázemí, socializačního procesu, uspokojování základních biologických i psychických potřeb dítěte, podmiňuje kvalitu, obsah i cíle celoživotního socializačního procesu vychovávaného. Důsledky sociálně deviantního jednání, obzvláště jedná – li se o trestnou činnost, ženu – matku psychicky ovlivňují, a to se pak zprostředkovaně promítá do role ženy – matky. Nejvíce je to prožíváno dítětem od jeho útlého věku, kdy je důležitá prvořadá orientace na jeho správný vývoj a rozvoj, a to je tehdy, kdy jsou uspokojovány jeho biologické

a psychické potřeby (vřelá emoční atmosféra, potřeba projevení něhy a sounáležitosti, potřeba stimulace, potřeba smysluplného světa, potřeba životní jistoty, potřeba identity, potřeba životní perspektivy). Požadované hodnoty konvenční společnosti se prosazují prostřednictvím citového vztahu mezi matkou a dítětem, citové vázanosti dítěte na matku, později na oba rodiče. Kvalita chování matky určujícím způsobem ovlivňuje uspokojování základních psychických potřeb, které jsou důležité pro kvalitu rozvoje dítěte a jeho budoucího vztahu ke společnosti. Převážně matky odvádějí větší podíl výchovné rodičovské péče a tím rušivé vlivy v podobě různých forem závažného deviantního chování – tedy i trestné činnosti se promítají do výchovy dětí.“ (Zapletal a kol., 2002, s. 164)

Jak už jsem nastínila ve své bakalářské práci, rodinu lze považovat za jednu z možných příčin chybného sociálního přizpůsobení a vytvoření takového životního způsobu, který směřuje a vyústí k páčání trestné činnosti.

Rodina je obvykle prvním sociálním prostředím, s kterým se dítě setkává. Má nezastupitelnou úlohu při socializaci dítěte, či mladého dospělého do společnosti. Jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo v prostředí citově vřelém a stálém. Na první pohled se to zdá být docela samozřejmé a snadno dosažitelné, ale přece jen je třeba se nad tím zamyslet a někdy i napsat hodně sil, abychom tyto dvě podmínky splnili. Asociální projevy mladého člověka mají souvislost s poruchami, které se vyskytují v jeho rodině. Pokud chceme plně pochopit osobnost dítěte, měli bychom se zaměřit na samotnou rodinu a výskyt rizikových faktorů v ní.

Není výjimkou, že se v mnoha anamnézách žen, páčajících trestnou činnost, objevuje zmínka o velmi nízkém nebo velmi vysokém věku rodičů v době jejich narození. Zdravotní stav a věk rodičů má velký význam při výchově dětí. U pachatelů z řad mládeže můžeme velmi často pozorovat, že jde o děti starších matek. Z prováděných výzkumů bylo prokázáno, že matky mladistvých pachatelů jsou v průměru starší než matky nedelikventů.

Velkým problémem jsou i mladí a často ještě nevyzrálí rodiče, kteří mnohdy nedokáží přiměřeně reagovat na potřeby svého dítěte. Narození dítěte je pro tak mladé lidi (často ještě nedospělé) velkou zátěží, a proto se tyto rodiny brzo rozpadají a dítě vyrůstá v neúplné rodině.

Pro vývoj lidské osobnosti je velmi důležité, někdy dokonce za určující období života člověka, jeho dětství, podmínky jeho výchovy a rozvoje v tomto věku.

Za normálních okolností souvisejí tyto podmínky velice úzce s rodinou. Soudí se, že výchova dítěte v rodině, a to v nejranějším věku, v mnohém předurčuje celý proces včleňování mladého člověka do společnosti a její kultury, že tedy klade základy jeho socializace.

Z toho vyplývá, že vyrůstá – li jedinec v rodině neúplné, vytváří taková to rodina pro výchovu a vývoj dítěte nepříznivější situaci, než je situace v rodině úplné. Stačí například připomenout, že zbývající rodič, na němž spočívá veškerá tíha výchovné péče, starosti o domácnost a materiální zabezpečení, nemůže se dítěti věnovat tak, jak by bylo zapotřebí, že ve výchově chybí buď nezastupitelná role otce, nebo nezastupitelná role matky atd. To ovšem neznamena, že lze neúplnou rodinu vydávat za příčinu kriminality. Znamená to jen tolik, že je větší pravděpodobnost stát se delikventním u dítěte z rodiny neúplné, než z rodiny úplné. To je racionálně vysvětlené tím, že pro nežádoucí vývoj dítěte jsou v neúplných rodinách příznivější předpoklady a že pro jeho žádoucí vývoj je tedy nutno vynaložit daleko větší množství výchovného úsilí a energie, než v rodinách úplných (fungujících).

Zjevně nepříznivé podmínky výchovy dítěte v rodině existují vedle rodin rozvrácených (tj. takových, v nichž soužití rodičů se již delší dobu nachází v kritické situaci), v rodinách s podprůměrnou kulturní úrovní, v rodinách, požívajících na veřejnosti špatnou pověst pro soustavné porušování všeobecně platných morálních norem, a v rodinách neúplných.

Výzkumem mladistvých recidivistů¹ bylo zjištěno, že v případě, kdy žili rodiče spolu, bylo jejich soužití v některých případech hodnoceno jako sociálně slabé. Je třeba si uvědomit, že relativně málo delikventů pochází z úplných, ač dysfunkčních rodin a že tam nemohou být postiženy případy, kdy navenek se zdá být v manželském soužití rodičů vše v naprostém pořádku, avšak ve skutečnosti je toto soužití vnitřně rozloženo. Zdá se také, že ve větším měřítku nesou na nesouladu mezi rodiči mladistvých delikventů vinu otcové, u nichž je zřejmě vůbec horší poměr k plnění rodičovských funkcí a rolí, neboť i přes větší časové možnosti, které k tomu mají, se otcové delikventní mládeže obvykle daleko méně věnují rodině a domácnosti.

Mnoho delikventů také pochází z rodiny, kterou můžeme nazvat „několikrát restaurovaná rodina“. „Několikrát restaurovanou rodinou“ rozumíme rodinné společenství, v němž jeden z rodičů je vlastním biologickým rodičem a druhý

¹Jedná se o výsledky dotazníkového šetření, provedeného Výzkumným ústavem kriminologickým v Praze roku 1966 u 430 odborníků, kteří mají zkušenosti s narušenými dětmi.

je tzv. nevlastní rodič. Příchod nového vychovatele do rodiny, ať už v jakékoliv právní formě, znamená vždy vážný zásah do rodinného systému a vztahů. Nejzávažnějším rozdílem proti vlastní originální rodině je však skutečnost, že v našem případě má dítě zpravidla ještě jednoho rodiče někde jinde a že svým způsobem patří do takzvané „rodin dvou“. Problém „vlastní – nevlastní“ se pro mnohé děti stává natolik dominantní, že zastíňuje všechno ostatní, případně všechno ostatní poznamenává. U dětí v doplněných rodinách se poměrně často objevuje provokativní chování vůči nevlastnímu rodiči a opakované útoky z domova.

Dalším rizikovým faktorem v rodině je výskyt patologických závislostí rodičů (toxikománie, gamblerství, alkoholismus atd.). Zvyšuje se tak pravděpodobnost přenosu problémového chování dítěte, které by mohlo vyústit v delikventní chování. Ve většině případů je kriminalita mládeže velice úzce spojena s alkoholismem rodičů. Vztah mezi alkoholismem a kriminalitou je velice úzký. Alkoholismus jednoho nebo i obou rodičů je jednou z nejčastějších příčin vzniku sociálních problémů a posléze rozpadu rodin, z nichž pochází mladí pachatelé. Výchova v rodině alkoholiků nejenže činí děti disponovanějšími k asociálnímu zaměření, ale i k samotnému alkoholismu. Není náhodou, že mezi mladými pachateli je nemalý podíl alkoholiků, že řada zločinů jimi spáchaných se stala pod vlivem alkoholu a že nejčastějším dědičným zatížením, které je v rodinách mladých zločinců pozorováno, je právě alkoholismus. Mnoho pachatelů z řad mládeže páchá např. vloupání především proto, aby si opatřili alkoholické nápoje, popřípadě peníze získané krádeží či loupeží ihned propijí.

Rozvraty manželství rodičů delikventních dětí jsou způsobovány ještě celou řadou příčin (kromě alkoholismu je jednou z dalších příčin nevěra jednoho z manželů), které se vzájemně kombinují a prolínají. Jinými častými příčinami jsou finanční spory, nesoulad ve sféře citové, duševní, sexuální atd.

Po rozhodnutí rodičů se malé dítě nejednou stává prostředkem k vyřizování účtů mezi oběma partnery. Dítě brzy vycítí, že u něj doma není něco v pořádku, snaží se na sebe strhnout ztracenou pozornost nebo „utíká“ před nezdravým ochraňováním a emočním přetěžováním svými rodiči. Obě tyto reakce se u dítěte projevují nadměrným zlobením, provokací, stává se obtížně zvládnutelným, čímž se stále více prohlubují domácí problémy a navíc se mnohdy stává, že je dítě vystavováno různým – často protichůdným výchovným vlivům. Dítě nemá ucelený a jednotný systém hodnot a norem a později odmítá nejen pravidla, ale i celou společnost.

Vývoj mladého člověka je spojován i s celou řadou dalších faktorů. Jedním z nich bývá i socioekonomická úroveň rodiny. Vysoký počet členů rodiny žijících v nedostatečném prostoru (malý byt, bydlení s prarodiči ve společné domácnosti) negativně působí na jejich psychiku a zvyšuje riziko agresivního jednání. Ve struktuře rodiny hraje přirozeně početnost rodiny, zejména pokud jde o počet dětí, významnou roli. Nelze odpovědně říci, při kolika dětech mají rodiče nejlepší podmínky k výchově. Zde totiž vstupuje do hry příliš mnoho faktorů, které spoluvytvářejí tyto podmínky. Při úvahách o tom není lhostejné, jaké jsou výdělkové možnosti rodičů, jak bydlí, jaká je jejich kulturní úroveň, jaké mají vzdělání, jaký je jejich životní styl.

Když přihlídneme k celkové nižší úrovni bydlení a horší majetkové situaci rodin delikventů a k typickým osobnostním rysům rodičů delikventů, lze říci, že v těchto rodinách s větším počtem dětí jsou podmínky pro jejich výchovu horší. V rodinách delikventů se setkáváme i s větším počtem nevlastních sourozenců, což rovněž svědčí o nepříliš stabilizovaných poměrech v těchto rodinách.

„Bylo zjištěno, že rozdíly v příjmech u rodin delikventů a nedelikventů jsou relativně malé. Protože však rodiny delikventů jsou v průměru početnější než rodiny nedelikventů, příjem na hlavu u rodiny recidivistů ve skutečnosti je nižší.“

Na druhé straně existuje i tzv. „zlatá mládež“, která vyrůstá ve výrazném ekonomickém přebytku. Mladí lidé mají často pocit, že jsou nedotknutelní, a hledají si zábavu, která je jen nepatrně vzdálená od páchání závažné trestné činnosti.

Samozřejmě nesmíme zapomínat na to, jak je důležité mít o svém dítěti přehled (tj. vědět s jakými kamarády se schází, co dělá ve svém volném čase, co ho baví, kde se zrovna nachází, když není doma a kdy se vrací domů...). Je nutné zdůraznit, že čím hůře jsou rodiče o svých dětech informováni a čím méně času jsou ochotni jim věnovat, tím je větší pravděpodobnost, že se jejich dítě dopustí trestné činnosti. Zvyšuje se tím rovněž riziko delikvence v časném věku.

Může se tak stát ve chvíli, kdy oba rodiče tráví hodně času v zaměstnání a na dítě nemají žádný čas a nevěnují mu pozornost (např. dítě se potlouká na ulici do pozdního večera – je dítětem ulice, nekontrolují je, rádi mu uvěří, že nemá žádnou domácí přípravu do školy, neprojevují větší iniciativu se s dítětem doma učit, a tak dítě, které neplní ani své školní povinnosti, má neúměrně mnoho volného času). Díky pracovnímu vytížení obou rodičů, je dítě pořád samo, neboť rodiče odcházejí do práce brzo ráno a chodí domů pozdě večer. Rodiče unavení celodenním zaměstnáním, cestováním do práce a z práce, obstaráváním denních potřeb, nenacházejí v sobě také dosti sil

a duševní rovnováhy k vyvinutí maximálního výchovného úsilí. To pak vede k tomu, že rodiče se nenaučí pronikat do světa dítěte, vidět svět jeho očima, chápat jeho rozumem. Rodiče jsou nakonec dítěti skoro tak cizí jako kdokoli jiný a děti nespátřují v nich žádnou přirozenou autoritu.

Jak jsem již uvedla, dítě vstupuje do rodiny, která jej ovlivňuje po celý jeho život. Dítě přejímá normy a zásady, jež rodina uznává. Malé dítě je dokonce schopno rozpoznat, které normy jsou rodinou skutečně akceptovány a ty, jež se dodržují jenom formálně a nikdo z rodiny k nim nemá vztah, nezvnitřnit si je. Proto je důležité mít na paměti, že dítě více vnímá neverbální komunikaci rodičů, než jejich verbální projev. Dítě učíme především osobními příklady, řeč je pro ně příliš složitá a obsah sdělení mnohdy těžko rozluštitelný.

Morální a charakterové vlastnosti rodičů (např. jejich egoistický postoj ke společnosti, nedostatek přijatých morálních hodnot a asociální zaměření) delikventní populace se zdají být pochybné kvality v daleko větším měřítku, než tomu je u populace nedelikventní. Tomu nakonec nasvědčují i údaje o trestnosti rodičů. Pro mnohé rodiče, kteří vychovávají delikventy, je typická názorová nevyhraněnost, lhostejnost ve věcech politických a občanských, vlažnost a povrchnost ke všemu, co přímo nesouvisí se splněním tužeb „mít se dobře“ a „užít si“. (Ehrenbergerová, 2007, s. 10 - 12), (Matějček, 1989, s. Místo dlouhého úvodu), (Suchý; Švancar, 1972, s. 55 – 59, s. 63 – 80)

Za predikátory recidivujícího chování se ve značném počtu případů juvenilní delikvence považuje týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte ze strany rodičů a delikventní chování na straně dítěte a lze konstatovat, že týrání, zneužívání a zanedbávání se jeví mnohdy v případech recidivující delikvence jako primární kauzální faktory. Pokud jde o predikátory, a to ať v rodinách funkčních nebo dysfunkčních, je stanoveno takových pět základních kategorií, které opakovaně korelovaly s recidivující delikvencí.

Mezi predikátory, které lze určit jako příčiny delikvence, řadíme kategorii rodinných charakteristik, o kterých jsem se již zmínila a uvedla je v textu výše :

- nízký příjem rodiny
- otec s kriminální anamnézou anebo alkoholismem
- matka s anamnézou duševního onemocnění
- vysoký počet sourozenců
- sourozenci s evidovanou kriminalitou

Dále se jedná o biologickou a tělesnou výbavu:

- pomalý autonomní nervový systém
- drobné mozkové abnormality či dysfunkce
- poškození mozku

Mezi predikátory patří i kategorie rodinných zkušeností:

- nedostatek pozornosti
- nedostatek důsledného odměňování a trestání
- nedostatek lásky a vřelosti

Řadíme sem i kategorii označenou jako signály predelikventního chování:

- antisociální
- agresivní
- záškoláctví, ulejšváctví
- špatný školní prospěch
- alkohol a drogy

Poslední soubor faktorů zahrnuje explicitní kriminální činnost. Čím dříve se dítě zapojuje v oblasti spojené s kriminalitou, tím větší je pravděpodobnost kriminální dráhy. Nejvíce příležitostí a zkušeností získává dítě ve škole, od vrstevníků atd. (Ehrenbergerová, 2007, s. 6 - 8)

1.4 Dílčí závěr

Na problematiku ženské kriminality v současné době společnost často poukazuje a to zejména z toho důvodu, že na ženách více než na mužích od pradávna závisí správné fungování morálního a emotivního klimatu rodiny. Ženy - matky sehrávají při výchově svých potomků klíčovou úlohu, jsou jim vzorem, který děti napodobují a pokud tento vzor po morální stránce selhává, vede to často k páchání delikvence i u dětí.

Posun těžiště aktivit a zájmů ze sféry rodinné a soukromé do sféry veřejné má za následek, že i přes vzrůstající rozsah mimopracovní doby zbývá modernímu člověku na skutečný rodinný život méně času. To se nutně odráží i ve výchově dětí. Záleží na tom, jaký je vztah rodičů k dítěti, jak rodiče chápou svou rodičovskou odpovědnost.

Z toho důvodu jsem v této kapitole hovořila o velice konkrétních a typických okolnostech, které charakterizují rodinné prostředí, z něhož pochází delikventní mládež (tedy i ženy, které páchají trestné činy) a jež mají nesporně vliv na rozvoj osobnosti, který ji nakonec činí disponovanější i k páchání trestných činů.

Méně harmonický rozvoj osobnosti a s tím úzce související asociální či dokonce antisociální zaměření nemusí vyústit pouze v páchání trestných činů, ale naopak patrně daleko častěji jsou v rozporu s etickým chováním člověka.

Kriminologie zatím neumí uspokojivě odpovědět na otázku, proč právě z jednoho člověka se stane zločinec a z druhého darebák, který se sice nikdy žádného zločinu nedopustí, ale je schopen jakéhokoli morálně „defektního činu“ a dokáže bez výčitek svědomí ztrpčit život mnoha lidí.

Některé nepříznivé vlivy z oblasti rodinného života, o nichž jsem se zmiňovala, jsou přímým projevem krizové situace, již prodělává rodina jakožto společenská instituce. Jiné nepříznivé jevy nelze označit za přímý projev této situace, ale právě proto, že se nevyskytují jenom ojediněle, ale v rozsahu značně obecnějším, koneckonců s tímto stavem také pravděpodobně souvisí.

(Suchý; Švancar, 1972, s. 64 – 65, s. 92 - 93)

2. Způsoby potrestání, druhy trestů a jejich vývoj

V první části diplomové práce jsem se zabývala kriminalitou žen, jejími specifiky a trestnými činy, v návaznosti na rodinné prostředí a sociálně kulturní prostředí. V této druhé části práce se zaměřím na druhy trestů, kterými lze kriminální chování potrestat, a také na to, jakým způsobem se jedinec vyrovnává s odloučením od rodiny a jak se jedinec identifikuje s kriminální subkulturou.

Během pobytu ve vězení, kde si jedinec odpykává svůj trest, dochází k prizonizaci, což znamená, že na jedince, který se důsledkem svého neadekvátního jednání (mám tím na mysli porušování společenských norem) ocitl za mřížemi, nějak působí dané prostředí a vztahy. Člověk je vtahován do prostředí, kde tráví nejvíce svého času. Může dojít k tomu, že se jedinec změní k horšímu, neboť se za mřížemi, kde si odpykává svůj trest, setkává se světem zla v nejhorsích možných podobách, což mnohdy nenechá nikoho lhostejným. Někteří uvězněni jedinci ztrácejí vlastní iniciativu být jiní, a tak upřednostňují cestu nejmenšího odporu a sžívají se s danými podmínkami. Pro vícekrát trestané jedince se stává vězení normální světem, což vede k tomu, že venku žít už vůbec neumí. Takovýto dopad na jedince se snaží pomocí sociální pedagogiky zmírnit sociální pedagogové, kteří ve věznicích pracují a kteří se snaží odsouzenému pomoci při hledání „vlastní identity“ a „vnitřního zakotvení“. (Kraus, 2008, s. 50), (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prizonizace>)

„Každá lidská společnost si vytváří systém způsobů reagování na situace, kdy jsou nedodržovány nebo porušovány její základní normy, hodnoty a kdy je ohroženo její fungování či samotná její existence. Je tomu tak i v případě pachatelů trestných činů, kteří svým chováním ohrožují systém hodnot společnosti, normy společenského soužití, fungování společnosti.“ (Černíková a kol., 2008, s. 24, 30)

„Způsob reagování státu na trestnou činnost pachatelů je vyjádřen prostředky, opatřeními - aktivitami, které stát vyvíjí v boji s trestnou činností. Názory na tresty a způsoby trestání, postoj k pachatelům trestné činnosti a způsoby zacházení s nimi vždy odráží kulturní a ekonomickou úroveň společnosti, včetně vztahů společnosti (určitého státu) k jedinci a postoje k občanským právům

a svobodám a jsou obsahem konceptu sociální kontroly kriminality.“ (Černíková a kol., 2008, s. 24, 30)

Stát eliminuje formou trestu pohyb pro společnost nebezpečných jedinců, s čímž úzce souvisí sociální pedagogika, která napomáhá k resocializaci těchto delikventů do společnosti.

„V průběhu dějin lidstva dochází k uplatňování množství různých druhů trestů. Nejčastějším trestem bylo tělesné týrání. Uložený trest spočíval v násilí, které odráželo dobové chápání viny a trestu. Nevynášely se tresty spočívající v dlouhodobém uvěznění odsouzeného. Tresty smrti byly časté, někdy jim předcházela ještě jiná zpravidla zmrzačující trest. Tresty byly i tělesné – utnutí končetiny, prstu, vytržení jazyka a podobně. Mrskání bylo používáno buď jako samostatný lehčí trest, nebo předcházelo vypovězení z města. Některé tresty měly zneuctvující charakter – vystavení na pranýři, vypálení cejchu nebo zbavení cti. Rozšířené byly i finanční tresty, případně konfiskace majetku. Povaha sankcí je výrazně ovlivňována vývojem soudnictví, práva a správy, pojetím lidských práv. Postupná humanizace se projevuje jak v četnosti jednotlivých druhů trestů (opouštěny jsou tresty velmi kruté a nelidské), tak v charakteru samotného výkonu sankcí.“ (<http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JS1803016.html>)

Trest a trestání v historickém vývoji:

Starověk	trest ovládnutí filosofií odplaty a odstrašení, zásada „oko za oko, zub za zub“, nalezneme zde trest smrti, trest mrzačící a velmi početné tresty majetkové
Feudalismus	V Čechách: trest smrti, mrzačící, pokuty, plen, ztráta cti, věznění, potupné označení cejchem, placení náhrady za způsobnou škodu, nucené práce, deportace odsouzených
Osvícenství	Humanizace trestu a trestání, zásada úměrnosti trestného činu a trestu, zrušení mučení, mrzačících trestů a trestu smrti nahrazeno trestem dlouhodobých nucených prací
18. století	Povýšení trestu odnětí svobody na takřka výhradní trestní prostředek

(Černíková a kol., 2008, s. 30 – 34)

2.1 Trest smrti (vznik, zánik, ženy potrestané trestem smrti)

Vztah trestu smrti se sociální pedagogikou spatřujeme v tom, že úkolem sociální pedagogiky je vytvářet soulad mezi potřebami jedince a společnosti. Snaží se o to, aby potřeby kultivovaného jedince nebyly narušovány porušováním společenských norem delikventy. Tak stejně lze chápat i trest smrti, který měl zamezit tomu, aby nebyla páchána další trestná činnost, a tím ochraňoval jednotlivce i celou společnost.

Rozdíl lze hledat v tom, že sociální pedagogika se snaží o napravení jedince vymykajícího se ze společenských norem, kdežto trest smrti byl definitivním ukončením života delikventa bez jakékoliv snahy o nápravu a resocializaci. Důvody lze hledat v tom, že v době platnosti trestu smrti nebyla sociální pedagogika zcela tak vypracovaná a probádaná, jako je tomu dnes. A to i v dnešní době je sociální pedagogika v našich podmínkách mladým vědním oborem, stále se rozvíjejícím.

„Již v dávné minulosti lidé věděli o společenských souvislostech výchovy, avšak počátky české sociální pedagogiky bývají spojovány až se jménem G. A. Lindnera (1828 – 1887). V období po r. 1918 neměl Lindner příliš následovníků, proto zásadní zlom pro českou (tehdy československou) sociální pedagogiku přinesla až společenská změna po r.1989.“ (Kraus, 2001, s. 12), (Kraus, 2008, s.7, 11, 15, 17)

Z toho vyplývá, že sociální pedagogika, v době platnosti trestu smrti, se teprve na našem území vyvíjela a že značné rozšíření tohoto vědního oboru nastalo až v době, kdy trest smrti u nás zcela zanikl (1990).

Do roku 1990 byl trest smrti nejvyšším trestem po tisíciletí. „Na počátku byla osobní msta, při které bylo zabití pachatele činem odplaty a zárukou udržení pořádku. S postupným upevňováním státní moci byla osobní msta postupně omezována. Trest začala vykonávat státní autorita jako následek porušení zákona, s cílem exemplárně potrestat pachatele a definitivně ho vyřadit ze společnosti. Ve středověku se trest smrti uděloval běžně za mnoho zločinů a různilo se i jeho provedení. Zločinci byli čtvrceni, lámáni v kole, upalováni, naráženi na kůl, stínáni, věšeni, za živa rozpáráni. Jednotlivé tresty i nehrdelní často symbolizovaly druh provinění - za žhářství upálení, za rouhání vytržení jazyka a podobně. Před provedením samotné exekuce byli odsouzení velmi často surově mučeni; trest smrti byl často „zostřován“ například vlečením odsouzeného na popravní místo, trháním řemenů z jeho zad, či trháním částí těla rozžhavenými

kleštěmi. Po výkonu trestu bylo někdy tělo popraveného nebo jeho část (většinou hlava) ponecháno delší dobu vystavené pro veřejnost. Za menší přestupky se viníkům udělovaly tělesné tresty, například cejchování nebo zohavení.“ (Monestier, 1998, s. 7 – 405)

V 9. století existoval ve střední Evropě slovanský stát, který byzantský císař Konstantin Porfyrogenetos nazval Velkou Moravou. V jeho čele stál kníže, jenž ve svých rukou soustředil vojenskou, správní, soudní a zřejmě i zákonodárnou moc. Politickým a církevním centrem se stalo pravděpodobně hradisko v Mikulčicích. Kolem roku 863 přišli na žádost o vyslání byzantské misie na Velkou Moravu soluňští bratři Konstantin a Metoděj. Koncem šedesátých let odešli oba bratři do Říma k papeži, aby projednali možnost samostatné církevní organizace na Moravě. Konstantin tam onemocněl, vstoupil do kláštera pod jménem Cyril a ve Věčném městě v únoru 869 zemřel. „Po jistých průtazích přece jen dosáhl Metoděj titulu arcibiskupa panonské diecéze a pokračoval v literární tvorbě, přeložil tzv. Nomokanon, sbírku církevních i světských zákonů. Vycházela sice z díla Jana Scholastice Synagoga, vybral z ní však jen ty pasáže, které bylo možné aplikovat ve Velkomoravské říši. Právo bylo v tomto státě, podobně jako jinde, obyčejové. Mělo se řídit souborem právních norem zvaným Zákon sudnyj ljudem. Jde o upravený překlad byzantské Eklogy, zákoníků císařů Lva III. Isaurského a Konstantina Kopronyma z 8. století. Obsahuje ustanovení práva trestního, majetkového i manželského, přizpůsobená evropským právním zvyklostem. Tento zákoník byl ovšem jen podpůrným pramenem práva.“ (Francek, 2002, s. 13 – 14)

Po rozpadu Velkomoravské říše na její dědictví navázal Český stát, ve kterém sloužilo právo k ochraně jeho ideologických a ekonomických základů, jakož i privilegovaných vrstev společnosti. V jeho čele stál kníže z rodu Přemyslovců, který považoval celé území za své vlastnictví, z toho důvodu měl ve svých rukou nejvyšší moc vojenskou, správní, finanční i zákonodárnou. Soudnictví se z počátku provozovalo výhradně na panovníkově dvoře. Ten svolával sjezdy světských i církevních šlechticů k řešení závažných problémů. V období raného středověku tam existoval také dvorský soud, příslušný pro všechny obyvatele země. V druhé polovině 13. století se soudnictví osamostatnilo zřízením zemského soudu, přičemž dřívější dvorský soud projednával záležitosti lenní a odúmrtní. Časem rozšiřují justiční sféru místní soudy v centrech hradské správy, vrchnostenské

soudy, ale i soudy krajských popravců. Vývoj soudní soustavy přerušila husitská revoluce, která nahradila přijaté normy božím zákonem. Husitství přispělo ke krystalizaci tří stavů, panského, rytířského a městského, které se rovnoměrně podílely na moci. Zatímco vzrůstal vliv panského stavu, politický význam měst klesal. Obě strany se shodly až v říjnu 1517 na tzv. svatováclavské smlouvě, jež stanovila i zásadu, že měšťané patří před městské soudy a šlechtici před zemský soud. (Francek, 2002, s. 14 – 15)

V období stavovského státu došlo k oživení a prohloubení sítě soudních orgánů. Celostátní působnost měl především šlechtický zemský soud, avšak svého postavení v předhusitské době již nedosáhl. Řešil majetkové spory přesahující hodnotu 10 kop grošů českých, ale i trestné činy. Do roku 1627 byl první a poslední instancí, proti jeho rozhodnutí neexistovala možnost odvolání. Po bělohorské porážce skončila éra stavovského státu, nastoupil absolutismus a vývoj cílil k Obnovenému zřízení zemskému. V té době se změnil charakter zemských soudů, protože již nevyjadřovaly stavovské zájmy, staly se vlastně panovnickými institucemi, proti jejich rozhodnutí bylo možné se odvolat k císaři. Místo ústního jednání se zavádělo písemné řízení. Navíc zemské soudy nemohly volně nalézat právo, musely vycházet z platných norem psaného práva. Tehdy také došlo k dočasné stagnaci hrdelních soudů, což se projevilo jejich úbytkem. (Francek, 2002, s. 16, 18)

V průběhu druhé poloviny 17. století zaznamenáváme však opačnou tendenci. Stále většího významu nabývá „apelační tribunál“, který potvrzoval a revidoval rozsudky městských soudů, rozhodoval vlastně o všech důležitých kriminálních procesech. „V městském právu rozlišujeme dva druhy procesů, civilní – akuzační a inkviziční – trestní. Civilní charakterizujeme jako soukromoprávní, strany měly před soudem formálně rovnoprávné postavení. Inkviziční proces byl veřejnoprávní, obžalovaný stál před soudem – žalobcem v nerovnoprávném postavení. Dalším rysem těchto procesů je pak užívání tortury k vynucení přiznání viny. Řešili pestrou škálu trestných činů, mezi nimi převažovaly majetkové delikty. Po prosazení zásad, které přineslo Obnovené zřízení zemské, postupně převážil inkviziční proces. Zemské právo ovlivnilo také praxi městských soudů.“ (Francek, 2002, s. 19, 27 - 28)

K vývoji trestního řízení přispěl hrdelní řád Josefa I. – Constitution criminalis Josephina z roku 1707, který byl po roce vydán i česky. Měl ovšem jen podpůrnou platnost, zachoval starší právní normy a umožnil i akuzační proces. Vývoj trestního soudnictví raného novověku vyvrcholil tereziánským zákoníkem –

Constitution criminalis Theresiana v roce 1768. Tento normativní právní akt byl však zastaralý již v době svého vzniku, uznával torturu, jako základní důkazní prostředek, a trest měl nadále charakter msty. Do tortury vnesl systém utříděním jejích stupňů, popisem aplikace i zobrazením mučicích nástrojů v příslušných rozměrech. Ke zrušení trestu smrti došlo na krátký čas až za vlády Josefa II. (1780-1790) „Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech na ně (1787),“ který byl ovlivněn spisem Caesara Beccarii a dílem osvícenského učence Josefa Sonnenfelse (1733-1817). Tresty smrti byly zrušeny v řádném řízení a ponechány jen pro řízení v případě výjimečného stavu (podle stanného práva). Nejvyšším trestem se od této chvíle mělo stát vězení, které v dalších letech nahradily nucené práce, odsouzení byli využíváni při vlečení lodí po Dunaji. Několik let po Josefově smrti byl dekretem z 2. ledna 1795 absolutní trest opět zaveden, a to pro velezradu nebo pokus o ni. Trest smrti byl obsažen i ve dvou velkých kodifikacích trestního práva z let 1803 a 1852 a všechny následující trestní zákoníky platné na našem území až do roku 1990 trest smrti zachovaly. Ten byl také v soudní praxi - v některých obdobích častěji, v dalších méně často - aplikován. „Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z., ukládal trest smrti za poměrně malý počet trestných činů – např.: za dokonanou vraždu, loupežné zabití, zlomyslné poškození cizího majetku, kdy byla způsobena smrt, kterou mohl pachatel předvídat, dále za vzbouření v době stanného práva a za žhářství, pokud tím byla způsobena smrt člověka a pachatel mohl tuto skutečnost předvídat.“ (Francek, 2002, s. 28 – 29, 31, 65 - 66)

Absolutní trest byl zachován přes všechny diskuse o této problematice také v období prvního československého státu. Po jeho vzniku v roce 1918 zůstala v oblasti hmotného a procesního trestního práva zachována platnost všech existujících zemských a říšských zákonů - přenesl se sem tedy v podobě dvou rozdílných trestněprávních norem i právní dualismus rakousko-uherské monarchie. Na území českých zemí zůstal po celou dobu první republiky v platnosti rakouský trestní zákon č. 117 z roku 1852. „Problematika trestu smrti v tomto období byla značně ovlivněna zákonem č. 91/1934 Sb., jenž opravňoval soudy uložit místo trestu smrti trest těžkého žaláře (káznice) buď doživotního, nebo dočasného v trvání od 15 do 30 let, pokud byly polehčující okolnosti natolik závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný.“ V době účinnosti tohoto zákona byla existence trestu smrti víceméně formální záležitostí. Většina udělených trestů smrti v období první československé republiky byla změněna cestou milosti prezidenta republiky.

„Na území Slovenska platil po celou dobu první republiky, jako hlavní zákon trestní zákoník o zločinech a přečinech z roku 1878, až do přijetí jednotného trestního zákona č. 86/1950 Sb.“ Velice zajímavý názor na problematiku trestu smrti měl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Profesor Masaryk, který byl dlouholetým odpůrcem absolutního trestu, využil svých přednášek a dalších příležitostí, aby se k tomuto problému několikrát vyjádřil. Například při přednáškách v roce 1895 označil popravy za nejděbelnější druhy zabití, „*poněvadž schvalují je lidé vládnoucí s úplným klidem a rozmyslem, s dostatečnou lhůtou pro udělení milosti, pod ochranou bodáků. Jsou to nejsurovější zbytky středověké inkvizice. Statistiky, snažící se dokazovati blahodárné účinky trestu smrti na zmenšení zločinnosti jsou neúplné, nepravdivé a nevědecké.*“ T. G. Masaryk, který během svého funkčního období vyhověl více než 400 žádostem o milost, řekl Karlu Čapkovi: „*Těžká byla pro mne otázka trestu smrti; stálo mě to mnoho nocí, když jsem měl podepisovat trest smrti, a dni, kdy jsem to učinil, mám ve svém kalendáři poznamenány černým křížkem. Sledoval jsem pozorně, má-li trest smrti vliv na zločinnost; studoval jsem statistiku zločinů a zejména vražd po celou dobu, ale nevidím, že by trest smrti měl účinek odstrašující na lidi zločinné; zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na úspěch svého zlého činu. Jistý účinek je na občany ostatní, zejména o věci myslící. Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že je v něm mravní expiace: vzít člověku život je bezpráví tak strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patričný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje; ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafyzickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech.*“ (Francek, 2002, s. 68 - 69, 73, 75, 77, 93 - 94)

Období, které přišlo po 15. březnu 1939, ostře kontrastovalo s prvorepublikovou érou masarykovského humanismu. V době okupace smutně proslula zvláště pankrácká věznice, kde se v takzvané sekyrárně popravovalo gilotinou. V průběhu druhé světové války začalo být zřejmé, že kapacita katoven na území „tisícileté říše“ potřebám nacistické justice zdaleka nestačí. Protektorát v tomto smyslu nebyl výjimkou. Nacisté měli problémy

s převážením českých vlastenců odsouzených k smrti k exekucím na území tehdejšího Německa. Sekyrárna v Drážďanech, která byla nejbližší, již nepostačovala ke stínání stále narůstajícího počtu odsouzených a doprava do sekyráren v Berlíně, Vídni a Mnichově celý proces „prodrazovala a zdržovala“. Proto nacistické ministerstvo spravedlnosti rozhodlo o zřízení sekyrárny v Praze na Pankráci. Poprava gilotinou byla podle nacistických funkcionářů, kteří o celé záležitosti rozhodovali, rychlá, levná, naprosto spolehlivá a díky hluku, který ji provázel, dostatečně odstrašující. Na jaře 1943 přijel do Prahy Alois Weiss. Tento bývalý pomocný skladník z Mnichova a pomocník mnichovského kata Reichardta byl po rozhodnutí o zřízení sekyrárny na Pankráci vybrán na systematizované místo pražského kata. Přímo v Praze si také našel své „pacholky“ Roberta Týfu a Jana Křížka (změnil si jméno na Johann Kreuz). K nim přibyl zanedlouho třetí pomocník Alfred Engel z Holešovic. Tito lidé byli později vystřídáni konfidentem gestapa Antonínem Neradem z Prahy - Bráníka a Weissovým švagrem Otto Schweigerem ze Straubingu. „Provoz pankrácké gilotiny byl zahájen 5. dubna 1943 - o čtyři dny později, než bylo původně zamýšleno. V sekyrárně bylo ten den popraveno prvních pět obětí. Postupně jich přibývalo - až na konečný počet 1079 osob (z toho 155 žen). Každý den, kdy se na Pankráci popravovalo, měl svůj zajatý řád. Po časném snídání na oddělení smrti v traktu II/A přijel v půl deváté ráno státní zástupce a přečetl jména lidí, kteří měli být popraveni. Ty pak vrchní dozorce Karl Sauer nechal předvést v poutech před státního zástupce, který jim přečetl ustálenou formuli: „*Ve jménu vůdce a říšského protektora se Vaše žádost o milost zamítá a zároveň se vám oznamuje, že rozsudek bude vykonán dnes po 16. hodině.*“ Poté byli odsouzení odvedeni do přípravné cely, kde mohli ještě (s rukama vpředu spoutanými) napsat poslední dopis. V půl čtvrté odpoledne se dostavili kati, ve čtyři hodiny zasedli v první místnosti sekyrárny státní návladní, soudní rada, lékař a zapisovatel. Dva dozorcí potom předvedli odsouzeného, oblečeného pouze ve spodním prádle a s dozadu spoutanými rukama, před státního návladního. Ten přečetl jméno, které odsouzený potvrdil svým ano. Vedle stojící pomocník vzal odsouzeného za ruku, zakryl mu oči a dovedl ho ke gilotině ve druhé místnosti, oddělené od prvního prostoru pouze černým závěsem. Dva pacholci potom odsouzence nadzvedli, položili na lavici a jeden ho shora přidržel, přičemž hlava

odsouzeného spočívala v prohlubni na krk. V té chvíli také Weiss spustil sekyru, jejímž nárazem při dopadu se otřásla celá budova. Ještě krvácející tělo pomocníci naložili do hrubé neohoblované truhly a přiložili k němu useknutou hlavu. Truhlu potom odnesli do vedlejší, třetí místnosti. Krev byla opláchnuta vodou, sekyra vyzdvižena a celý proces se opakoval. Určené auto odvezlo truhly s mrtvými těly, ze kterých ještě kapala krev, do strašnického krematoria, kde byly pod dozorem příslušníků gestapa (aby je nikdo neprohlížel) vnoci zpopelněny, popel byl vysypán do vyhloubených jam hned vedle krematoria. Za jeden den takto sehraná mašinérie popravila čtyři až šest českých vlastenců. Nejvíce poprav se zde konalo 4. srpna 1944 - ten den kat Alois Weiss připravil o život 29 lidí. Posledních pět osob bylo v pankrácké sekyrárně s'ato dne 26. dubna 1945. Zajímavé jsou další osudy popravčího nástroje. Z rozkazu vládního rady Sauerbrucha vězeňští dozorcí sekeru rozebrali a v noci 30. dubna 1945 ji z několika míst Karlova mostu shodili do Vltavy. Odtud byla po osvobození vyzvednuta a dnes je vystavena v pankráckém památníku. Zvláštní kapitolu poválečného československého soudnictví tvoří tzv. retribuce (z latinského retributio - náprava, odčinění, náhrada či odměna).“ (Francek, 2002, s. 370 – 374, 83),(<http://sporilov.info/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2004113001>),(Monestier, 1998, s. 371)

V mimořádných a nestandardních poměrech po skončení 2. světové války bylo zvoleno i nestandardní řešení problému, jak potrestat nacistické zločince, kolaboranty a zrádce. Stalo se tak prostřednictvím tzv. mimořádných lidových soudů. Tyto ve své podstatě „stanné soudy“ nebyly v poválečné Evropě ničím ojedinělým. Zákonným podkladem pro činnost mimořádných lidových soudů byl v českých zemích Dekret prezidenta republiky č. 16 ze dne 19. června 1945 „O potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret), podle kterého se měly trestat zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu.“ „Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužívali přitom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít k zaslouženému trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořenů.“ Tento dekret rozdělil nepromlčitelné trestné činy na zločiny proti státu, osobám, majetku

a udavačství. Postih se uskutečňoval podle „zákona č.50/1923Sb. na ochranu republiky a trestního zákona z roku 1852“. Trestní sazby byly poměrně vysoké, od dočasného (5 – 20 let) a doživotního těžkého žaláře až po trest smrti. Dekret č. 17 z téhož dne byl právním podkladem pro zřízení Národního soudu, který fungoval jednak jako soud trestní, jednak jako soud čestný. „Před Národní soud mohly být postaveny pouze osoby české národnosti, které v době okupace zastávaly význačné postavení v politické, hospodářské nebo správní oblasti státu. Šlo především o státního prezidenta tzv. protektorátu, členy protektorátních vlád, členy ústředního vedení vlajky, Kuratoria pro výchovu mládeže, některé novináře a funkcionáře a členy dalších organizací spolupracujících aktivně s okupační mocí. Národní soud byl vázán hmotně právními předpisy retribučního dekretu, hlavní přelíčení před tímto soudem bylo ústní a veřejné a rozsudek byl vyhlášen ihned na veřejném zasedání soudu. Potrestání nejmenších viníků řešil dekret č. 138 ze dne 27. října 1945 O trestání některých provinění proti národní cti (tzv. malý retribuční dekret). Tento dekret umožňoval potrestání vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1.000 000 Kčs.“ (Francek, 2002, s. 83, 84, 85)

Na tomto místě je třeba si říci něco o tzv. Benešových dekretech. Ty nevydával prezident, který byl (až do vzniku první domácí vlády v Košicích v dubnu 1945) jediným nositelem zákonodárné moci, o vlastní újmě a z vlastní iniciativy, ale kromě prvního ústavního dekretu o ustavení Státní rady vždy jen na návrh vlády, která se o jednotlivých dekretech usnášela a předkládala mu je k vyhlášení. Postup byl v tomto případě obdobný jako při vládních předlohách zákonů pro Národní shromáždění. Osobní účast prezidenta republiky na tvorbě dekretů nebyla výlučná ani určující - prezident svá odlišná stanoviska vyjadřoval v dopisech vládě, ale v rozporu s jejím rozhodnutím nepostupoval. Od ústavního dekretu č. 12 z 27. října 1942 projednávala dekrety i Státní rada a jako odborný orgán sloužila při tvorbě dekretů od 4. února 1942 i Právní rada, jakási exilová obdoba Nejvyššího správního soudu. Po ukončení činnosti Právní rady 22. února 1945 (v ten samý den byla ukončena i činnost Státní rady) se k některým zákonům, pokud měly platit na Slovensku, vyjadřovala i Slovenská národní rada (od dubna 1945). Dekrety byly, stejně jako je tomu u zákonů, podepisovány také předsedou vlády a členy vlády pověřenými výkonem dekretů; ústavní dekrety podepisovali všichni členové vlády. Dne 28. října 1945, kdy začala činnost Prozatímního národního

shromáždění, také skončilo prezidentovo zmocnění vykonávat zákonodárnou moc prostřednictvím dekretů. Všechny dekry - včetně dekretů ústavních - prošly v roce 1946 tzv. ratihabací (tj. dodatečným schválením) a byly prohlášeny za zákony. (Jech; Kaplan, 1995, s. 17, 18, 23 - 38)

„Mimořádné lidové soudy (MLS) v českých zemích byly zřizovány v sídlech krajských soudů. Soudy vykonávaly svou pravomoc v pětičlenných senátech složených z předsedy, jímž musel být soudce z povolání (občanský nebo vojenský soudce), a ze čtyř soudců z lidu. Celé řízení proti jednotlivému obžalovanému bylo ústní a veřejné a konalo se pokud možno bez přerušení, od počátku do konce před mimořádným lidovým soudem. Nesmělo trvat více než tři dny, jinak měla být věc předána řádnému soudu. Obžalovaný měl právo zvolit si sám obhájce nebo požádat soud, aby mu obhájce zajistil. Nevyužil-li svého práva, zřídil mu soud obhájce z moci úřední. Rozsudek měl být vyhlášen ve veřejném zasedání soudu. Trest smrti se vykonával zpravidla do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou prosbu odsouzeného mohla být lhůta prodloužena o další hodinu. Konalo-li se řízení v nepřítomnosti obžalovaného (kontumace), měl být proveden rozsudek smrti do 24 hodin po dopadení odsouzeného.“ Požadavek rychlého průběhu řízení vyplývá i z ustanovení, že „... nesmí býti zdržováno zjišťováním nároků na náhradu škody trestným činem způsobené“. Současně dekret konstatuje: „Zjištění spoluviníků nebudiž sice opominuto, avšak vynesení a výkon rozsudku se tím nedá oddalovat. Opravné prostředky proti němu neexistovaly. Mimořádné lidové soudy ukončily své činnosti v květnu 1947. Veřejným žalobcům došlo v českých zemích celkem 132 549 trestných oznámení. Tyto soudy odsoudily 21 342 osob, z toho 713 k trestu smrti, 741 k trestu doživotního žaláře, 19 888 k dočasnému žaláři, v 745 případech bylo od potrestání upuštěno.“ (Francek, 2002, s. 83, 85)

„Retribuční soudnictví v letech 1945 – 1947 nesplnilo očekávané záměry. Soudy rozhodovaly nejednotně, řada obžalovaných byla zproštěna viny, tresty jiných byly nepřiměřeně vysoké. Vzhledem k tomu, že očista veřejného života se neuskutečnila beze zbytku, po krátké pauze retribuční soudnictví pokračovalo v roce 1948. Účinnost obou dekretů a nařízení o lidovém soudnictví obnovily zákony č. 33 a 34/1948 Sb., a to až do konce roku. Uvažovalo se o prověření případu, kdy nedošlo k odsouzení obviněných, ale i o revizi „mírných“ rozsudků. Výsledky však neodpovídaly představám komunistické strany. Od roku 1949 převzaly stíhání

válečných zločinců a kolaborantů řádné soudy.“ (Francek, 2002, s. 86)

Poprava se v první polovině padesátých let vykonávala oběšením na oprátce, jež byla zavěšena na kladce připevněné na vztyčeném prkně. Tento způsob oběšení byl obzvláště krutý. Odsouzený k smrti si při pověšení nestrhl vaz, nýbrž se pouze pověsil. Z ohledacích listů je zřejmé, že všichni lidé popravení na tomto zařízení zemřeli na „následky udušení“. Tak je formulována i příčina jejich úmrtí. Předsmrtná agónie odsouzených trvala deset až patnáct minut. Do roku 1955 se popravovalo na venkovních prostranstvích a tento druh šibenice vlastnila každá krajská věznice. Původně byly popravy prováděny na popravištích ve všech krajích, ale v roce 1955 došlo oficiálně k centralizaci poprav do Prahy a Bratislavy. Od této centralizace byly všechny popravy vykonávány ve zřízených popravčích celách, již zcela bez dřevěných součástek. (Monestier, 1998, s. 372 – 373)

V roce 1956 došlo zákonem č. 63/1956 Sb. k novelizaci trestního zákona. Zrušily se některé skutkové podstaty trestných činů, za něž byl zákonem č. 86/1950 Sb. udělován trest smrti, a došlo ke zrušení trestu odnětí svobody na doživotí, jež bylo nahrazeno trestem odnětí svobody na 25 let. Tam, kde se ve zvláštní části trestního zákona uděloval trest smrti jakožto trest jediný, stanovil se vedle něj trest odnětí svobody na 25 let. „Podle § 29 trestního zákona č. 86 Sb. z 12. července 1950 byl trest smrti vykonáván oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu zastřelením.“ Tento zákon svým obsahem uplatňoval trest smrti v podstatně širším měřítku a za podstatně více trestných činů, než tomu bylo doposud („šlo především o trestné činy proti republice a vojenské trestné činy“). Na tuto právní normu pak navázal zákon č. 140/1961 Sb., bylo stanoveno, že trest smrti je trestem výjimečným a fakultativním. Přestože počet skutkových podstat, za které mohl být absolutní trest uložen, výrazně vzrostl, bylo zde jasně stanoveno, že jeho udělení je možné pouze za trestný čin, u kterého to zákon ve zvláštní části dovoloval. K tomu musely být splněny další podmínky: mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti trestného činu a zároveň uložení tohoto trestu vyžadovala účinná ochrana společnosti nebo absence naděje, že by na pachatele bylo možno trestem odnětí svobody výchovně působit. Novela trestního zákona č. 45/1973 Sb. zavedla možnost uložit místo trestu smrti jako výjimečný trest odnětí svobody od 15 do 25 let, pokud soud shledá takový trest ke splnění účelu za dostatečný. V roce 1990 byl přijat zákon č. 175/1990 Sb.,

kterým se trest smrti zrušil. Po nabytí účinnosti zákona č. 175/1990 Sb. dnem 1. července 1990 se výjimečným trestem rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, anebo trest odnětí svobody na doživotí. Zrušení trestu smrti tímto zákonem vyplývá z čl. 6, odstavce 3 Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky a která absolutní trest výslovně zakazuje, a z čl. 1 Protokolu č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou je Česká republika vázána. Tyto normy v návaznosti na čl. 10 Ústavy České republiky nedovolují opětovné zavedení trestu smrti pouhou novelizací trestního zákona. (Francek, 2002, s. 95, 96, 97), (Monestier, 1998, s. 372 – 373), (www.gkolin.cz/centrum/vyuka)

Dále bych se zmínila o nejznámějších českých vražedkyních, kterým se trest smrti nevyhnul a které byly popraveny. Jednou z nich byla **Marie Volfová – v roce 1930 byla odsouzena k trestu smrti oběšením**. Vraždila kvůli finančnímu zisku. Své oběti vyhledávala pomocí inzerátů, ve kterých oslovovala zejména starší muže a snažila se v nich působit jako svobodná, s postaršími muži vdavek chtivá, solidně zajištěná žena. Ve chvíli, kdy se jí podařilo muže totálně pobláznit, přimět je k vyzvednutí jejich finančních úspor, brutálně je zavraždila. „Cukráře Pekelského umlátila kladivem v lednu 1928, v říjnu 1929 zase kovářského mistra Neumanna.“

Další známou vražedkyní byla **Irena Čubířková – popravena 28. 9. 1966**. Tato žena zabila dva muže. Manžel Ján byl její první obětí. Uspala ho léky a pak ho zabila několika ranami kladivem. Jeho smrt potom zamaskovala tak, aby si policie myslela, že spadl z pudy při vynášení těžkých kamen. Motivem činu byla její nevěra. Až poté, co policie vyšetřovala druhou vraždu, zjistila skutečnou smrt manžela Čubířkové. „Devátého prosince 1964 pasažér v motorovém vlaku z Trnavy do Bratislavy našel na záchodě hlavu muže. Policie zjistila, že hlava, která se našla ve vlaku, patří pohřešovanému Ambroži Ščepkovi. Jeho pohřešování nahlásila sama Čubířková, neboť se jednalo o jejího druha. Policie u ní našla stopy krve a podezřele velkou, rozpálenou pec. Během vyšetřování se k činu doznala¹.“

Nejmladší z nich, která byla v dubnu 1974 Městským soudem v Praze

¹ „Svého druha zabila prý proto, že soužití s ním bylo nesnesitelné, tak počkala, až usne, a několika údery tupou hranou sekery ho usmrtila, rozřezala a spálila.“

odsouzena k trestu smrti a **12. března 1975 popravena, je Olga Hepnarová.** „V době, kdy vraždila, bylo Olze Hepnarové teprve 22 let. Tato mladá dívka má na svědomí osm lidských životů. Svůj čin plánovala několik týdnů. 10. července 1973 si vypůjčila nákladní automobil, aby s ním pak záměrně najela do tramvajové zastávky v Praze 7. Autem zachytila 20 lidí¹.“

„Přesto, že pocházela z dobře situované rodiny, trpěla psychickými problémy. Nebyla spokojená sama se sebou, bojovala se svou lesbickou orientací a měla pocit, že celý svět je krutý a spiknul se proti ní. Svým činem se chtěla světu pomstít. O tom, kolik nenávisti v sobě měla, svědčí dopis, který napsala ještě před tím, než čin spáchala: *„Jsem zničený člověk. Člověk zničený lidmi. Rozhoduji se takto: Oplatím svým nenávistníkům! Toto je můj rozsudek: Já, Olga Hepnarová, oběť vaší bestiality, odsuzuji vás k trestu smrti přejetím.“* Olga Hepnarová byla poslední popravenou ženou v naší historii.“ (<http://www.super.cz/adrenalin/13224-doivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>)

¹ Tři z nich zemřeli na místě, dalších pět zraněním podlehl až v nemocnici.

2.2 Politické tresty a justiční vraždy (nastínění soudu Milady Horákové a odsouzení prokurátorky Ludmily Brožové - Polednové)

V této části druhé kapitoly bych ráda otevřela téma, které ač se uskutečnilo v minulosti, je v dnešní době hodně diskutované. Týká se případu Milady Horákové, která byla obžalovaná z vlastizrady a z vyzvědačství a následně popravena, a před několika měsíci probíhajícího soudu s prokurátorkou Ludmilou Brožovou – Polednovou, která čelila obžalobě za napomáhání k vraždě v zinscenovaném procesu s již zmiňovanou Miladou Horákovou.

„V demokratickém, nekomunistickém veřejném životě lze jistě najít postavy významných žen. Některé obětovaly i své životy nebo trpěly v koncentračních táborech a věznicích. Masarykovské humanitní ideály byly hlavní duchovně ochrannou silou i pro ty ženy, které se postavily proti bolševické moci po únoru 1948. Největší z nich se stala Milada Horáková, která splatila za tyto ideály daň nejvyšší – životem.“ (Doudová, 1997, s. 8)

„Těžko bychom hledali opravdovější a čistší výraz moderního češství s jeho tragickým pádem v padesátých letech, než jakým je právě tato žena. Celý její život byl prostoupen ideou humanity a demokracie v pojetí T. G. Masaryka a první republiky.“ Základ k tomu byl položen už v rodině, kde dominovala postava otce¹. Milada se narodila² v Praze. S hlavním městem je spjata její mládí a téměř celý život³. Studovala zde na gymnáziu, ze kterého byla později vyloučena⁴. Nebyla však vyloučena ze všech ústavů, a tak se jí přeci jen podařilo odmaturovat.⁵ Zapsala se na právnickou fakultu Univerzity Karlovy a chtěla se věnovat sociální péči.⁶

V roce 1927, uzavřela M. Horáková sňatek s dr. ing. Bohuslavem Horákem⁷. Nedlouho po svém sňatku se Milada stala pracovnící Ústředního sociálního úřadu hlavního města Prahy a členkou národněsocialistické strany, v níž byla předsedkyní národně socialistická senátorka Františka Plamínková, které si Horáková nesmírně vážila a stala se její blízkou spolupracovnicí. Horáková se vyznačovala mimořádným

¹ Vlasteneckého Čenka Krále

² Na Boží hod vánoční 1902 na Královských Vinohradech

³ Milada už při studiích na gymnáziu žila s myšlenkou svobodného českého státu

⁴ V roce 1918 se účastnila protirakouské demonstrace a u újezdních kasáren vystoupila z průvodu a hodila vojákům za zdi růži. Byla zjištěna, a protože studentům bylo zakázáno účastnit se politického života, musela gymnázium opustit.

⁵ To už bylo v době samostatné ČSR

⁶ Vstoupila do Československého červeného kříže, zde se seznámila s jeho předsedkyní doktorkou Masarykovou, dcerou prezidenta Masaryka

⁷ Pod jeho vlivem přestoupila do československé - evangelické církve. Otázky náboženství brala vážně.

sociálním citěním, na druhé straně však trpěla předsudkem levicových intelektuálů, že zájem kolektivu je nadřazen zájmům jednotlivce. Horáková měla štěstí, že mohla poznat, jak se sociální otázky řeší ve světě. Navštívila několikrát Francii, Anglii a další země, zajímal ji i sovětský svaz.

Po okupaci českých zemí německými nacisty roku 1939 se M. Horáková společně s manželem zapojila do odbojové činnosti a rok poté byla s manželem zatčena a roku 1944 v Drážďanech odsouzena na osm let do vězení. Přežila tvrdé výslechy a mučení v Petschkově paláci, v Malé pevnosti v Terezíně a v německých věznicích. Již v květnu 1945 se vrátila do osvobozeného Československa, kde se stala politicky nejangažovanější ženou ve své zemi. Začala pracovat ve vedení národně socialistické strany a stala se její poslankyní za České Budějovice. Byla zvolena předsedkyní Československé rady žen¹ a místopředsedkyní Svazu osvobozených politických vězňů². Ve svých názorech se rozcházela s komunisty, s nimiž se dostávala stále častěji do konfliktů. Přesto nadále aktivně vystupovala proti obnově totalitního režimu a po komunistickém puči roku 1948 složila poslanecký mandát. Dalších funkcí byla zbavena protiprávní a násilnou cestou a zbylo pro ni pouze místo řadové sociální referentky.

Protože se M. Horáková i nadále stýkala s řadou protikomunisticky orientovaných intelektuálů a uvažovala o emigraci, byla stejně jako její manžel, kterému se však ve chvílce nepozornost podařilo uprchnout³, zatčena tajnou komunistickou policií. Milada Horáková byla vyslýchána a mučena v Ruzyni, měla se přiznat, že připravovala násilný převrat, že počítala s válkou a byla ve spojení s americkou rozvědkou. U soudu, ve zcela inscenované soudní frašce, stanula 31. května 1950 na Pankráci.⁴ Nenávistnými a podlými útoky se předháněli známí prokurátoři pan Urválek a pan Viest. Z připravovaného scénáře vybočovali hlavně Horáková Milada, Přeučil František, Kleinerová Antonie a Buchal Jan. Závěrečná řeč Milady Horákové představuje skvělou raritu ve všech tehdejších procesech a to proto, že v ní řekla něco svého, co neměla ve scénáři⁵. Rozsudky byly vyhlášeny 8. června a Milada Horáková byla odsouzena ještě se třemi dalšími k trestu smrti pro údajnou špionáž a velezradu.

¹ Místo popravené Františky Plamínkové

² Snažila se prosadit svou koncepci v oblasti sociální a ženské, vycházela ze zkušeností z první republiky a chtěla „zachovat kontinuitu se základními zásadami naší právní ústavy a přitom vyjádřit také všechno, co je výsledkem revoluce a co dobuduje demokracii politickou a založí demokracii hospodářskou.

³ To proto, že chtěl varovat svojí manželku

⁴ Budova byla policejně sítěna a přelétávaly nad ní vrtulníky.

⁵ „... trvám na svém přesvědčení, a to proto, že jsem se opírala o stanovisko a informace osob, které mi byly autoritou, a to v první řadě o oba prezidenty ČSR, T. G. Masaryka a doktora Edvarda Beneš, kteří na mě působili během celého mého života.“

Odsouzení k trestu smrti podali tehdejšímu prezidentu Gottwaldovi žádost o milost. Za Miladu Horákovou, která tak neučinila, to podal její otec a dcera. Gottwald rozsudky až na Horákovou potvrdil. Působily patrně silné protesty světové veřejnosti. O zrušení rozsudku žádali Churchill, Einstein, Russel, ale přesto prezident ortel smrti podepsal. Milada Horáková byla popravena 27. června 1950.

(Doudová, 1997, s. 172 – 176), (Bělina; Fidler, 1996, s. 55)

„Ode dne, kdy komunisté po vykonstruovaném procesu zavraždili političku Miladu Horákovou, uplynulo 58 let, 2 měsíce a 12 dní. Za podíl na tomto zločinu si bývalá komunistická prokurátorka Ludmila Brožová – Polednová (86let) 9. září 2008 vyslechla konečný trest. Verdikt soudu zní 6 let vězení za dopuštění se trestného činu vraždy tím, že se jako přímý účastník podílela na odsouzení nevinných lidí k smrti. Tato žena je vůbec první, kdo byl v České republice po roce 1989 pravomocně odsouzen za justiční vraždy v padesátých letech. Komunisté během těchto procesů odstraňovali lidi, kteří jim nebyli pohodlní.“

Zajímavé a zároveň paradoxní na tom je, že nejvyšší státní zástupkyně Renata Vesecká, která letos v zimě vrátila celou kauzu do hry, poslala prezidentovi Václavu Klausovi žádost o udělení milosti pro bývalou dělnickou prokurátorku Ludmilu Brožovou – Polednovou. Vrchní soud totiž původně proces zastavil s tím, že trestný čin je již promlčený, ale paní Vesecká na potrestání paní Polednové trvala a podala v její neprospěch dovolání k Nejvyššímu soudu, který jí dal za pravdu.

Žádost o milost pro bývalou komunistickou prokurátorku paní Vesecká vysvětlila především humanitárními důvody. *„Nechci, aby se současná justice chovala podobně jako ta v padesátých letech a posílala takto staré lidi do vězení,“* řekla nejvyšší státní zástupkyně, která při svém nástupu do funkce označila problematiku vyrovnání se s komunistickými zločiny jako jednu ze svých priorit.

Prezidenta teď podle svých slov žádá o prominutí uloženého výkonu trestu pro paní Polednovou. *„U těchto tzv. starých zločinů jde zejména o morální rovinu. Mým cílem vždy bylo a je právě jasné pojmenování viníků, nikoliv to, aby tito lidé seděli ve vězení.“* Jedním dechem ovšem také dodala, že šestiletý trest za justiční vraždu považuje spíše za velmi mírný.

(<http://www.novinky.cz/clanek/149961-vesecka-zada-klause-o-milost-pro-ludmilu-polednovou.html>)

Prezident Václav Klaus však její žádosti nevyhoví a neudělí milost bývalé prokurátorce Ludmile Brožové – Polednové. Celý text prezidentova rozhodnutí zní:

„Vidím – podobně jako nejvyšší státní zástupkyně – problematičnost trestu pro paní Ludmilu Brožovou – Polednovou. I já cítím, že je trest několikaletého vězení pro člověka, který dosáhl téměř osmdesáti sedmi let svého věku, velmi sporný. Nemyslím si však, že je v tomto případě institut prezidentské milosti tím správným instrumentem, který by měl rozřešit rozpor mezi vinou na straně jedné a účelností a účinností trestu pro člověka tohoto věku a s takovým časovým odstupem na straně druhé.

Náš nezávislý soud rozhodl a udělení milosti by tento závažný krok naší justice ve vztahu k naší tragické minulosti negovalo. Nesouhlasím s tím, že lidský rozměr může spravedlnosti dodávat jen prezident republiky svými milostmi. Soud má poměřovat všechny okolnosti. Předpokládám, že tak učinil. Pokud byly důvody – i humanitní – pro jiné posouzení případu, měl tak učinit právě soud.

Z těchto důvodů jsem se rozhodl žádosti nejvyšší státní zástupkyně nevyhovět. Cítím však i velikou problematičnost celé této kauzy. Nesmí dojít k tomu, aby se celé generace naší země tímto příliš jednoduchým způsobem – odsouzením jedné staré ženy – zbavily spoluodpovědnosti za to, co se u nás v padesátých letech dělo.“

(www.hrad.cz), (<http://www.novinky.cz/clanek/150256-klaus-neda-brozove-polednove-milost.html>)

Polednová dnes tvrdí, že byla jen bezvýznamným pěšákem, který vstoupil do osudu Horákové i do historie vlastně omylem. Do pečlivě zrežirovaného procesu s Horákovou byla vybrána údajně proto, aby ženu obžalovala žena. Měla získat sympatie i těch, které by nenadchl obraz přísných žalobců žádajících oprátku pro zranitelně vyhlížející Horákovou. Její advokát ji obhájí tím, že byla mladá a nezkušená a že byla pouhou nevědomou loutkou, která nevěděla ještě, co je právní a co je protiprávní. „Skutečnost je však taková, že Polednová, která vystudovala právní školu pro pracující, jež nebyla právě nejlepší přípravou pro žalobce, nebyla tak naivní, aby nevěděla, že proces odporoval i tehdejšímu komunistickému právu a při své inteligenci musela znát základní právní principy – třeba to, že verdikt a výše trestu nesmějí být domluveny už před začátkem řízení. Jedním z hlavních důkazů proti Polednové byl zápis z porady, na kterém se prokurátoři a soudci na trestech dohodli pět dní před začátkem soudu. Že žalobkyně věděla, co dělá, ostatně uznal i Městský soud v Praze, který Polednovou nepravomocně odsoudil už loni v listopadu. „Nebyla

to žádná vyplašená studentka, vystupovala zcela suverénně, navíc tou dobou už měla za sebou nejméně dva politické tresty,“ řekl soudce Petr Braun. *„Soud má ze zajištěných archivních materiálů za to, že paní prokurátorka Polednová musela vědět, že se podílí na justiční vraždě,*“ podotkl Braun.“

Polednová u soudu přiznala, že se byla osobně podívat na popravu Horákové a dalších odsouzených. Na otázku, proč byla u popravě Milady Horákové, odpověděla: *„Proč? Protože jsme museli. Špatně mi bylo. Ještě jsem musela držet kolegu Tonička Havelku. Já jsem mu říkala: Tondo, nebudeme se na to dívat. Tak jsme se na to nedívali. Já vůbec nevím, jak to probíhalo. Pak nám bylo tak špatně, že do nás vrazili asi nějaký koňak a já nevím, co ještě.*“ Také se u soudu snažila vysvětlit, proč poslala Horákovou na smrt. Při čtení spisu k případu jí prý v roce 1950 vstávaly vlasy hrůzou. *„Bylo to o válce a já už válku nechtěla. Možná, kdyby mě k nim pustil, abych si s nimi promluvila, možná bych na věc změnila názor,*“ nevyloučila Polednová.

Při stanovení trestu k odsouzení Polednové nepoužil soudce nynější trestní zákoník, ale sáhl ke starému Rakousko – uherskému zákonu, který na našem území platil už od roku 1852 a byl platný i v procesu s Horákovou. Také byl tento starý zákon pro bývalou prokurátorku výhodnější než zákon současný, podle kterého by mohla od soudu odejít i s vyšším trestem.

Přestože nebyla mezi aktéry procesu zdaleka nejvýznamnější, nakonec je jediná, kdo byl potrestán. Proč byla nakonec potrestána jen Polednová? To proto, že se dožila roku 2008. Jako nespravedlivé se může na odsouzení Polednové k šesti letům vězení jevit to, že stejného odsouzení se nedočkali další lidé, kteří proces řídili. *„ Erudovaní právníci se na to tehdy dívali stejně jako já. A já mám nyní nést vinu za všechny, co se na tom podíleli?*“ ptala se Polednová.

Kromě ní dodnes žijí i vyšetřovatel Horákové Milan Moučka. Toho se však před soud dosud dostat nepodařilo. Ten pouze při výslechu na policii uvedl, že si na Polednovou nevzpomíná. *„Na jméno Brožová si vůbec nepamatuji, tím méně, jak vystupovala při procesu.“* Zároveň odmítl tvrzení, že by se osobně účastnil každodenních schůzek s prokurátory při přípravě soudu s Horákovou a spol. Trestu už se nedočkal předseda soudního senátu Karel Trudák, další čtyři soudci a čtyři prokurátoři, mezi něž patřily známé postavy – Josef Urválek¹ a Juraj Vieska. Průtahy

¹ Stal se předsedou Nejvyššího soudu.

při vyšetřování těchto zločinů příliš nezmírnil ani vznik Úřadu vyšetřování zločinů komunismu v roce 1995. Kdyby byl v trestání komunistických vin systém, seděla Polednová za mřížemi už před třinácti lety.

To byla ale dlouhá cesta ke spravedlnosti, nemyslíte? Odpůrci komunismu rozsudek uvítali, zkrácení trestu z 8 na 6 let jim nevadí. „*Nám šlo v podstatě o to, aby její čin byl prohlášen za zločinný a ona za zločince. V našich očích taková je,*“ řekla ČTK předsedkyně Konfederace politických vězňů Naděžda Kavalírová.

Myslím si, že spravedlnosti ještě nebylo učiněno za dost, a že vzhledem k tomu, že řada viníků je už po smrti anebo jsou dnes v tak vysokém věku, jí ani učiněno zadost nikdy nebude. Fakt, že od procesu s Horákovou uplynulo 58 let, logicky snižuje dopad trestu na samu Polednovou. I soudci navíc přiznávají, že šestaosmdesátiletá žena za mříže zřejmě nepůjde kvůli zdraví.

Polednová dodnes nepřiznává, že by se čímkoli provinila. Jen připustila, že trest smrti byl pro Horákovou zbytečně přísný. O tom, že Horáková osnovala spiknutí proti své zemi, však Polednová zjevně nepochybuje: „*Já si stejně myslím, že nějaká činnost tam být musela. Myslíte, že bych to dělala, kdybych si myslela, že to není pravda? To víte, že jsem věřila, že je všechno v pořádku. Proto se za to biju! Vždyť mně už je to prokristapána jedno, jestli mám umřít za půl roku v base nebo tady.*“

(Mladá Fronta DNES: Středa 10. září 2008, titulní strana a strana A3)

2.3 Trest odnětí svobody a trest odnětí svobody na doživotí

Pojetí trestu věznění, jak ho známe dnes (trest odnětí svobody), se vytvářelo po staletí; 18. a 19. století bylo obdobím jeho rozšíření a nabývání na významu na takřka výhradní trestní prostředek. V 18. století si společnost uvědomila, že od tohoto trestu nestačí požadovat, aby plnil funkci pouhé odplaty a dočasné ochrany společnosti. Zároveň se zjistilo, že ani se sebepřísnějšími tresty se nedosahují prospěšné změny v chování. Funkce odstrašení je proto uplatňována v souladu se zásadou proporcionality mezi trestem a trestným činem. Trest odnětí svobody se stal hlavním trestem v zápase s kriminalitou a vytlačuje trest smrti. S nárůstem zkušeností a poznatků s ukládáním a vykonáváním trestů došlo ke vzniku samostatné vědní disciplíny – penologie, která je nejčastěji vymezována jako věda o trestu a trestání a jejich účincích. Zkoumá účinnost všech druhů trestů, obzvláště výkonu trestu odnětí svobody. (Černíková a kol., 2008, s. 34, 36)

„Součástí penologie je penitenciární pedagogika, což je aplikovaná pedagogická věda, která se zabývá zkoumáním, výchovou a vzděláním osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody. Patří do systému věd speciálně pedagogických.“ (Jůzl; Olejníček, 2004, s. 24 – 25)

„Zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, je dán funkční a strukturální rámec pro naplňování výchovné funkce trestu.“

„Výchovná funkce trestu odnětí svobody sleduje specifické a individuální výchovné cíle, vyvěrající z penitenciárního výchovného procesu, obsažené v zacházení s pachatelem.“

„Specifické výchovné cíle jsou zaměřeny na:“

- „odstranění nežádoucích forem chování;“
- „utváření a přetváření osobnosti ve smyslu pozitivních společenských norem a cílů;“
- „překonání protispolečenských tendencí;“
- „odstranění nežádoucích návyků;“
- „umění přizpůsobit se.“

„Individuální cíle jsou především zaměřeny na:“

- „adaptaci;“
- „osvojení si vědomostí, dovedností a návyků;“
- „přípravu odsouzeného na jeho budoucí život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.“

„Naplnění výchovné funkce trestu představuje výchovný proces, který se odvíjí v určitých etapách:“

1. „etapa počáteční pedagogicko – psychologické diagnózy – zvláštní pozornost je věnována poruchám chování, zejména nedelikventnímu chování (záškoláctví, útoky z domova, šikana, lhaní atd.) a jejich možné souvislosti s pozdější kriminální kariérou;“
2. „etapa pedagogického plánování – stanovují se formy a metody pedagogického působení, např. doplnění základního vzdělání, zájmové činnosti, pracovní činnosti apod.;“
3. „etapa regulace výchovného působení – spočívá ve zhodnocení, korekci, v některých případech opuštění a v novém nasměrování působení na vězně.“
4. „etapa výsledné pedagogické diagnózy (zpětné vazby) - vyhodnocení programu zacházení. V ideálním případě by měl být výsledkem odklon od kriminální kariéry a reintegrace do běžné populace.“ (Černíková a kol., 2008, s. 150 - 151)

„V historii trestního práva jsou patrné určité etapy v pojetí a ukládání trestu odnětí svobody:“

„**První etapa** – je charakterizována ukládáním trestu odnětí svobody, který vystupuje jako humánnější trest v porovnání s trestem smrti a v porovnání s tresty porušujícími tělesnou integritu;“

„**Druhá etapa** – ukládání trestu odnětí svobody se stalo obvyklým a jeho funkcí bylo nejen zastrašit, ale začíná se také tematizovat funkce nápravy pachatele;“

„**Třetí etapa** – začíná na základě reflexe zkušeností s dosahováním nápravy u pachatelů trestných činů a také reflexí negativních následků spojených s ukládáním trestu odnětí svobody. Třetí etapa je etapou hledání alternativ trestu odnětí svobody (to ale nevyklučuje pokračující úsilí kvalitativního propracování koncepce výkonu trestu odnětí svobody, metod výchovného zacházení s vězňeny, profesionální přípravy vězeňského personálu).“ (Černíková a kol., 2008, s. 182)

Trest odnětí svobody v nynější podobě nebyl v nejstarším období uplatňován. Souvisí to patrně s hospodářskými obtížemi občin a měst při zřizování věznic, udržování dozorcího personálu a při zajišťování výživy vězňů. Charakteru trestu na svobodě se určitým způsobem blížilo zotročení pachatele nebo vyhnání z občiny.

První náznaky pojetí uvěznění jako vhodného trestu pro delikventy se objevují v západní Evropě již od poloviny 16. století; váží se ke změnám hospodářským (výrobním), vyvolávajícím významné změny sociální. Dochází zde k centralizaci státní

moci a k rozvoji nových - kapitalistických výrobních vztahů. Především rozvoj textilního průmyslu a s tím spojené pěstování ovcí ve velkém způsobilo vyhánění drobných zemědělců z půdy a nárůst počtu žebráků, tuláků, což vedlo ke zvýšené kriminalitě.

Existenci vězení (dočasného či doživotního) v českých zemích dokládají „městská práva Koldínova (1579)“. V té době nalézá trest vězení již širší uplatnění. Délku jeho výkonu stanoví zákon (např. 14 dnů za urážku na cti), mnohdy však záleží na volné úvaze soudců. Systém věznění není jednotný. Podle zřizovatelů lze vězení rozčlenit na vězení církevní, hradní, vojenská, panská aj. Výběr druhu vězení ovlivňovala majetková příslušnost pachatele ke stavu a závažnost provinění.

Šlechtická vězení se nacházela např. na Pražském hradě (Černá věž pro potrestání lehčích provinění, Daliborka pro potrestání provinění závažnějších).

Městská vězení byla pro bohaté měšťany zřizována přímo na radnici nebo v městské věži. Městská chudina si trest odpykávala za horších podmínek v tzv. šatlavě (na Moravě – šerovna). Vězení pro výkon nejtěžších trestů se nacházela většinou v podzemí, ve sklepení radničních domů.

Specificky bylo pojato vězení pro dlužníky. Vedle dvou dlužnických vězení (na Pražském hradě a v Hradci Králové) existovala i smluvní forma ručení za závazky osobní svobodou – tzv. ležení. Dlužník i se svou čeledí musel po věřitelově vybídnutí pobývat v hostinci, dokud nesehnal peníze potřebné pro splácení dluhů. (Černíková a kol., 2008, s. 31, 32, 34, 35)

„Trest odnětí svobody lze uložit za každý trestný čin, který je uveden ve zvláštní části trestního zákona. Trvání tohoto trestu je stanoveno jednak maximální možnou délkou (15let) a jednak trestními sazbami u jednotlivých skutkových podstat. Minimální doba stanovena není. Uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranici sazby dovoluje zákon v případě, že má-li soud za to, že vzhledem k okolnostem by trest v rámci sazby byl pro pachatele příliš přísný a že účel trestu se dosáhne i kratším trváním nebo ukládá-li se trest za přípravu nebo pokus a soud má za to, že v rámci sazby by to bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné. V dalším případě u osob blízkých věku mladistvých nebo ve chvíli, kdy pachatel přispěl významně k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení a v neposlední řadě tehdy pokud pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si ani z nedbalosti nepřivodil. Překročení maximální délky trestu je možné jen výjimečně u výjimečného

trestu (15 – 25 let nebo na doživotí).“

(Kejdová, 2006, s. 24 – 25)

Jedním v poslední době sledovaným a dosti diskutovaným tématem je případ, kde Krajský soud v Ústí nad Labem uložil trest odnětí svobody a to ve výši 24let ženě, **Antonii Staškové**, za vraždu pětiletého syna Jana Rokose. „Žena vraždila společně se svým přítelem. Zabili chlapce dvěma ranami nožem do hrudi a dušením 9. prosince 2007 mezi obcemi Žďárek a Strážky na Ústecku.“ Podle státní zástupkyně Lenky Bradáčové byla motivem činu pomsta otci chlapce Romanu Rokosovi.¹

„Matka se nejdřív syna pokusila zabít vpíchnutím vzduchu injekční stříkačkou do žil. Její přítel ho zatím držel, aby se nebránil. Když však injekce syna nezabila, matka ho dvakrát bodla do hrudi nožem s 18 centimetrovou čepelí. Chlapec prý ještě několik desítek minut žil, údajně sténal a nařikal: „*Maminko, neboj se, já ti neumřu, mám tě rád....*“ Chlapce pak vložili do předem připraveného hrobu, odkud ho několikrát vytáhli. Mrtvolu chlapce našli strážníci a policisté 28. prosince během náhodné kontroly v autě ve Zlatnících na Mostecku.“

Před senátem v hlavním líčení vypovídal i soudní lékař Jiří Fialka, který potvrdil, že rány nožem byly dvě a Jan R. zemřel udušením. „Připustil, že oběť byla po bodnutí v takovém stavu, že by stejně zemřela, ať by byla dušena či ne. Aby byl Honza zachráněn, musel by se do nemocnice dostat během několika desítek minut.“

Velmi důležité bylo i vyjádření psycholožky Štěpánky Tůmové. „Podle ní jednala Stašková se svým synem jako s předmětem, o který se bojovalo². Matka dítěte podle psycholožky vůbec neprožívá pocit viny. Ze všeho naopak viní okolí. Podle psycholožky je dominantní a manipulovala i se svým přítelem, který je na ní závislý. Stejný názor má i znalkyně z oboru psychiatrie. Ta navíc uvedla, že oba demonstrují pocit viny a lítosti, ale jde vlastně o sebelítost. Podle ní jsou intelektové schopnosti Staškové v normě, osobnost je výrazně poruchově strukturována ve smyslu smíšené poruchy osobnosti.“

(<http://www.novinky.cz/clanek/148944-video-soud-poslal-vrahy-honzika-rokose-na-24-a-20-let-do-vezeni.html>)

¹ Státní zástupkyně u soudu navrhovala pro Staškovou 25 let. Bradáčová prohlásila: „*Tento případ vybočuje ze všeho, co jsem kdy soudila.*“. Podle ní je u Staškové resocializace velmi ztížená.

² „*Nenávist k otci převážila nad vše ostatní,*“ uvedla znalkyně u soudu s tím, že si matka malého Honzy nepřála, aby ho získal otec. Ten dokonce musel dát Staškové 3 tisíce korun, aby mu chlapce půjčila na víkend.

Pro mne je v tomto případě nepochopitelné, jak někdo může takovým to bezcitným způsobem zabít dítě, které je na matce závislé a věří v to, že matka je jediná osoba na světě, která by mu nikdy neublížila a která ho nadevše miluje. Tuto ženu mohu označit jediným slovem “zrůda“ a můj názor je, že trest, který dostala je hodně mírný. Já bych tuto ženu odsoudila trestem nejvyšším – trestem smrti, který u nás bohužel již neexistuje.

„Platné znění trestního zákona umožňuje uložit nejprísnejší trest pouze v případě trestných činů, jejichž závažnost je pro společnost mimořádně vysoká s ohledem na následek či pohnutku ke spáchání deliktu nebo na zvlášť zavrženíhodný způsob provedení. Uložení doživotního trestu soudem musí být podle zákona rovněž vyžadováno zajištěním účinné ochrany společnosti a mělo by tedy být vyhrazeno pachatelům, u nichž vzhledem k jejich osobnosti není naděje na nápravu trestem do pětadvaceti let, což je zpravidla předmětem zkoumání soudních znalců z oboru psychiatrie a psychologie.“

„Zacházení s touto skupinou vězňů se věnují speciálně připravovaní zaměstnanci, od dozorců přes vychovatele až po psychology, sociální pracovníky či speciální pedagogy, zabezpečující jak jejich pracovní, tak volnočasové aktivity. I u této specifické skupiny je totiž třeba počítat s tím, že je soud může po dvaceti či třiceti letech podmíněně propustit a cílem zaměstnanců Vězeňské služby ČR je tedy rovněž pokusit se minimalizovat negativní psychosociální dopady pobytu za mřížemi a snaha motivovat je k pokud možno bezproblémovému výkonu trestu.“
(http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=784)

Trest odnětí svobody na doživotí si v České republice k 30. dubnu 2008 v Opavské věznici odpykávají dvě ženy, ta třetí před nedávnem zemřela. Všechny byly odsouzeny za vraždu a všechny tvrdí, že jsou nevinné. Mají šanci, že by je někdy propustili na svobodu?

Jaroslava Fabiánová byla k doživotí odsouzena v roce 2005. Tvrdošíjně popírá svou vinu na 4 vraždách a tvrdí, že se stala obětí justičního omylu a komplotu policie. „Fabiánová neprožila zrovna pohádkové dětství. Říká se, že byla několikrát znásilněna a to vyvolalo její nenávist k mužům, a proto také dává ve vztazích přednost ženám. Žila se svou lesbickou přítelkyní a peníze si vydělávala prostitucí. Podle znalců je Fabiánová nadprůměrně inteligentní žena.“

V šestnácti letech ji matka údajně vyhodila z domova. V té době také zabila svou první oběť, kterou se stal téměř osmdesátiletý muž, kterého v jeho bytě ubila zednickým kladivem. Motiv vraždy byl loupežný. Vzhledem k jejímu mladistvému věku ji soud poslal do vězení jen na 4,5 roku. Bohužel resocializační program ve vězení neměl na její chování žádný vliv. Hned po návratu na svobodu se dál živila krádežemi a prostitucí. Jelikož měla k mužům odpor, v mnoha případech k pohlavnímu styku nedošlo, neboť jim dávala hypnotika - těmi své oběti uspávala a pak je okrádala.

Druhou obětí se stal její klient, kterému opět podala hypnotika, jelikož muž byl kardiak, po podání uspávacích léků zemřel. V roce 1996 za to byla Fabiánová odsouzena k desetiletému trestu. Po dvou třetinách si ale požádala o podmíněčné propuštění a soud její žádosti vyhověl. Brány věznice opouštěla 19. září 2001. Na svobodě pokračovala v drobné trestné činnosti a žila tak, jak byla doposud zvyklá.

Koncem května 2003 se její již v pořadí třetí obětí stal čtyřiaosmdesátiletý Augustin Kůra, kterého našli v jeho bytě s rozsekanou hlavou. Z jeho bytu zmizela elektronika, řemeslné nářadí a několik olejomaleb.

O dva měsíce později potkala v pražské restauraci Aréna svou poslední oběť. Byl jím jednatřicetiletý Richard Sýkora, který měl ten večer už docela vypito a snažil se seznámit s nějakou ženou. Nejdříve oslovil barmanku, která ho ale odmítla, později se dal do řeči s Fabiánovou. Zhruba po dvaceti minutách společně odešli k němu domů. Když do bytu Richarda Sýkory vešla sestra jeho bytné, našla ho mrtvého s více než třiceti bodnými ranami v těle. Z bytu navíc zmizela elektronika a finanční hotovost.

Doživotí nemusí být navždy...Podle zákona lze o podmíněčné propuštění požádat po dvaceti letech po nástupu do vězení, tedy po deseti letech ve věznici se zvýšenou ostrahou a dalších deseti letech v mírnějším vězení. Soud může ale použít zvláštní druh ustanovení, podle kterého se doba strávená ve vězení se zvýšenou ostrahou do lhůty nezapočítává. To je i případ Jaroslavy Fabiánové, která by se tak z vězení mohla dostat nejdříve v roce 2036. To by jí bylo 71 let. Šance na podmíněčné propuštění je však malá. Zatím ještě nebyl žádný doživotně odsouzený zločinec osvobozen“.

Druhou doživotně odsouzenou ženou byla **Miroslava Kukačková**. Tato žena byla ve svých téměř jedenaosmdesáti letech nejstarší doživotně odsouzenou a současně

mediálně známou legendou opavské věznice. Byla také první a zatím jedinou ženou, která byla u nás odsouzena po roce 1989 na doživotí. Stále věřila, že se z věznice ještě dostane, ale její zdravotní stav se zhoršil a žena 20. dubna 2008 zemřela.

Měla na svědomí jeden lidský život a za ten seděla na doživotí. Byla k němu odsouzena v Německu. „Kukačková se pomocí inzerátu seznámila s téměř devadesátiletým Ottou Kukačkou z bavorského Aldersbachu, který údajně toužil po hodné české ženě, která se o něj dobře postará. Miroslava ho brzy přesvědčila, že ona je tou pravou. Po seznámení odjela do Německa a v září roku 1995 byla svatba.“

„V polovině ledna 1997 bylo tělo pana Kukačky nalezeno v kufru jeho auta ve skrčené poloze. Vyšetřování vraždy se ujala německá policie. Motiv vraždy byl jasný - šlo o majetek. Policie hned od začátku podezřívala v té době už vdanou paní Kukačkovou, manželku Otty Kukačky. Bylo ale jasné, že sama vraždit nemohla. Podezření se tedy rozšířilo ještě na jejího syna. Soud v Pasově o jejím případě rozhodl v červnu 1998. Kukačková dostala doživotí a její syn 9 let. V České republice by s největší pravděpodobností tak vysoký trest nedostala (u nás soudy zpravidla výjimečný trest udělují až v případě dvou a více vražd nebo zvláštních okolností).“

Třetí doživotně odsouzenou ženou v ČR je **Dana Stodolová**, která tvrdí, že vraždil její manžel Jaroslav Stodola a že ona si prý na nic nepamatuje. Skutečnost je taková, že manželé Stodolovi z finančních důvodů oloupili a zavraždili osm starých a nemocných lidí.

K první vraždě došlo 16. listopadu 2001 ve Slavošově, kde zemřel Stanislav Šanda (75 let)¹. O dva týdny později 28. 11. 2001, ve Slavošově náhle zmizela Růžena Skohoutilová (68 let)². Manželé Královi (77 let a 86 let) zemřeli 30. 7. 2002³. Marie Čondlová (79 let) zemřela 17. 8. 2002 v Kardašově Řečici. K ní domů se vetřela sama Dana Stodolová. Namluvila jí, že má vyplavený byt a nemá kam jít. Důvěřivá stará paní ji pozvala k sobě domů⁴. Josef Malina zemřel 30. 10. 2002 ve Slavošově. I policie jeho případ uzavřela jako sebevraždu. Nikomu nebylo divné, že starý, téměř slepý pán se měl vyšplhat na půdu a tam se oběsit. Sestry Helena Cerháková (53 let) a Dagmar Weissová (62 let) zemřely 1. 12. 2002 v Brněnci. Bohaté sestry byly přepadeny i s matkou, kterou Stodolovi ztloukli a zastlali ji do postele. Maminka útok sice přežila,

¹ Jeho tělo bylo nalezeno ohořelé v posteli. Policie jeho smrt původně označila za nešťastnou náhodu.

² Půl roku po záhadném zmizení mrtvolu náhodně vykopal její manžel. Oběť měla ruce svázané za zády a probodnuté hrdlo.

³ Policie jejich případ uzavřela jako sebevraždu. Na gauči a v posteli totiž našla jejich těla a všude v domě byl cítit plyn.

⁴ Mrtvou ji pak našel její syn, jak sedí na židli s rukama svázanýma za opěradlem, s několika bodnými ranami v hrudníku.

ale dnes už nežije. Dana Stodolová se nechala ve vězení s Jaroslavem Stodolou rozvést.
(<http://www.super.cz/adrenalin/13224-dozivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>)

2.4 Dílčí závěr

Ve druhé kapitole diplomové práce jsem se zabývala jednotlivými druhy trestu, jejich významem pro společnost (např. ochrana společnosti před delikventními jedinci a snaha o nápravu jejich chování ve výkonu trestu). Dále se zabývám názorem lidí z mého okolí na jedince, kteří páchají trestnou činnost. V této kapitole se také mimo jiné věnuji trestům odnětí svobody, trestům politickým a trestu smrti. Ke každému druhu trestu uvádím několik žen, které daným trestem byly odsouzeny a jakého trestného činu se dopustily.

A jaký je můj názor na trest smrti a na tresty odnětí svobody, včetně jedinců, kteří svým jednáním porušují sociální normy? Do jisté míry jsem zastávce Chamurabiho zákoníku¹, který hlásá: “oko za oko, zub za zub“. Myslím, že je to jedno z nejspřavedlivějších přísloví. Jsem toho názoru, že dokáže-li matka chladnokrevně, promyšleně a brutálně zabít vlastní dítě nebo jedinec tímto způsobem zabít své rodiče, příbuzného, kamaráda, kolegu, spolužáka atd., je psychika a osobnost jedince v tak velké míře narušená, že náprava a resocializace není možná a pokus o ní je zcela zbytečný. Pokud tento člověk rovnou nedostane za svůj čin doživotní trest, který je u nás trestem nejvyšším, ale trest odnětí svobody na několik let, a je po pár letech propuštěn na svobodu, u mnohých případů hrozí reálné nebezpečí, že podobný nebo stejný čin spáchá znovu. Je nepochopitelné sledovat, jak od soudu odchází pachatel, který spáchal brutální vraždu, se zanedbatelným trestem. Ve většině případů znovu ohrožuje společnost a je pro ni nebezpečný, neboť nachází další a další oběť, kterou usmrtí. Teprve poté je odsouzen k trestu doživotnímu, což je po zmařených životech pozdě. Je dobře, že se o těchto případech hovoří a že společnost na tyto případy nezapomíná a mnohdy ani neodpouští, ale jakým utrpením si musí projít sama oběť, pozůstalí obětí a v neposlední řadě rodiny

¹ „Chamurabiho zákoník – první zapsaný zákoník na světě, zásada oko za oko, zub za zub, 1780 př. Kr., na destičkách a čedičovém sloupu, dnes uchováno v Louvru v Paříži. Zahrmoval trestní, majetkové, rodinné a dědické právo. Dává nám nahlédnout do složení babylonské společnosti, kterou Chamurabi dělí do 3 skupin: 1. skupina – **avilové** (avilum) = svobodní, plnoprávní lidé, byli to ti nejbohatší. 2. skupina – **muškéni** = byli svobodní, ale neměli žádná práva, byli to vojáci, řemeslníci a zemědělci. 3. skupina – **otroci** = nesvobodní a bez práv, byli majetkem svého pána, který si s nimi mohl dělat cokoli. U první skupiny platila zásada stejné odplaty, tj. smrt se trestala smrtí, tělesné poškození poškozením příslušné části těla provinilce. "Jestliže svobodný člověk vyrazil oko svobodnému člověku, vyrvou mu oko. Jestliže zlomí kost svobodného člověka, zlomí mu kost. Jestliže svobodný člověk udeří dceru svobodného člověka a ona zemře, usmrtí jeho dceru." Když někdo zabil nebo tělesně poškodil člověka z druhé skupiny, byl potrestán peněžitou pokutou. Pokud bylo ublíženo otrokovi, musel provinilec zaplatit pokutu majiteli otroka“. (<http://mezopotamie.wz.cz/zakonik.htm>), (<http://www.oxygy.com/cjlfinalnimatoritnizasky/1>)

těchto vrahů o tom se už skoro nehovoří. Myslím si, že by naše věznice pro doživotně odsouzené měly vypadat jako černá díra s malým okénkem, přirovnala bych je k pevnosti, ve které byl uvězněn hrabě Monte Christo, pak si myslím, že by trest smrti být nemusel. Možná že někdy někdo téma trestu smrti otevře obšírněji a že dojde třeba k referendu za tresty smrti, samozřejmě řádně prověřené, protože nesmí docházet k justičním omylům, to bychom byli opět na začátku.

Zajímalo mě, jaký názor mají lidé z mého okolí na trest smrti, a také, zda si myslí, že je možná resocializace delikventních jedinců do společnosti. Zhruba 10 ti mnou vybraným dotazovaným jsem položila tři otázky a odpovědi na ně zde budu prezentovat. V jedné otázce jsem se ptala, zda jsou dotazovaní pro obnovení trestu smrti, měli odpovědět ano či ne, svoji odpověď měli podtrhnout. Na tuto otázku mi 9 dotazovaných z 10 odpovědělo, že ano, že jsou pro obnovení trestu smrti, pouze jeden pro jeho obnovení není. Ve druhé otázce měli dotazovaní vysvětlit, proč podtrhli odpověď ano, jsem pro obnovení trestu smrti nebo proč ne. V některých názorech se dotazovaní shodovali. Názory jsou zajímavé, a proto bych je ráda ve své práci uvedla¹: 1, ano - „Protože si nic jiného nezaslouží.“ 2, ano - „Psychologie člověka je složitá, ale jestli je myšlenka někomu ublížit, musí mít protiváhu včetně strachu.“ 3, ano - „ Je to jediný adekvátní trest pro rodinu a blízké oběti.“ 4, ano - „ Od pradávna se říkalo oko za oko, zub za zub. Stejně peklo, jaké připraví vrah své oběti, by měl zažít i on, strach a bezmocnost.“ 5, ano - „U závažných hrdelních zločinů – opakovaných, kde není možná náprava.“ 6, ano - „ Pokud např. matka úmyslně zabije své dítě a na sto procent není žádných pochyb o nevině, udělila bych trest smrti po několika letech samoty.“ 7, 8, a 9, smysl odpovědi stejný - ano - „Jelikož v našich věznicích je mnoho odsouzených, kteří by si trest smrti za své činy zasloužili. Věřím, že by se zlepšila i morálka zločinu atd.“ 10, ne - „Je mnoho “krutějších“ trestů než rychlá poprava za jakýkoliv přečin proti lidskosti. Jako jeden příklad uvádím: do odsouzeného přirozené smrti pohyb pouze na 10m řetězu, denně 450g chleba a 0,3l vody, z veškerých lidských práv pouze právo (resp. povinnost) pracovat (doporučuji osvědčené sibiřské doly, solné doly, naprostá izolace od civilizace a jejích “vymožeností.“ Filmově známý “Muž se železnou maskou“ ze svého trestu zešilel. Jak prosté!“ Moje třetí otázka

¹ 1. dotazovaný, 2., 3.,... 10. dotazovaný

na dotazované byla ta, zda si myslí, že by bylo správné odsoudit několikanásobnou vražedkyni trestem smrti, zda by pro ni nebyl daleko horší trest odsoudit ji na doživotí: 1, „*To je sice pravda, ale pracovat je nikdo nedonutí a platit jejich výdaje z našich daní je hrozný.*“ 2, „*Trest smrti je správný, dnešní vězeňské podmínky, zákony jsou na straně odsouzených. Lidská práva jsou v těchto prostorách nadstandardní. Nemusí pracovat atd., což normální občané dodržují. Všichni slušní dodržují pravidla pro život, váží si zdraví a neublíží a nelikvidují životy. Druhá stránka daného problému je ekonomika. Člověk odsouzený na doživotí využívá celou společnost k podílu na zaplacení – léčení, stravy, vzdělávání, ubytování atd. a stále celou společnost ohrožuje – myšlenkou okolí. Těžko někoho odsoudit k trestu smrti, ale dnes je třeba společnost bránit před násilím, ubližováním, terorismem atd.*“ 3, „*Trest smrti – nevěřím ve změnu osobnosti a chování u takového člověka.*“ 4, „*Jednoznačně trest smrti, doživotní odsouzení čerpají do konce života částky (nemalé), které na ně vynakládají všichni slušní lidé. Mají co jíst a střechu nad hlavou, televizi, věznice s nimi pracují, aby jim zkrátily čas a aby se nenudili, zbytečná pracovní místa (vězeňského personálu), hrozí zde napadení příslušníků vně věznice, a co dál zabijí dalšího člověka ve vězení a žádný jiný trest již není. Nejedná se už o nápravu ani resocializaci. Každý kdo spáchal ve společnosti jeden z nejtěžších trestných činů, nemá právo na život.*“ 5, „*Trest smrti je definitivní, chápu ho jako ochránit společnost před vysoce nebezpečnými vrahy, jejichž náprava nebo zařazení do běžné společnosti není možná.*“ 6, „*Nač je ještě žít z peněz poplatníků.*“ 7, „*Trest smrti by mohl být pro mnohé lidi dost velkým důvodem, proč by se z obavy z něho nemuseli dopouštět vážných trestných činů. Současné tresty a pobyt ve věznicích jsou velmi mírné a tudíž nejsou pro tyto pachatele žádným „strašákem“.*“ 8, „*Rozhodně nebyl, protože když vraha odsoudí na doživotí, tak má pořád šanci na svobodu a je mu jedno, co udělal.*“ 9, „*Trest smrti, neboť u takového jedince není možná náprava, zbytečně bude zabírat místo ve věznicích a je málo pravděpodobné, že by mohl nastat omyl.*“ 10, „*Jak je uvedeno na předchozí stránce – ne trest smrti, to je rychlé vysvobození.*“

Z deseti dotazovaných nemohu vyvodit hlubší závěr, ale podle získaných odpovědí si myslím, že se lidé z mého okolí k obnovení trestu smrti staví pozitivně.

3. Zjišťování faktorů kriminality žen

3.1 Cíl průzkumu

Cílem empirické části je provést průzkum, který nám určí faktory ženské kriminality. Problematika, kterou se ve své práci zabývám, spadá do první skupiny sociálních problémů. „Radíme sem různé formy sociální dezorganizace a chování, které neodpovídají sociálním normám.“ V případě diplomové práce se jedná o nejzávažnější trestné činy páchané ženami. Jde tedy o problémy, které jsou řešené sociální pedagogikou, spjaté s kriminálním chováním, ale také rolí ženy jako matky, manželky, partnerky, spolupracovnice, ale i spolupachatelky trestné činnosti a její resocializace a redukce chování k partnerovi i k dětem. (Kraus, 2006, s. 6)

Z hlediska sociální pedagogiky dochází ke kriminalitě žen zejména z těchto důvodů: rodina neplní svoji základní biologickou funkci; dochází k týrání a zneužívání členů rodiny; patologické závislosti (gamblerství, alkoholismus a toxikomanie) a v neposlední řadě může jít i o důvody materiální.

Přínos práce pro sociální pedagogiku vidím v odhalování a zkoumání faktorů trestné činnosti žen, na které je nutné se zaměřit (na to, co je donutilo páchat trestnou činnost), a těmto ohroženým skupinám pomoci. Za důležitý úkol sociální pedagogiky považuji snahu snížit faktory, které vedou ke kriminalitě žen a to na základě prevence, která je nutná.

Dále vidím přínos práce ve snaze nastítnit osobnost pachatelky trestného činu a jaké trestné činy páchá. V praxi eliminovat tyto trestné činy a snažit se o nápravu těchto pachatelek, ať už přímo ve výkonu trestu za pomoci sociálních, speciálních pedagogů a pedagogů pro volný čas nebo po výkonu trestu, kdy se musí jedinec, který byl ve výkonu trestu, hlásit u sociálních kurátorů, kteří s nimi pracují a hlídají, zda se jedinec správně resocializoval do společnosti, sledují jestli po výkonu trestu došlo k nápravě či nikoliv (jestli si našli zaměstnání, bydlení, vrátili se k rodině, založili novou rodinu a nebo jestli znovu po skončení trestu páchají další trestnou činnost atd.). Celkem jsem si stanovila 4 hypotézy, které budu ve svém průzkumu dokazovat:

- I. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, většinou pocházejí z dysfunkční rodiny.

- II. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, mají zkušenost s drogami.
- III. Předpokládám, že nejzávažnější trestná činnost žen, může být páchána i z finančních důvodů.
- IV. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, byly už v minulosti alespoň jednou trestané.

3.2 Zvolené metody, techniky průzkumu

Pro svůj průzkum jsem si zvolila explorativní metodu kvantitativní povahy a to v podobě dotazníku. „Tyto metody kvantitativní povahy se opírají o číselné údaje, zjišťují množství, rozsah, frekvenci, míru výskytu daného jevu. Kvantitativní průzkum vyžaduje přesné definování proměnných, klade se důraz na jejich přesné a přesné měření, na rozbor příčin vztahů, velký důraz se přitom klade na stanovení výběrového souboru (vzorku), a to vše pak dovoluje statické zpracování výsledků.“ (Kraus, 2006, s. 12)

Dotazník obsahuje celkem 17 otázek. Otázky, jsem se snažila formulovat tak, aby jim ženy bez problému porozuměly. Dotazník byl anonymní. Ženy dotazník vyplňovaly bez mého zásahu. Jednotlivé otázky jsem označovala čísly. Dotazník jsem rozdělila do dvou pomyslných oddílů.

V jedné části jsem se zajímala o rodinné zázemí dotazované (s kým vyrůstala, jaký je její rodinný stav, dosažené vzdělání, má – li sourozence, má - li děti atd.).

V druhé části se ptám dotazované na její trestnou činnost (za jaký trestný čin je odsouzena, jaké důvody ji vedly k páchání trestné činnosti, kolikrát je to trestný čin atd.).

Průzkum je doplněn na základě získaných informací v rámci kvalitativního výzkumu (Kazuistik) o zkoumání studií rodinné anamnézy žen páchajících nejzávažnější trestné činy.

3.3 Vymezení zkoumaného vzorku

Celkový vzorek zkoumaných obsahoval 60 žen, které páchaly trestnou činností, jsou za to odsouzeny a svůj trest si odpykávají v ženské věznici ve Světlé nad Sázavou na oddělení ostraha za období 1. 9. 2008 do 30. 11. 2008. Počet žen na oddělení ostraha je kolem dvou stovek. Ženy jsou na celách po šesti. Na policičkách mají velké množství fotografií – vzpomínek na rodinu. Většina z nich je vzhledem k prostředí, ve kterém se nacházejí, věřící.

Věznice ve Světlé nad Sázavou funguje od roku 2000. Naplnila se za poslední dva-tři roky. Trest si zde právě odpykává zhruba 537 žen. Ženy jsou zde umístěny podle druhu trestu. Nejnižší je dohled, pak následuje dozor, ostraha a zvýšená ostraha.

3.4 Výsledky průzkumu

Tabulka: věk žen ve výkonu trestu odnětí svobody

Věk	Četnost
20 – 22 let	17
23 – 26 let	18
27 – 45 let	16
46 – 55 let	6
56 – 75 let	2
věk neudán	1
Celkem	60

V tabulce jsou zastoupeny různé věkové kategorie sledovaného souboru. Nejpočetnější skupinu tvoří ženy ve věku od 23 do 26 let s různorodou trestnou činností.

Tabulka č. 1: Jakého vzdělání jste dosáhla?

Vzdělání	Četnost
Základní škola	23
Zvláštní škola	5
Střední odborné učiliště	18
Střední škola	9
Vysoká škola	3
neuveдено	2
Celkem	60

Tato tabulka nám vyjadřuje, že nejvíce dotazovaných žen dosáhlo pouze základního vzdělání a to celkem dvacet tři žen. Následuje střední odborné učiliště, kterého dosáhlo osmnáct dotazovaných. Dalších devět z dotazovaných žen vystudovalo střední školu. Nejfrekventovanějšími obory, které dotazované ženy vystudovaly, jsou: zahradnický, textilní, ekonomický a zdravotní. Zvláštní školu navštěvovalo pět dotazovaných žen. Dvě ženy vzdělání neuvedly a tři ze zkoumaného vzorku vystudovaly vysokou školu.

Tabulka č. 2: Vyrůstala jste?

Vyrůstala jste	Četnost
s oběma svými rodiči	28
s jedním z rodičů	17
s prarodiči	6
s někým jiným (s kým___)	9
Celkem	60

Jak znázorňuje tabulka, dvacet osm žen vyrůstalo s oběma svými rodiči. S jedním z rodičů vyrůstalo sedmnáct žen (dvanáct z dotazovaných žen vyrůstalo s matkou, pouze pět jich vyrůstalo s otcem). Se svými prarodiči vyrůstalo šest dotazovaných. S někým jiným vyrůstalo devět žen (tři ženy uvedly, že vyrůstaly s tetou a jejím manželem – sestrou z matčiny strany, čtyři ženy vyrůstaly v dětském domově – rodiče nikdy nepoznaly a další dvě dotazované vyrůstaly v pěstounské rodině).

Tabulka č. 3: Rodinný stav žen

Rodinný stav žen	Četnost
svobodná	10
vdaná	12
rozvedená	20
vdova	5
žije s druhem	13
Celkem	60

Jak se ukazuje, většina dotazovaných žen je rozvedených. Z dvaceti rozvedených jich polovina uvedla, že jejich manželství nemělo dlouhé trvání (nejdelší trvalo čtyři roky). Pouze dvanáct žen z šedesáti dotazovaných je vdaných a deset žen svobodných. S druhem žije třináct žen. Pět žen uvedlo, že jsou vdovy.

Tabulka č. 4: Jaké bylo Vaše pracovní zařazení po ukončení školy?

Pracovní zařazení	Četnost
evidovaná na Úřadu práce	17
trvalý pracovní poměr, brigády	20
bez zaměstnání	12
další studium	3
mateřská dovolená	8
Celkem	60

Trvalý pracovní poměr nebo brigády mělo dvacet žen ze všech dotazovaných – většinou pracovaly jako uklízečky, prodavačky, čišnice nebo vyrovnávaly zboží do regálů v supermarketu. Sedmnáct žen bylo evidováno na Úřadu práce. Bez zaměstnání bylo dvanáct žen, tři pokračovaly v dalším studiu a osm z nich bylo na mateřské dovolené.

Tabulka č. 5: Máte sourozence (vlastní, nevlastní)?

Sourozenci	Četnost
jeden vlastní sourozenec	10
dva a více vlastních sourozenců	18
jeden nevlastní sourozenec	14
dva a více nevlastních sourozenců	6
mám vlastní i nevlastní sourozence	9
sourozence nemám, jsem jedináček	3
Celkem	60

Tabulka ukazuje, že osmnáct žen má dva i více vlastních sourozenců. Deset z dotazovaných žen má jednoho vlastního sourozence. Jednoho nevlastního sourozence má čtrnáct žen. Šest žen má dva a více nevlastních sourozenců. Vlastní i nevlastní sourozence má devět z dotazovaných žen. Tři ženy jsou jedináčky.

Tabulka č. 6: Máte děti?

Máte děti	Četnost
ano	24
ne	36
Celkem	60

Třicet šest žen uvedlo, že děti nemají, buď proto, že děti mít nemohou nebo nechtějí.

Tabulka č. 7: Kolik dětí máte?

Počet dětí	Četnost
žádné	36
1 dítě	6
2 děti	10
3 děti	3
4 děti	5
Celkem	60

Z tabulky je patrné, že deset žen z šedesáti dotazovaných má dvě děti, jedno dítě má šest žen, tři děti mají tři dotazované ženy a čtyři děti má pět žen. V tabulce jsou také vyjádřeny ženy (těch je třicet šest), které už v předchozí otázce uvedly, že děti nemají.

Tabulka č. 8: Věděla byste, jakou hračku má nebo mělo Vaše dítě v dětství nejoblíbenější? Pokud ano, napište jaká to je.

Znáte oblíbenou hračku dítěte	Četnost
ano, vím	22
ne, nevím	2
neodpovědělo	36
Celkem	60

Dvacet dva žen vědělo, jakou hračku má jejich dítě nejoblíbenější. Hodně se objevovalo: plyšového medvídky, autíčko, barbínu a stavebnice.

Tabulka č. 9: Má nebo měl někdo ve Vaší rodině problémy.....?

Problémy	Četnost
s alkoholem	18
se závislostí na drogách	2
se závislostí na hracích automatech	5
žádné nemá	20
nevím	15
Celkem	60

Tabulka ukazuje, že dvacet žen vyrůstalo v rodině, kde nikdo z členů rodiny neměl patologické problémy. Patnáct žen uvedlo, že neví, jestli někdo z rodiny měl nějaké problémy s uvedenými závislostmi. Problémy některého člena rodiny s alkoholem uvedlo osmnáct žen z šedesáti dotazovaných. Pět žen přiznalo závislost někoho z rodiny na hracích automatech. Pouze dvě ženy přiznaly, že v rodině měl někdo problém se závislostí na drogách.

Tabulka č. 10: Za jaký trestný čin jste odsouzena?

Trestný čin	Četnost
krádež	12
loupež	6
podvod	9
porušování domovní svobody	7
maření výkonu úředního rozhodnutí	4
zanedbání povinné výživy	3
vražda	4
výtržnictví	3
ublížení na zdraví	2
podílnictví	1
ohrožení mravní výchovy mládeže	3
poškození cizí věci	1
nedovolená výroba a držení omamných psychotropních látek a jedů	5
Celkem	60

Za trestný čin krádeže je odsouzeno dvanáct žen z šedesáti dotazovaných. Trestný čin podvodu je druhý nejčastěji zaznamenaný, celkem ho uvedlo devět dotazovaných žen. Sedm žen je potrestáno za trestný čin porušování domovní svobody. K trestnému činu loupeže se přiznalo šest žen. Pět žen je odsouzeno za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných psychotropních látek a jedů. Za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí jsou odsouzeny čtyři ženy a další čtyři ženy jsou odsouzeny za trestný čin vraždy. Tři ženy jsou odsouzeny za zanedbání povinné výživy a tři ženy jsou odsouzeny za výtržnictví. Další tři ženy jsou potrestány za ohrožování mravní výchovy mládeže. Dvě ženy jsou odsouzeny za trestný čin

ublížení na zdraví. Jedna žena je odsouzena za trestný čin poškozování cizí věci a další jedna žena uvedla, že je odsouzena za trestný čin podílnictví.

Tabulka č. 11: Jaké důvody Vás vedly k páčání trestné činnosti?

Důvody	Četnost
nedostatek finančních prostředků	21
závislost, potřeba získat drogu	18
strach, nemohla už déle snášet domácí násilí	7
využití šance jak přijít lehko k penězům	9
žárlivost, opakovaná nevěra ze strany muže	2
nenávisť k někomu	3
Celkem	60

Nejvíce a to celkem dvacet jedna žen uvedlo, že trestnou činnost nejčastěji páchaly hlavně z důvodu nedostatku finančních prostředků (krádeže, loupeže). Vysoký počet žen a to osmnáct uvedlo, že důvodem byla drogová závislost. Dalších devět žen, přiznalo, že důvodem byla šance, jak přijít lehko k penězům (většinou se jednalo o účetní podvody, nebo zaměstnání, kde ženy pracovaly s penězi – prodavačky, číšnice). Pro sedm dotazovaných byl důvodem strach z otce, manžela, přítele a druha (jednalo se o domácí násilí, které ženy nebyly schopny déle snášet, tak dotyčného uspaly a zabily – úmyslné zabití, nebo se jednalo o neúmyslné zabití v sebeobraně). Pro další tři byla důvodem nenávisť k někomu, ať už to byl někdo z rodiny nebo známý a dvě ženy uvedly, že důvodem byla žárlivost nebo opakovaná nevěra, ze strany manžela, druha, přítele (zde se například jednalo o ublížení na zdraví).

Tabulka č. 12: Jak dlouhý trest jste za trestný čin dostala?

Délka trestu	Četnost
do 3 měsíců	1
od 3 měsíců do 6 měsíců	9
od 6 měsíců do 9 měsíců	4
od 9 měsíců do 1 roku	13
od 1 roku do 2 let	5
od 2 let do 3 let	6
od 3 let do 5 let	10
od 5 let do 7 let	2
od 7 let do 10 let	3
od 10 let do 15 let	7
Celkem	60

Třináct žen z dotazovaných mají trest dlouhý od devíti měsíců do jednoho roku. Druhý nejvyšší počet byl u délky trestu od tří do pěti let, který zaškrtno deset žen z šedesáti dotazovaných. Na délku trestu od tří měsíců do šesti měsíců odpovědělo devět žen. Sedm žen si odpykává délku trestu od deseti do patnácti let a šest žen má délku trestu od dvou do tří let. Dalších pět žen si odpykává délku trestu od jednoho roku do dvou let. Od šesti měsíců do devíti měsíců je trest pro čtyři z dotazovaných. Tři ženy byly odsouzeny k trestu o délce od sedmi do deseti let a dvě z dotazovaných k trestu o délce od pěti do sedmi let. Pouze jedna žena si odpykává trest o délce trvání do tří měsíců.

Tabulka č. 13: Kolikrát jste byla v minulosti trestána?

Trestána	Četnost
prvotrestaná	31
1. trestána	10
2. trestána	9
3. trestána	5
4. trestána	2
5. trestána a více	3
Celkem	60

Jak je z tabulky patrné, třicet jedna žen z dotazovaných jsou prvotrestané. Deset žen již bylo v minulosti jednou trestáno. Dalších devět žen bylo v minulosti trestáno dvakrát. Pět žen bylo trestáno v minulosti třikrát a dvě ženy čtyřikrát. Pětkrát a více byly trestané tři ženy.

Tabulka č. 14: Za jakou dobu od prvního propuštění jste spáchala další trestný čin?

Interval aktuální recidivy	Četnost
do 1 roku	9
2 roky	4
3 roky	7
4 roky	5
5 let	3
6 let a více	1
neuveдено	31
Celkem	60

Tato tabulka vypovídá o intervalu recidivy (měřený dobou od propuštění ke spáchání trestného činu). Z celkového počtu šedesáti dotazovaných žen jich devět, které již ve VTOS byly, spáchalo další trestný čin do jednoho roku od propuštění. Sedm žen spáchalo trestný čin tři roky od propuštění a pět žen za čtyři roky. Za dva roky od propuštění spáchaly trestný čin čtyři z dotazovaných. Za pět let od propuštění trestný čin spáchaly tři ženy a za šest let a více pouze jedna žena z dotazovaných. Třicet jedna žen je prvotrestaných, tak na tu to otázku neodpověděly.

Tabulka č. 15: Považujete trest za přiměřený?

Trest přiměřený	Četnost
ano	20
ne	28
neumím situaci posoudit	12
Celkem	60

Dvacet osm žen z šedesáti dotazovaných nepovažuje svůj trest za přiměřený. Dvacet žen si je vědomo svého činu a trest za přiměřený považují. Dvanáct žen uvedlo, že neumí situaci posoudit.

Tabulka č. 16: Jakou máte vlastní zkušenost s drogami?

Zkušenost s drogami	Četnost
drogy jsem užívala pravidelně	22
drogy jsem užívala příležitostně	28
žádnou zkušenost nemám	10
Celkem	60

Jak je z tabulky patrné, dvacet osm žen drogy užívalo příležitostně (jak některé ženy uvedly, většinou to bylo na diskotéce nebo na párty). Dalších dvacet dva žen drogy užívalo pravidelně, byly na nich závislé (u většiny šlo o alkohol, dále uváděly marihuanu, LSD, diazepam, rohypnol a metadon). Pouze deset žen uvedlo, že s drogami žádnou zkušenost nemá.

Tabulka č. 17: Měl alkohol nebo jiná látka vliv na Vaše trestní jednání?

Vliv látky na Vaše trestní jednání	Četnost
ano	22
ne	38
Celkem	60

Celkem dvacet dva žen z dotazovaných přiznalo, že měl alkohol nebo jiná látka vliv na jejich trestní jednání (ve většině případů se jednalo o alkohol, několik žen uvedlo, že šlo o marihuanu, LSD, diazepam, rohypnol a metadon). Třicet osm žen na tuto otázku odpovědělo, že neměl alkohol ani jiná látka vliv na jejich trestní jednání.

3.5 Komentáře a závěry šetření

I. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, většinou pocházejí z dysfunkční rodiny.

Ze získaných údajů lze tento předpoklad potvrdit. Rodina dysfunkční je rodina, kde je vážně narušena její funkce, bývá ohrožen vývoj dítěte, rodina sama není schopna problémy zvládnout a řešit (neplní funkce např. biologicko - reprodukční, sociálně - ekonomickou nebo pedagogicko - psychologickou). Z velké části zkoumaného vzorku ženy pocházejí z rodin, kde není kladen důraz na vzdělání, je vyšší rozvodovost, vysoký počet ať už vlastních nebo nevlastních sourozenců a problémy členů rodiny s patologickými závislostmi.

Poměrně velký počet žen ze zkoumaného vzorku dosáhl pouze základního vzdělání, což vypovídá o nezájmu rodičů o vzdělání svých dětí. Přitom poskytnout vzdělanost svým dětem by měla být jedna z priorit rodičů. Často nízká vzdělanost dětí je zapříčiněna nízkou vzdělaností rodičů.

Nižší vzdělání žen vede k problémům získat zaměstnání. Některé zkoumané ženy jsou evidované na pracovním úřadě, anebo bez zaměstnání. Dotazovaným ženám, které jsou vyučeny v nějakém oboru nebo mají středoškolské vzdělání, se trvalý pracovní poměr (nebo brigády) shání lépe.

Pouze necelá polovina z dotazovaného vzorku vyrůstala s oběma svými rodiči. Více jak polovina žen vyrůstala buď s jedním z rodičů, nebo s jinými členy rodiny (např. u o dvě generace starších prarodičů, u tety atd.). Některé ženy dokonce vyrůstaly v dětském domově nebo v pěstounské rodině.

To, že většina žen nevyrostala s oběma svými rodiči (chyběl jim vzor fungujícího manželství), má za následek, že většina z nich není schopna si udržet kvalitní a dlouhotrvající partnerský vztah. Necelá polovina žen z celého zkoumaného vzorku uvedla, že má děti. Avšak více jak polovina žen uvedla, že děti nemá. Z počtu žen, které uvedly, že děti mají, jich nejvíc uvedlo, že mají dvě děti. Velice mě překvapilo, že až na dvě zkoumané ženy, skoro všechny dotazované, co mají děti, věděly, jakou hračku má nebo mělo jejich dítě v dětství nejoblíbenější.

Z výsledků průzkumů je patrné, že ženy mají sourozence, ať už vlastní nebo nevlastní. Vysoký počet sourozenců může vést k neschopnosti rodičů všechny

své děti uživit, což je první krok k tomu, jak si obstarat stravu nebo peníze na ni krádeží.

Téměř polovina z dotazovaných žen uvedla, že někdo v rodině měl problémy s alkoholem, závislostí na hracích automatech a se závislostí na drogách. Patologická závislost představuje značnou zátěž pro celý rodinný systém. Postupně dochází k závažnému narušení mezilidských vztahů a ke změně rolí. Závislí lidé bývají afektivně výbušní a agresivní (verbálně i fyzicky), chovají se bezohledně k partnerovi i k dětem. Lžou a nedodržují sliby, jsou nespolehliví. Postupně v rodině ztrácejí svou roli, prestiž a úctu. Rodiče, z hlediska života svých dětí, vystupují jako důležité osoby a mohou se stát účinnou silou pro vytvoření jejich celkové pohody, jsou pro ně vzorem a děti je napodobují, ať se jim to líbí nebo ne. Rodič patologicky závislý může nepříznivě ovlivňovat psychický stav svého dítěte. Je zvýšené riziko, že děti v rodinách např. alkoholiků budou trpět nějakou formou deprivace. Dospělé děti např. alkoholiků jsou impulzivní. Mají sklon nechat se vtáhnout do průběhu nějaké události, aniž by vážně uvažovaly o jiných alternativách chování nebo o možných důsledcích. Tato impulsivnost pak vede k vnitřnímu chaosu, k averzi vůči vlastní osobě a ke ztrátě kontroly nad svým prostředím. Možné problémy v chování dětí rodičů závislých např. na alkoholu mohou být často interpretovány jako přetrvávající, ne zcela přiměřené obranné reakce. Zvýšená agresivita, kterou lze někdy u nich pozorovat, může být výsledkem nápodoby chování rodiče - alkoholika. Rodič není přijatelným modelem, a pokud se s ním dítě identifikuje, jeho chování bude zdrojem mnoha sociálních problémů. Na druhé straně dochází k narušení vztahu mezi rodičem – např. alkoholikem a dětmi, které jej přestávají respektovat, protože je jeho chování děsivé (agresivní, rozbíjí nábytek apod.) nebo vyvolává jejich odpor (alkoholik, který se znečišťuje, vrávorá atd.). (Ehrenbergerová, 2007, s. 17 – 18)

II. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činností, mají zkušenosti s drogami.

Tento předpoklad se mi potvrdil. Zkušenost dotazovaných žen s drogami se projevila i v mém průzkumu. Více jak tři čtvrtiny žen užívaly drogy pravidelně anebo příležitostně. Pouze velmi malá část žen uvedla, že zkušenost s drogami nemá. Více jak polovina dotazovaných žen uvedla, že alkohol nebo jiná látka neměla vliv na jejich trestní jednání.

Návykové látky v těhotenství s sebou nesou četná rizika pro dítě. U žen v reprodukčním věku je třeba věnovat potřebnou pozornost prevenci fetálního alkoholického syndromu a poškození plodu jinými psychotropními látkami. Důležité jsou otázky antikoncepce. Podle údajů z literatury jsou specificky ženské programy nejméně tak účinné spíše však účinnější než programy koedukované. Důvodem je patrně to, že odpadá nebezpečí vysoce rizikových partnerských vztahů mezi závislými muži a ženami i skutečnost, že lze lépe reagovat na specifické potřeby žen a hlouběji se zabývat senzitivními tématy, jako je např. sexuální zneužívání. Některá koedukovaná zařízení alespoň doplňují program např. jednou čistě ženskou skupinou týdně. Léčba přináší často dobré výsledky, je jí ale třeba zahájit včas.

Závislost na alkoholu se u žen rozvíjí po kratší době pití a menších dávkách alkoholu. Psychiatrická onemocnění se u žen zneužívajících alkohol vyskytují častěji než u mužů zneužívajících alkohol i u žen, které alkohol nezneužívají. Antisociální porucha osobnosti se častěji vyskytuje u mužů. Vyšší konzum alkoholu u žen častěji navazuje na zátěžové životní události a zdá se, že u žen je i vyšší výskyt depresí a úzkostných stavů, které je také třeba vhodně léčit. Bývá také vhodné posilovat sebevědomí závislých žen. Větší pozornost je třeba věnovat rodinným vztahům. Např. u žen vzniká závislost na alkoholu nebo na drogách častěji než u mužů v souvislosti se soužitím s partnerem, který alkohol či jiné psychotropní látky sám škodlivě užívá nebo je na nich závislý. Jiným příkladem je syndrom prázdného hnízda (pocity osamělosti u žen, jejichž dospívající nebo dospělé děti se odpoutávají od rodiny). To u žen nezdědka předznamenává rozvoj závislosti. Důležitá zde může být jistá emancipace ve vztahu k manželovi a dětem i rozvoj vlastní zájmové sféry a sítě sociálních vztahů. Motivace k léčbě u žen nejčastěji souvisí se zdravím a rodinou, problémy se zákonem jsou méně časté než u mužů. Rodinná terapie je u žen zvláště důležitá. Pití alkoholu se děje častěji tajně a o samotě. Ženy mohou mít při vyhledání odborné pomoci pro návykovou nemoc větší zábrany a narážet i na další problémy, jako je nepochopení okolí nebo nezajištěná péče o děti. Ženy poměrně často kombinují alkohol s tlumivými léky, hypnotiky a analgetiky. Proto jsou pro ně tyto léky zvláště nebezpečné. Ženy s mužským zaměstnáním mají vyšší spotřebu alkoholu a jsou více ohroženy. Ženy zvláště dobře přijímají psychoterapii, relaxační techniky a jógu. (Ehrenbergerová, 2007, s. 21 – 22)

III. Předpokládám, že nejzávažnější trestná činnost žen, může být páchána i z finančních důvodů.

Tento předpoklad se ukázal jako správný a lze ho potvrdit. Nejvyšší počet žen přiznalo, že páchalo trestnou činnost z finančních důvodů a že, když byla možnost, neváhaly využít šance, jak přijít lehko k penězům. Jedná se hlavně o trestné činy krádeže, zanedbání povinné výživy, loupeže a podvody. Za jiné důvody ženy uvedly zejména drogovou závislost a s ní související trestný čin krádeže a nedovolené výroby a držení omamných psychotropních látek a jedů. Dalšími uvedenými důvody byla žárlivost, nevěra, strach a nenávisť. Tyto důvody mohou vést k trestným činům ublížení na zdraví a vraždy.

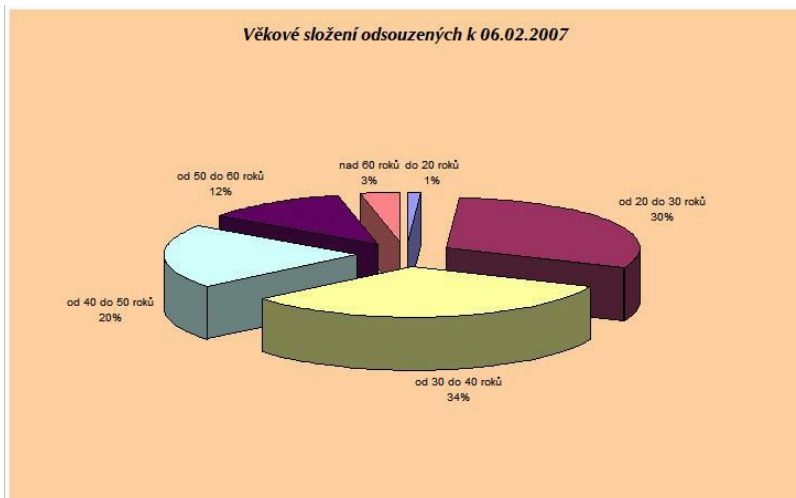
Nejčastěji zaznamenaná délka trestu u zkoumaného vzorku je od devíti měsíců do jednoho roku. Hned druhá nejčastější délka trestu, kterou dotazované ženy uvedly, je od tří do pěti let.

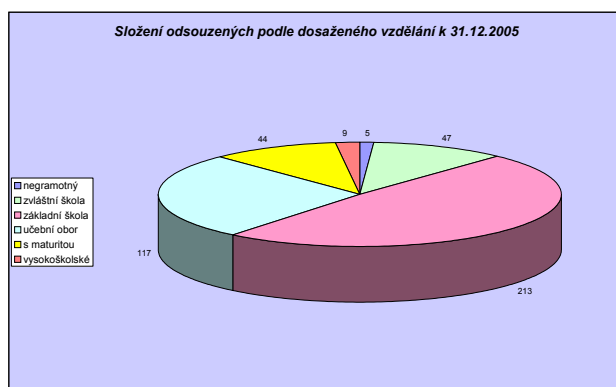
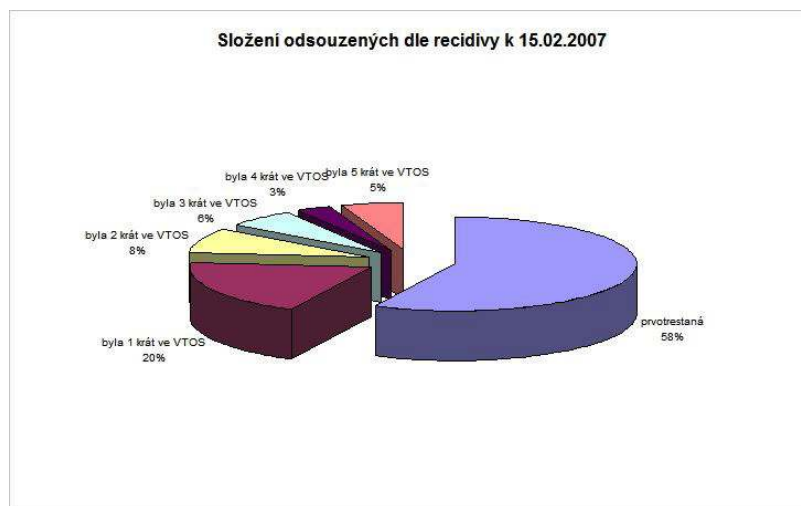
Skoro polovina žen považuje svůj trest za nepřiměřený. Další ženy ze zkoumaného vzorku uvedly, že trest je přiměřený, anebo že neumí situaci posoudit.

IV. Předpokládám, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, byly už v minulosti alespoň jednou trestané.

Tento předpoklad se ukázal jako nepravdivý. Více jak polovina žen, ze zkoumaného vzorku je prvotrestaná. Ostatní ženy přiznaly, že byly v minulosti trestány. Nejvyšší počet žen již v minulosti trestaných, spáchalo trestný čin do jednoho roku od propuštění.

Na závěr průzkumu uvádím některé statistické údaje žen ve výkonu trestu za období 2001 - 2007:

pramen: <http://svetla.vscr.cz/kategorie/?k=Statistické%20údaje&o=0&p=150>

4. Studie rodinné anamnézy žen páchajících nejzávažnější trestné činy

Odsouzené trestem odnětí svobody:

Žena č. 1: odsouzená Jaroslava Fabiánová, nar. v roce 1967

Rodinná anamnéza:

„Jaroslava F., pochází z úplné rodiny. Narodila se jako první dítě, později se narodil její bratr a sestra. Ve svých 13 letech se stala Jaroslava F. svědkem rozvodu rodičů. Po rozvodu si matka našla druhá; ten se však výchově dětí nevěnoval a po krátkém období soužití od rodiny odešel.

Aby mohla matka bezstarostně žít s novým druhem, dala všechny tři sourozence jejich otci. Ten v té době pracoval na dráze a žil na ubytovně ČSD v Děčíně. Děti proto nechtěl, a tak se sourozenci zase vrátili zpět k matce.

Jak Jaroslava F., sama uvedla, na své dětství vzpomíná celkem ráda a údajně nebyla problémové dítě. Tvrdí, že v dětském kolektivu problémy neměla, z domova neutíkala, netoulala se a nelhala. V závěru školní docházky však začala chodit za školu, což zdůvodňovala problémy s otčímem, současně začala krást drobné věci spolužákům a v souvislosti s tím i lhát.

Po ukončení povinné školní docházky Jaroslava F. nenastoupila do žádného učebního oboru. Našla si sice práci, ale nikdy do ní nenastoupila. Jako 16letá se tak „ocitla na ulici“. Svoji mentalitou i způsobem života se přimkla k romské partě výrostků, s nimiž sdílela jejich osud, způsob obživy i střechu nad hlavou. Romská komunita ji přijala do svého společenství, ale jak sama připustila, od té doby jí nastaly dosud nepoznané problémy.

V dětství byla několikrát znásilněna. To se negativně odrazilo na jejím vztahu k mužům. Začala je nenávidět a ve vztazích upřednostňovala ženy. Žila s lesbickou přítelkyní, peníze si vydělávala prostitucí.

Za své činy byla odsouzena k trestu odnětí svobody na doživotí. Trest si odpykává v ženské Opavské věznici.“

„Do Opavské věznice putovala žena, která má sice podle soudních znalečů nadprůměrné IQ, ale trpí poruchou osobnosti. Soudní znalec ji ve svém posudku popisuje jako lesbicky orientovanou ženu s neodstranitelnou poruchou osobnosti: Je vzácně bezcitná a zahleděná do sebe. Je egocentrická a vraždila pro peníze. Nic jiného, než doživotí si nezaslouží. U soudu vystupovala jako sebevědomá žena, která veškerou vinu popírala. To dělá i nadále. Je přesvědčená, že se jí jednou podaří prokázat svou nevinu. Její jedinou šancí je obnova procesu. Šance na něj jsou ale malé. Zatím se Jaroslava F. musí smířit s minimálně třicetiletým pobytem ve vězení.“ (Kriminalistický sborník 2/2006 - Kasuistika), (<http://www.super.cz/na-vlastni-kuzi/13224-dozivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>)

Žena č. 2: odsouzená Antonie Stašková, nar. v roce 1971

Rodinná anamnéza:

„Jako by se Antonie S., obviněná z vraždy, mstila svým dětem za své vlastní špatné dětství a dospívání. Závažné problémy však měla Antonie S. prakticky od dětství. Narodila se jako nejstarší z pěti dětí Zdeny Münnichové z Lobendavy na Děčínsku. Z prvních dvou let života strávila rok v kojeneckém ústavu, protože její matka utrpěla úraz. Antonie S. později ve škole nepatřila k premiantům. Spolužáky oslovovala jedině sprostými slovy. Ty je prý naučila její teta. Zlobila strašně a nakonec ji v sedmi letech odvezli do ústavu v Hoře Svaté Kateřiny. Domů se vrátila, až když jí bylo sedmnáct.

Tragický životní zlom, který zřejmě zanechal stopy na psychice Antonie S. nastal, když jí bylo devatenáct. Matka ji vyhodila z domu za to, že napadla svého otčima. Nakonec se ukázalo, že se možná jen bránila, protože se jí pokoušel znásilnit. Později matka zjistila, že zneužíval i mladší sestru Antonie S.

Z domu vyhozená Antonie S. se odešla vyučit do Nejdku na Karlovarsku. Ve zdejším textilním podniku Vlnapu pak poznala tři ze čtyř nejdůležitějších mužů svého života a se dvěma z nich měla i děti.

Ve Vlnapu pracoval její první manžel Radek Stašek, její další druh, se kterým měla dítě, a v kotelně i Pavel Grepl, se kterým dítě sice neměla, ale provázal ji až do loňska. Nyní je společně s ním obviněna z vraždy dítěte.“

„Každý její vztah byl prý na počátku hezký. *"Dělala na stejné dílně jako já, tak jsme se seznámili. Něco se v ní zlomilo, až když měla děti, do té doby jsme žili docela šťastně,"* vzpomíná její první manžel Radek Stašek.

Porodila mu syna Radka, který však za podivných okolností zemřel. Svědectví lidí z okolí napovídají, že v tom Stašková možná měla prsty. Partnera však přesvědčila, že se jednalo o nešťastnou náhodu.

Pak spolu měli Soňu. Stašek tvrdí, že ji matka mlátila. Proč dítě nebránil? *"To bylo až poté, když jsme se rozešli, žila s matkou u svého přítele Grepla,"* vysvětluje Stašek.

V roce 1992 měla Antonie S. s dalším partnerem syna Davida. Měsíční dítě opět záhadně umírá, smrt však zase nikdo nevyšetřuje. Co dělala dalších deset let, nikdo z příbuzných netuší.

V roce 2002 si našla v Táboře Romana Rokose, se kterým měla syna Honzu. Zajímavé je, že na rozdíl od Antonie S., o které nemluví hezky snad nikdo, koho v životě potkala, má Grepl v Nejdku lepší pověst. *"Znám se s ním asi patnáct let. Nikdy s ním nebyl žádný problém,"* řekl jeho soused z Nejdku Václav Holub. *"Často malého Honzika hlídal. Paní prý měla nějaké lukrativní zaměstnání. Pamatuji si, že tady ten malý kluk trávil hlavně prázdniny,"* dodal soused.

Loni však Honzika Antonie S. unesla a podle policie zavraždila. V dějinách české kriminalistiky je případ matky, která zavraždí své dítě předškolního věku, výjimečný.

V devadesátých letech měla za sebou Stašková dvě mrtvé děti a jedno patrně týrané, aniž si toho nějak všimly úřednice sociálních odborů nebo dokonce policie. Byla odsouzena k trestu odnětí svobody a to ve výši 24 let.“ (<http://zpravy.idnes.cz>)

Žena č. 3: odsouzená Dana Stodolová, nar. v roce 1971

Rodinná anamnéza:

„Dana S. se narodila u Rimavské Soboty jako dcera traťového dělníka. Její otec prý hodně pil a často ji mlátil. Poprvé se vdávala už v patnácti letech na Slovensku. V šestnácti porodila dceru. Manžel začal pít a mlátil ji. Nestaral se ani o jejich dceru, a tak se rozvedli.

Jejím druhým manželem byl podnikatel z Kladna. I druhý vztah zkrachoval.

Tentokrát Dana S. připouští, že vina mohla být na její straně. Měla za sebou trauma ze znásilnění. To se stalo v Kanadě v roce 1997. Tehdy pracovala v jednom klubu jako tanečnice a striptérka. Bydlela v penzionu a při cestě v noci z práce se to stalo. Policie pachatele nikdy nenašla. Její manžel o tom věděl, létal do Kanady za ní. Po návratu se z toho nedokázala dostat. Užívala léky a jako manželka ani partnerka nestála za nic. Po rozvodu se vrátila k mamince do Svatošova, kde žila rok bez partnera.

Pak se seznámila s Jaroslavem S., s kterým se znali už z mládí. Když jí bylo 18 let, asi měsíc spolu chodili. U mámy ho potkala znovu. Zrovna ho propustili z vězení, a tak se dali dohromady. Dana S. pořád užívala léky a on jí je pomáhal shánět. Dana S. ani své třetí manželství nepopisuje nějak idylicky. Měli ve vztahu problémy. Když se manžel napil, byl nepříjemný a bezdůvodně ji mlátil. Na vztahu se podepsal i nedostatek peněz. Oba dva se sice jeden čas snažili pracovat, ale o práci brzy přišli. Potom žili z půjček a peníze sháněli, jak se dalo. Snažili se najít si jinou práci, ale nedařilo se jim. Byla jen otázka času, kdy ti dva vymyslí plán, jak si peníze obstarat jinak.“

„Výsledkem je 8 mrtvých a 3 přepadení, kteří jejich řádění zázrakem přežili. Za své činy byla odsouzena k trestu odnětí svobody na doživotí. Trest si odpykává stejně jako Fabiánová v ženské Opavské věznici.“ (<http://www.super.cz/na-vlastni-kuzi/13224-doivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>)

Odsouzené trestem smrti:

Žena č. 4: odsouzená Olga Hepnarová, nar. 30. 6. 1951 v Praze

Rodinná anamnéza:

„Olga H. pocházela z dobře situované rodiny. Její otec byl bankovní úředník, matka zubní lékařka. V základní škole se výborně učila.

V pozdějších letech si přestala rozumět s rodiči a okolím. Pak následovaly potíže s navázáním jakéhokoliv kontaktu s lidmi. Jak uvedla, celý svět se jí stal nepřítelem. V červnu 1964 se pokusila o sebevraždu léky. Rok se léčila v psychiatrické léčebně v Opařanech.

Vyučila se uměleckou knihařkou a šla pracovat do Chebu. V zaměstnání to ovšem bylo totéž. Pro špatnou morálku byla vždy velmi brzy propuštěna, nebo odešla

sama během zkušební doby. Neměla přátele, nebyla oblíbená. Trpěla rozdílnými náladami a velmi snadno a často se dostávala do konfliktních situací. Stále se cítila ukřivděná a tvrdila, že se k ní všichni chovají špatně. Stále častěji uvažovala o pomstě společnosti. Plánovala různé způsoby - vykolejení vlaku, výbuch a podobně. Za své činy byla popravena 12. 3. 1975 v Praze.“

(<http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/hepnar/hepnaro.html>), (<http://www.policie-cr.cz/14-olga-hepnarova-tragedie-na-zastavce.html>)

Žena č. 5: odsouzená Irena Čubířková, nar. 15. 3. 1923 v Boleráze u Trnavy

Rodinná anamnéza:

„Irena Č. byla první ženou, která byla po roce 1945 popravena za kriminální skutky. V říjnu 1951 zavraždila svého manžela a v prosinci 1964 pak svého druha. Byla matkou sedmi dětí (čtyři děti měla s manželem a tři děti se svým druhem). Obě vraždy provedla s dokonalou přípravou a v případě vraždy manžela po několika pokusech.

Od roku 1945 do 15. srpna 1959 bydlela Irena Č. v Trutnově. V Trutnově žil ve společné domácnosti s Irenou Č. i její manžel Ján. Přitom Irena Č. udržovala intimní vztah s dalším mužem, jenž byl ženatý. Manžel na nevěru přišel a dokonce získal důkaz. Když se jednou nečekaně vrátil domů, našel manželčiny spodní kalhotky potřísněné spermatem. Aby získal jistotu, předal kalhotky lékaři, který výskyt spermatu potvrdil. Protože se vzájemné vztahy prudce zhoršily nejen v rodině Ireny Č., ale i v rodině milence, rozhodla se Irena Č., že svého manžela usmrtí. Dokonce pro svůj záměr získala spojence - svého milence a nakonec i jeho manželku. Tu přesvědčila, že mezi jejím mužem a ní nikdy nic nebylo a vše si vymyslel Ján Čubířka. Postupem času všichni tři začali uvažovat, jak se Jána Čubírka skutečně zbavit. Za své činy byla popravena 28. 9. 1966 v Praze.“ (<http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/cubirkova/cubirkova.html>)

Žena č. 6: odsouzená Marie Fikáčková, nar. 9. září 1936 v Sušici

Rodinná anamnéza:

„Marie F., rozená Schmidlová pocházela z nemajetné rodiny, která se i po válce hlásila k německé národnosti. Její dětství nebylo příliš šťastné. Otec byl alkoholik

s násilnickým chováním a netajenou záští proti Čechům. Se svou matkou si příliš nerozuměla, v dospělosti se s ní velmi často hádala.

V roce 1955 vystudovala Střední zdravotní školu v Klatovech s velmi dobrým prospěchem. Ještě téhož roku nastoupila do tehdejšího ÚNZ (Ústav národního zdraví) v Sušici. V říjnu 1957 pak byla převedena na porodní oddělení. Na tomto oddělení byla její pracovní morálka hodnocena jako velmi dobrá.

Dne 27. února 1960 v odpoledních hodinách byla přímo na porodním oddělení tehdejší okresní nemocnice v Sušici zatčena 24letá zdravotní sestra Marie F. Během její služby dne 23. února 1960 zemřeli dva novorozenci ženského pohlaví. Při pitvách obou novorozenců bylo zjištěno, že bezprostřední příčinou smrti bylo těžké poranění mozku a u jednoho z nich pak navíc i zlomeniny rukou. Přiznala také, že použila násilí proti asi deseti dalším novorozencům, ale ti - podle jejich slov - útok přežili.

Během několika hodin se zpráva o zatčení slušné, pracovitě a oblíbené zdravotní sestry roznesla nejen po městě, ale i po celém kraji.

Při výslechu uvedla, že ji terorizoval mentálně postižený bratr. Stěžovala si rovněž i na násilnického souseda. V době uvedených vražd byla vdaná, bezdětná a vedení nemocnice uvažovalo o jejím ustanovení do funkce vrchní sestry.

Motivem jejího jednání byla nenávist k plačícím dětem. Do protokolu doslova uvedla: *"Bití dětí jsem dělala v době, když jsem měla dostat menstruaci, anebo v průběhu menstruace, neboť mě rozčiloval pláč dětí, což ve mně vzbudilo úplnou nenávist k dětem."* Soudní psychologové a psychiatři ji shledali jako přičetnou, avšak se sklony k depresím, hysterii a k nekontrolovaným výbuchům vzteku. Vyšetřovateli dokonce sdělila, že by udeřila i vlastní dítě, kdyby ji svým křikem uvedlo do stavu podráždění.

Po necelých 8 měsících po zatčení byla Marie F. dne 6. října 1960 odsouzena k trestu smrti. Žádné ze dvou odvolání jejího obhájce proti rozsudku nic nezměnilo. Rozsudek byl vykonán v ranních hodinách dne 13. dubna 1961 v suterénu pankrácké věznice.

Z pohledu dnešní soudní praxe je diskutabilní otázka právní kvalifikace jejího jednání. Tehdejší soud posoudil dva její činy jako vraždu. Přitom přichází v úvahu i mírnější posouzení - ublížení na zdraví s následkem smrti. Nelze také přehlédnout fakt, že tehdejšími znalci nebyla dostatečně zodpovězena otázka její přičetnosti v době činu. Pokud by byla znalecky prokázána její neschopnost ovládat "nekontrolované výbuchy vzteku", nemohla být odsouzena k trestu smrti. Marie F. byla první ženou, popravenou

za kriminální trestné činy od roku 1918.“

(<http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/fikackova/fikackova.html>)

Shrnu –li tuto čtvrtou kapitolu, docházím k závěru, že ženy, které páchají nejzávažnější trestné činy, z velké části trpí poruchami osobnosti, což může být následkem jejich ne zrovna pohádkového dětství, respektive méně harmonického rozvoje osobnosti (příčinou může být pohlavní zneužívání otcem, nevlastním otcem, bratrem, patologické závislosti rodičů, neshody v rodině), popřípadě i biologickými a tělesnými dispozicemi. To jsou faktory, které vedou k patologickému jednání.

Zajímavé je, že většina těchto žen je podle psychologů a psychiatrů na velmi dobré intelektové úrovni (buď v normě a nebo nadprůměrné). Tyto ženy jsou charakterizovány jako bezcitné, bez pocitu viny, příliš agresivní, sebelítostivé, zahleděné do sebe a všechny popírají vlastní vinu. Za trestný čin, který spáchaly, může kdokoliv jiný, jen ne ony.

Zajímám – li se o vztah těchto žen k dětem, docházím k názoru, že většina z těchto žen děti nemá a v případě, že ano, jsou děti zanedbávané (nejsou jim poskytovány základní lidské potřeby), týrané, zneužívané, často trpí depresemi a jsou psychicky deprivované. V roli matky tyto ženy naprosto selhávají a to i na tolik, že jsou schopné své dítě zabít.

Neselhávají jen v roli ženy - matky, ale i v roli manželky a partnerky. Nedokáží žít v kvalitním vztahu, což opět může mít za následek méně harmonické dětství.

Motivací pro spáchání trestného činu bývají finanční důvody a pomsta namířená proti manželovi, partnerovi, dětem a i proti společnosti.

Závěr

Domnívám se, že cíle, které jsem si stanovila pro diplomovou práci, se mi podařilo splnit. Mám za to, že poznání příčin, faktorů kriminality žen a nejzávažnějších trestných činů, které jsou ženy schopny páchat, může posloužit k většímu pochopení osobnosti delikventních žen.

V diplomové práci jsem proto svoji pozornost zaměřila na ženy, které se v důsledku určitých vnitřních a vnějších podmínek dostaly až na samotný okraj společnosti a to na základě páchání závažné trestné činnosti (tzv. porušováním jasně daných společenských norem). Ve většině případů to bývá připisováno závadovému rodinnému prostředí (např. neposkytnuto dostatečné vzdělání dětem, nedostatečné vzdělání rodičů, patologická závislost jednoho nebo obou rodičů, vysoký počet vlastních nebo nevlastních sourozenců, stísněné bytové podmínky, nedostatek peněz na poskytování biologických potřeb jedince, nedostatek lásky – vznik psychické deprivace, nedostatek pozornosti a mnoho dalších faktorů), které utváří a působí na osobnost jedince, a na základě toho dochází k disharmonickému rozvoji osobnosti. Je nutné, a to je i úkolem sociální pedagogiky, respektive sociálních pedagogů, abychom se na tyto ženy s patologickými problémy zaměřili a snažili se jim včas poskytnout sociálně výchovnou pomoc, které se jim většinou dostává až ve vězení. Pomoci bychom měli nejenom těmto ženám, ale v případě, že mají děti, i těm, na které si myslím je potřeba se zaměřit nejvíce, neboť tyto delikventní ženy nemají zakořeněný vzor správného rodinného prostředí, a pokud jejich děti tento správný vzor rodinného prostředí nepoznají, jedná se o nekončící kruh a budeme zase na začátku.

Co tedy dělat? Kardinální nápravu mohou zjednat jen opatření v oblasti tzv. obecné prevence na úrovni společenské makrostruktury. To znamená zajistit rodině její postavení v centru společnosti a v popředí hierarchii hodnot. Musí se učinit vše pro to, aby rodina mohla co nejdokonaleji plnit všechny své funkce, a vytvářet pro to nejlepší podmínky politické, ekonomické i kulturní.

Musí se v první řadě vyřešit nejtěžší otázky, zejména bytový problém, urychlit nápravu v oblasti služeb, hromadné dopravy, obchodu. Neméně naléhavý je problém zaměstnanosti žen – matek. Společnost by ve svém vlastním zájmu měla učinit vše pro to, aby alespoň děti v nejtěžším věku mohly být ve stálé mateřské péči.

Bezpodmínečně je také nutno koncipovat a co nejdříve realizovat velkorysou a všeobecnou výchovu k manželství a rodičovství, směřující zejména k pocitu

společenské odpovědnosti v této sféře. Tato výchova je zanedbávána. Mladí lidé vstupují do manželství, aniž by měli vlastní byt, aniž by dosáhli pevnějšího postavení v životě i v zaměstnání, ale také aniž by cokoliv věděli o manželském soužití a výchově dětí.

V prevenci speciální nejdůležitějším úkolem je vyhledávání dětí, jejichž zdárný vývoj je v důsledku nepříznivých rodinných podmínek ohrožen, a poskytovat jim za pomoci sociálních a zdravotních služeb dostatečnou výchovnou péči, při využití nejnovějších poznatků příslušných vědeckých disciplín. (Suchý; Švancar, 1972, s. 93)

Myslím, že bylo správné zakomponovat do práce i různé druhy trestů a uvést, jak působí na výchovu i nápravu delikventních žen, a také nastínit, jak jsou významné pro společnost a jak je společnost hodnotí.

V práci jsem si stanovila čtyři hypotézy, z kterých se mi tři podařilo potvrdit. Na základě zkoumání znaků dysfunkční rodiny se mi potvrdilo, že většina trestaných žen pochází z takovéto rodiny. Dále se mi potvrdilo, že mají tyto ženy zkušenost s drogami a že většina z nich trestnou činnost páchá i z finanční důvodů. Nepotvrdila se mi čtvrtá hypotéza, kde jsem předpokládala, že ženy, páchající nejzávažnější trestnou činnost, byly v minulosti už alespoň jednou trestané. Polovina žen, kterých jsem se ve svém průzkumu dotazovala, je prvotrestaná. Z toho vyplývá, že tato hypotéza se mi vyvrátila.

V závěru bych ráda uvedla, že moje výsledky šetření, které uvádím ve své praktické části práce, nic nového nepřinesly, spíše potvrdily již známé. Také nemohu zaručit pravdivost odpovědí dotazovaných žen na moje otázky. Je možné to riziko, že i přes anonymitu dotazníku se ženy ostýchaly přiznat skutečnou pravdu nebo se snažily ukázat v dotazníku lepšími a tím mohlo dojít ke zkreslení výsledků průzkumu a ověřování hypotéz.

Resumé

Ve své diplomové práci jsem se zabývala závažnou trestnou činností žen a to konkrétně tím, co je pro ni typické, např. jakých trestných činů se ženy dopouštějí nejčastěji a co je k trestným činům vede. V první řadě je důležité poznat ženu jako takovou a její postavení ve společnosti. Na základě toho se snažím ve své práci poukázat na vzrůstající emancipaci žen v dnešním 21. století, neboť s tím hodně souvisí i vývoj trestné činnosti žen.

V teoretické části jsem se zabývala přehledem teorií ženské kriminality, mnohé z těchto teorií nejsou ale nijak korektně empiricky podloženy a často různí autoři docházejí k odlišným závěrům. Většinu těchto závěrů se snažím v práci prezentovat. Dále věnuji pozornost obecné charakteristice trestného činu, jeho druhům a také se zabývám typologií osobnosti pachatelek trestné činnosti. Za velice důležitý považuji i vliv rodinného prostředí na trestnou činnost ženy. Zde se nezabývám jen rodinnými podmínkami, ve kterých většina žen, které páchají trestnou činnost, vyrůstala, ale důraz také kladu i na roli ženy, jako matky. Ženy mají většinou větší podíl na výchově svých potomků než muži. Z toho důvodu je role ženy jako matky velice důležitá pro správný vývoj dítěte. V případě, že tato role ženy - matky selhává, může to vést k tomu, že rušivé vlivy v podobě různých forem závažného deviantního chování – tedy i trestné činnosti- se promítají do výchovy dětí a to často vede k páchání delikvence i u dětí.

Diplomovou práci jsem rozšířila o způsoby potrestání. Uvádím zde různé druhy trestů, jejich vývoj a význam pro společnost. Zaměřuji se zde na historii trestu smrti, na politické tresty a justiční vraždy, na trest odnětí svobody a na trest odnětí svobody na doživotí. U každého trestu uvádím ženy, které se dopustily závažné trestné činnosti a které za to byly daným trestem odsouzeny. Zmiňuji zde takové vražedkyně, jako byla Olga Hepnarová, Irena Čubírková, Jaroslava Fabiánová, Miroslava Kukačková a v neposlední řadě i Dana Stodolová.

V praktické části závěrečné práce provádím pomocí explorativní metody – dotazníku - vlastní šetření, ve kterém jsem si stanovila sedmnáct otázek charakterizujících osobnost žen, páchajících závažnou trestnou činnost v interakci s prostředím a to zejména s prostředím rodinným. Tato praktická část je doplněna o studie rodinné anamnézy žen, páchajících nejzávažnější trestné činy.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku ženské kriminality a to zejména na poznání příčin a faktorů, které vedou ke kriminálnímu chování žen. V práci uvádím řadu trestných činů, které jsou ženy schopny páchat. Poukazuji také na vývoj role ženy ve společnosti a na důležitost role ženy jako matky, neboť převážně matky odvádějí větší podíl výchovné rodičovské péče.

Dále se zabývá popisem a rozбором jednotlivých druhů trestu. Zaměřuji se na trest smrti, na politické tresty a justiční vraždy a v neposlední řadě i na trest odnětí svobody.

V závěru práce, na základě osobních údajů získaných pomocí dotazníku od vybraného vzorku žen, páchajících trestnou činností, provádím analýzu výsledků dotazování a jejich srovnání s hypotézami, které jsem si stanovila.

Klíčová slova: kriminalita žen, nejzávažnější trestné činy páchané ženami, druhy trestných činů, typologie osobnosti pachatelek trestného činu, žena – matka, rodinné prostředí, trest smrti, politické tresty a justiční vraždy, trest odnětí svobody.

Annotation

This thesis is focused on the problems of women's criminality and especially on the causes and factors which lead to the criminal behaviour of women. In the theses I state several crimes which women are capable of committing. I also point out the development of the role of women in society and the significance of the role as a mother, for mothers mostly have a larger share in the education and upbringing of children.

The thesis further deals with the description and analysis of individual types of punishment. I focus on the death penalty, political punishments and judicial murders, and last but not least on imprisonment.

In the conclusion of the thesis, on the basis of personal information collected by means of questionnaires given to a chosen sample of women committing crimes, I make an analysis of the results and their comparison with the presumptions I have postulated.

Key words: women's criminality, the gravest crimes committed by women, types of criminal offences, typology of the personality of women offenders, woman – mother, family environment, death penalty, political punishments and judicial murders, imprisonment.

Seznam použité literatury

Knihy:

1. BĚLINA, P., FIDLER J. Osudové ženy. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Fragment, 1996, 64 s. ISBN 80-85768-11-9
2. BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. a kol. Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti (psychologické a kriminologické aspekty). Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1. vyd. Praha: Vydavatelství KUFR, 2007, 116 s. ISBN 978- 80-7338-063-2
3. ČERNÍKOVÁ, V. a kol. Sociální ochrana terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0
4. DOUDOVÁ, M. Velké ženy české. 1. vyd. Praha: X-Egem, Nova; Knížní klub, 1997, 181 s. ISBN 80-7199-020-5, 80-7176-634-8
5. FRANCEK, J. Zločin a trest v českých dějinách. Nové vydání rozšířené o paměti prvního československého kata Leopolda Wohlschlagera. 3. vyd. Praha: Rybka, 2002, 543 s. ISBN 80-86182-68-1
6. GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000, 207s. ISBN 80-85931-79-6
7. JECH, K., KAPLAN, K. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: Dokumenty; 1. část. 1. vyd. Praha / Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR; Doplněk, 1995, 475 s. ISBN 80-85270-41-2, 80-85765-48-9
8. JŮZL, M., OLEJNÍČEK, A. Penologie a penitenciární pedagogika. Vydal Institut mezioborových studií Brno, 2004, 121 s.
9. KEJDOVÁ, M. Základy trestního práva. Vydal Institut mezioborových studií Brno, 2006, 70 s.
10. KRAUS, B., Poláčková, V. et al. Člověk - prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2
11. KRAUS, B. K otázkám humanitního a sociálního výzkumu. Brno, 2006, 21 s.
12. KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3
13. MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989, 335 s., 08-056-89

14. MONESTIER, M. Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost; kap. Katovské řemeslo v Čechách naps. FRANCEK, J.; 1. vyd. Praha: Rybka; Knižní klub, 1998, 405 s. ISBN 80-86182-05-3, 80-7176-812-X
15. RADVAN, E. Poznámky k vypracování odborného textu. Brno, 2007, 21 s.
16. ŘEHOŘ, A. Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce. Vydal Institut mezioborových studií Brno, 2008, 47 s.
17. SUCHÝ, O., ŠVANCAR, Z. Mládež a kriminalita. Praha: Melantrich, 1972, 272 s., 32-028-72, 02/6
18. ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. Pro posluchače magisterského studijního programu. 1. vyd. Praha: vydavatelství PA ČR, 2002, 184 s., ISBN 80-7251-103-3

Noviny a jiné zdroje:

19. EHRENBERGEROVÁ, Z. Bakalářská práce. Kriminalita v neúplných či rozvrácených rodinách z hlediska práce policisty ČR. Brno 2007, 49 s.
20. MLADÁ FRONTA DNES, Středa 10. září 2008, Praha, vydává MAFRA, ISSN 1210-1168
21. Kriminalistický sborník 2/2006

Informace z internetu:

22. http://www.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/vyvoj_info.html
23. <http://www.mvcr.cz>
24. <http://www.super.cz/adrenalin/13224-dozivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>
25. http://www.agresorka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=128&Itemid=31
26. <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JS1803016.html>
27. <http://sporilov.info/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2004113001>
28. <http://www.gkolin.cz/centrum/vyuka>
29. <http://www.novinky.cz/clanek/149961-vesecka-zada-klause-o-milost-pro-ludmilu-polednovou.html>
30. <http://www.hrad.cz>

31. <http://www.novinky.cz/clanek/150256-klaus-neda-brozove-polednove-milost.html>
32. <http://www.novinky.cz/clanek/148944-video-soud-poslal-vrahy-honzika-rokose-na-24-a-20-let-do-vezeni.html>
33. http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=784
34. <http://mezopotamie.wz.cz/zakonik.htm>
35. <http://www.oxygy.com/cjlfinalnimaturitniotazky/1>
36. <http://www.super.cz/na-vlastni-kuzi/13224-dozivotni-vrazedkyne-jsme-nevinne.html>
37. <http://zpravy.idnes.cz>
38. <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/hepnar/hepnaro.html>
39. <http://www.policie-cr.cz/14-olga-hepnarova-tragedie-na-zastavce.html>
40. <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/cubirkova/cubirkova.html>
41. <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/fikackova/fikackova.html>
42. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prizonizace>
43. <http://svetla.vscr.cz/kategorie/?k=Statistické%20údaje&o=0&p=150>

Seznam příloh

Příloha č. 1: dotazník

Příloha č. 2: portréty odsouzených žen

Příloha č. 3 – 12: tabulky

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Dovoluji si Vás požádat o laskavé, pečlivé a pravdivé vyplnění tohoto dotazníku, který je anonymní, důvěrný a získané informace budou použity pouze ke studijním účelům.

Prosím Vás, správné odpovědi zakroužkujte a u otázek, kde je potřeba, odpovězte písemně.

Děkuji za Vaši spolupráci
Zdenka Ehrenbergerová

Zde prosím napište Váš věk:

1. Jakého vzdělání jste dosáhla?

- a, Základní škola
- b, Zvláštní škola
- c, Střední odborné učiliště
- d, Střední škola
- e, Vysoká škola

Uveďte prosím, jaký obor jste vystudovala:.....

2. Vyrůstala jste?

- a, s oběma svými rodiči
- b, s jedním z rodičů
- c, s prarodiči
- d, s někým jiným (s kým__):

V případě, že jste vyrůstala s jedním z rodičů, prosím, uveďte s kterým:.....

3. Jaký je Váš rodinný stav?

- a, svobodná
- b, vdaná
- c, rozvedená
- d, vdova
- e, žiji s druhem

V případě, že jste rozvedená, prosím uveďte, jak dlouho trvalo Vaše manželství:.....

4. Jaké bylo Vaše pracovní zařazení po ukončení školy?

- a, evidována na Úřadu práce
- b, trvalý pracovní poměr, brigáda
- c, bez zaměstnání
- d, další studium
- e, mateřská dovolená

V případě, že jste měli zaměstnání, prosím uveďte jaké:.....

5. Máte sourozence?

- a, jeden vlastní sourozenec
- b, dva a více vlastních sourozenců
- c, jeden nevlastní sourozenec
- d, dva a více nevlastních sourozenců
- e, mám vlastní i nevlastní sourozence
- f, sourozence nemám, jsem jedináček

6, Máte děti?

a, ano

b, ne

V případě, že děti nemáte, prosím, uveďte z jakého důvodu:.....

7, Kolik dětí máte?

a, žádné

b, 1 dítě

c, 2 děti

d, 3 děti

e, 4 děti

8. Věděla byste, jakou hračku má nebo mělo Vaše dítě v dětství nejoblíbenější?

Pokud ano, napište jaká to je.

a, ano, vím

b, ne, nevím

Prosím uveďte jaká hračka to je:.....

9. Má nebo měl někdo ve Vaší rodině problémy.....?

a, s alkoholem

b, se závislostí na drogách

c, se závislostí na hracích automatech

d, žádné nemá

e, nevím

10. Za jaký trestný čin jste odsouzena?

- a, krádež
- b, loupež
- c, podvod
- d, porušování domovní svobody
- e, maření výkonu úředního rozhodnutí
- f, zanedbání povinné výživy
- g, vražda
- h, výtržnictví
- ch, ublížení na zdraví
- i, podílnictví
- j, ohrožení mravní výchovy mládeže
- k, poškozování cizí věci
- l, nedovolená výroba a držení omamných psychotropních látek a jedů

11. Jaké důvody Vás vedly k páčání trestné činnosti?

- a, nedostatek finančních prostředků
- b, závislost, potřeba získat drogu
- c, strach, nemohla už déle snášet domácí násilí
- d, využití šance jak přijít lehko k penězům
- e, žárlivost, opakovaná nevěra ze strany muže
- f, nenávisť k někomu

12. Jaký dlouhý trest jste za trestný čin dostala?

- a, do 3 měsíců
- b, od 3 měsíců do 6 měsíců
- c, od 6 měsíců do 9 měsíců
- d, od 9 měsíců do 1 roku
- e, od 1 roku do 2 let
- f, od 2 let do 3 let

- g, od 3 let do 5 let
- h, od 5 let do 7 let
- ch, od 7 let do 10 let
- i, od 10 let do 15 let

13. Kolikrát jste byla v minulosti trestána?

- a, prvotrestaná
- b, 1. trestána
- c, 2. trestána
- d, 3. trestána
- e, 4. trestána
- f, 5. trestána a více

14. Za jakou dobu od prvního propuštění jste spáchala další trestný čin?

- a, do 1 roku
- b, 2 roky
- c, 3 roky
- d, 4 roky
- e, 5 let
- f, 6 let a více

15. Považujete trest za přiměřený?

- a, ano
- b, ne
- c, neumím situaci posoudit

16. Jakou máte vlastní zkušenost s drogami?

- a, drogy jsem užívala pravidelně
- b, drogy jsem užívala příležitostně
- c, žádnou zkušenost nemám

V případě, že jste s drogami zkušenost měla, prosím uveďte, kde jste drogy užívala a jaké:.....

17. Měl alkohol nebo jiná látka vliv na Vaše trestní jednání?

a, ano

b, ne

V případě, že ano, prosím uveďte, jaká látka měla na Vaše trestní jednání vliv:.....

PORTRÉTY ODSOUZENÝCH ŽEN

Olga Hepnarová

Irena Čubírková

Miroslava Kukačková

Jaroslava Fabiánová

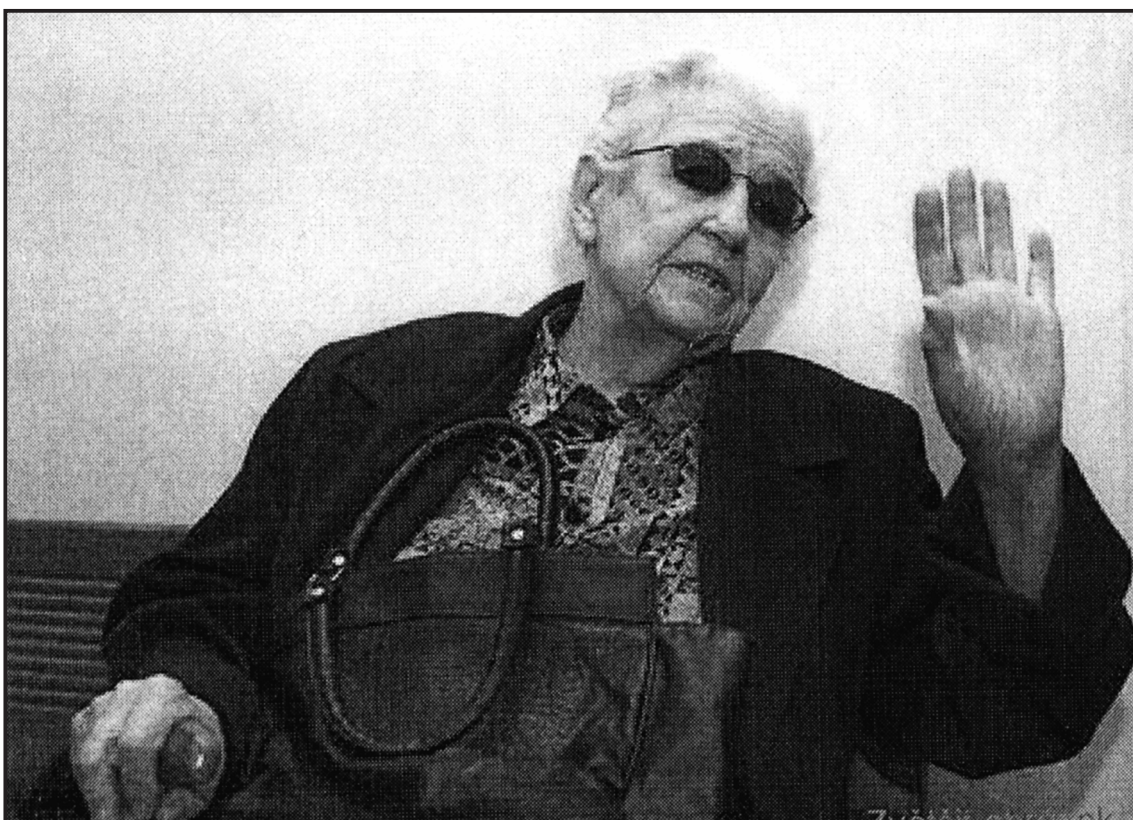
Dana Stodolová

Antonie Stašková

Milada Horáková

Ludmila Brožová - Polednová

Pramen: <http://www.novinky.cz>, <http://www.zena-in.cz/rubrika>, <http://www.pikant.centrum.cz/krimi>,
<http://www.super.cz>, <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla>.

Příloha č. 3

Vývoj počtů osob ve vazbě v letech 1994 - 2001

	Stav k 31.12.							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Muži	8 517	7 713	7 562	7 413	6 779	6 566	5 604	4 341
Ženy	311	287	325	323	346	368	363	242
Celkem	8 828	8 000	7 887	7 736	7 125	6 934	5 967	4 583
Podíl žen (v %)	3,5	3,6	4,1	4,2	4,9	5,3	6,1	5,3

Pramen: Ročenka Vězeňské služby ČR

Vývoj počtů osob ve výkonu trestu odnětí svobody letech 1994 - 2001

	Stav k 31.12.							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Muži	9 616	11 103	12 530	13 347	14 423	15 510	14 966	14 190
Ženy	309	405	443	477	519	616	605	547
Celkem	9 925	11 508	12 973	13 824	14 942	16 126	15 571	14 737
Podíl žen (v %)	3,1	3,5	3,4	3,5	3,5	3,8	3,9	3,7

Pramen: Ročenka Vězeňské služby ČR

Příloha č. 4

Ženy (dospělé i mladistvé) ve výkonu trestu odnětí svobody v jednotlivých typech věznic v roce 2001

	TYPY VĚZNIC				MLADISTVÉ
	S dohledem	S dozorem	S ostrahou	Se zvýšenou ostrahou	Jednotný výkon trestu odnětí svobody
Celkem vězňených	29	301	195	19	3
Celkem spáchaných trestných činů	40	593	313	21	4

Pramen: Ročenka Vězeňské služby ČR

Příloha č. 5

Podíl stíhaných žen na celkovém počtu stíhaných osob v ČR podle druhu kriminality v letech 1995, 2000, 2001 (v%)

Druh kriminality	1995	2000	2001
Celková	8,6	11,9	12,3
Obecná	7,3	9,9	10,2
Násilná	8,4	9,4	9,4
Vražda	14,0	16,4	13,5
Loupež	8,0	7,1	6,2
Úmyslné ublížení na zdraví	6,6	7,5	8,1
Mravnostní	6,0	6,3	5,5
Pohlavní zneužití v závislosti	1,2	2,2	1,3
Pohlavní zneužití ostatní	5,1	4,1	4,8
Kuplířství	29,4	27,6	24,8
Majetková	7,0	10,3	10,7
Krádeže vloupáním	3,9	4,6	5,1
Krádeže vloupáním do obchodů	3,4	2,7	3,9
Krádeže vloupáním do restaurací	2,9	1,6	2,5
Krádeže vloupáním do kiosků	3,9	3,8	2,2
Krádeže vloupáním do bytů	7,4	9,3	9,8
Krádeže vloupáním do chat	4,5	4,9	6,0
Krádeže vloupáním do ostatních objektů	2,6	3,5	3,9
Krádeže prosté	8,4	11,8	12,2
Krádeže kapesní	37,9	29,4	23,3
Krádeže motorových vozidel dvoustopých	1,9	3,1	3,0
Krádeže věcí z aut	1,8	3,4	2,7
Krádeže jízdních kol	3,2	5,9	5,0
Krádeže v bytech	17,1	20,5	21,3
Krádeže v jiných objektech	12,7	16,8	17,2
Krádeže ostatní	6,7	7,4	7,4
Podvody (v majetkové kriminalitě)	14,4	21,2	18,8
Ostatní majetkové trestné činy	5,8	1,3	1,4
Ostatní kriminalita	7,8	9,1	9,9
Výtržnictví	4,4	6,1	6,7
Požáry	6,3	12,7	10,1
Nedovolené ozbrojování	2,3	2,3	2,6
Maření výkonu úředního rozhodnutí	5,4	5,1	5,2
Zbývající kriminalita	9,2	9,6	9,8
Hospodářská kriminalita	18,5	22,4	23,2
Podvody (v hospodářské kriminalitě)	25,7	27,5	26,9

Pramen: Policejní statistika

Příloha č. 6

Podíl žen na vězňených osobách ve vybraných státech (k 1. 9. 1998)

Stát	Počet vězňených žen ¹⁸	tj. %
Albánie	55	1,9
Rakousko	388	5,6
Belgie	359	4,3
Bulharsko	347	2,9
Kypr	3	1,3
ČR	865	3,9
Dánsko	181	5,3
Estonsko	156	3,4
Finsko	126	4,9
Francie	2 142	4,0
Německo	3 431	4,4
Řecko	280	3,9
Maďarsko	838	5,9
Island	7	6,8
Itálie	1 851	3,8
Norsko	171	6,8
Portugalsko	1 410	9,7
Rumunsko	2 101	4,1
Rusko	40 045	4,0
Slovensko	244	3,7
Španělsko	4 083	9,1
Švédsko	280	5,3
Švýcarsko	384	6,4
Turecko	2 917	4,5

Pramen: Bulletin d'information pénologique. N° 22. Strasbourg: Conseil de l'Europe, 2000, s.63

Příloha č. 7

Podíl žen na osobách stíhaných pro trestné činy ve vybraných státech (rok 1998 a rok 2000)

Stát	1998 %	2000 %	Stát	1998 %	2000 %
Bulharsko	11,1	10,7	Německo	23,2	23,1
Česká republika	10,6	11,9	Polsko	9,7	9,6
Finsko	14,8	15,4	Rusko	15,7	16,3
Francie	14,3	13,6	Řecko	14,5	13,7
Japonsko	21,3	19,5	Španělsko	9,3	9,3
Kanada	21,1	18,4	Švýcarsko	14,0	15,8
Lucembursko	12,3	19,9	Turecko	10,4	6,9
Maďarsko	23,2	13,6	Ukrajina	17,4	14,9

Pramen: Statistika Interpolu

Příloha č. 8

Vykonané tresty smrti v Československu od 9. 5. 1945 do 31.12. 1989

Rok	Vražda	Podle retri- bučních dekretů	Za velezradu	Souběh velezrady a vyzvědačství	Souběh velezrady a vraždy	Ostatní trestné činy	Celkem
1945		98					98
1946		361					361
1947	2	258				1	261
1948		20				3	23
1949	8	1	11	8	3		31
1950	6		18	23	10	1	58
1951	4		26	16	10	3	59
1952	9		9	28	16	2	64
1953	21		9	5	11	1	47
1954	13		4	4	4		25
1955	6		2	4	3		15
1956	8						8
1957	5			2			7
1958	13	1	2				16
1959	6		1			1	8
1960	6		1				7
1961	6						6
1962	10						10
1963	7						7
1964	7						7
1965	4						4
1966	8						8
1967	4						4
1968							0
1969							0
1970							0
1971	1						1
1972	5						5
1973	3						3
1974	1						1
1975	5						5
1976	1						1
1977							0
1978	1						1
1979	3					1	4
1980	4						4
1981							0
1982	2						2
1983	3						3
1984	1						1
1985	5						5
1986	3						3
1987	1						1
1988							0
1989	2						2
Celkem	194	739	83	90	57	13	1176

Pramen: Historie trestu smrti, Monestier, 1998, s. 374

Příloha č. 9

Celkový stav k dubnu 1998:	
Státy, které zrušily trest smrti zcela	63
Státy, které zrušily trest smrti „pro obvyklé zločiny“	16
Státy, které trest smrti formálně nezrušily, ale v praxi jej nevykonávají	28
Celkem	107
Státy, které trest smrti dosud zachovávají	91

Pramen: Historie trestu smrti, Monestier, 1998, s. 376

Příloha č. 10

Tabulka 1 Země, které zrušily zcela trest smrti			
<i>Země</i>	<i>Datum zrušení trestu smrti</i>	<i>Datum zrušení pro "obvyklé zločiny"</i>	<i>Datum poslední popravy</i>
ANDORRA	1990		1943
ANGOLA	1992		
AUSTRÁLIE	1985	1984	1967
ÁZERBÁJDŽÁN	1998		1993
BELGIE	1996		1950
ČESKÁ REPUBLIKA	1990		1989
DÁNSKO	1978	1933	1950
DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA	1966		
EKVÁDOR	1906		
ESTONSKO	1998		1991
FINSKO	1972	1949	1944
FRANCE	1981		1977
GRUZIE	1997		1994 (K)
GUINEA-BISSAU	1993		1986 (K)
HAITI	1987		1972 (K)
HONDURAS	1956		1940
HONG-KONG	1993		
CHORVATSKO	1990		
IRSKO	1990		1954
ISLAND	1928		1830
ITÁLIE	1994	1947	1947
KAMBODŽA	1989		1950
KAPVERDY	1981		
KIRIBATI			(I)
KOLUMBIE	1910		1909
KOSTARIKA	1877		
LICHTEJNŠTENSKO	1987		1785
LUCEMBURSKO	1979		1949
MAĎARSKO	1990		1988
MAKEDONIE			

MARSHALLOVY OSTROVY			(I)
MAURICIUS	1985		1987
MIKRONÉSIE			(I)
MOLDAVSKO	1995		
MONAKO	1962		1847
MOSAMBIK	1990		1986
NAMIBIE	1990		1988 (K)
NĚMECKO (NDR)	1987		
(SRN)	1949		
NEPÁL	1997	1990	1979
NIKARAGUA	1979		1930
NIZOZEMSKO	1982	1870	1952
NORSKO	1979	1905	1948
NOVÝ ZĚLAND	1989	1961	1957
PANAMA			1903 (K)
PARAGUAY	1992		1928
POLSKO	1997		1988
PORTUGALSKO	1976	1867	1849 (K)
RAKOUSKO	1968	1950	1950
RUMUNSKO	1989		1989
ŘECKO	1993		1972
SAN MARINO	1865	1848	1468 (K)
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	1990		
SLOVINSKO	1989		
SVATÝ TOMÁŠ A PRINCŮV OS.	1990		(I)
ŠALOMOUNOVY OSTROVY		1966	(I)
ŠPANĚLSKO	1995	1978	1975
ŠVÉDSKO	1972	1921	1910
ŠVÝCARSKO	1992	1942	1944
TUVALU			(I)
URUGUAY	1907		
VANUATU	1981		
VATIKÁN	1969		
VENEZUELA	1863		
CELKEM:	63 zemí		
(K) = datum poslední známé popravy (I) = žádné popravy od získání nezávislosti			

Pramen: Historie trestu smrti, Monestier, 1998, s. 376 - 377

Příloha č. 11

<p style="text-align: center;">Tabulka 2 Státy, které zrušily trest smrti za "obvyklé trestné činy"</p>		
<i>Země</i>	<i>Datum zrušení pro "obvyklé trestné činy"</i>	<i>Datum poslední popravy</i>
ARGENTINA	1984	
BOLÍVIE	1997	1974
BOSNA A HERCEGOVINA	1997	
BRAZÍLIE	1979	1855
COOKOVY OSTROVY		
FIDŽI	1979	1964
IZRAEL	1954	1962
JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA	1995	1991
KANADA	1976	1962
KYPR	1983	1962
MALTA	1971	1943
MEXIKO	1957	1937
PERU	1979	1979
SALVADOR	1983	1973 (K)
SEYCHELY	1976	(I)
VELKÁ BRITÁNIE	1973	1964
Celkem:	16 zemí	

Pramen: Historie trestu smrti, Monestier, 1998, s. 378

Příloha č. 12

Tabulka 3 Státy, jež formálně trest smrti nezrušily, v praxi jej však nepoužívají (nejméně v posl. deseti letech)	
<i>Země</i>	<i>Datum poslední poprav</i>
ALBÁNIE	
ANGUILLA	
BERMUDY	1977
BHÚTÁN	1964 (K)
BRUNEJ A DÁRUSALÁM	1957 (K)
DŽIBUTI	(I)
FILIPÍNY	1976
GAMBIE	1981
GRENADA	1978
KONGO	1982
MADAGASKAR	1958 (K)
MALEDIVY	1952 (K)
MALI	1980
MONTSERRAT	
NAURU	(I)
NIGER	1976 (K)
PANENSKÉ OSTROVY	
PAPUA-NOVÁ GUINEA	1950
POBŘEŽÍ SLONOVINY	
RWANDA	1982
SENEGAL	1967
SRÍ LANKA	1976
STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA	1981
SURINAM	1982
TOGO	
TONGA	1982
TURECKO	1984
ZÁPADNÍ SAMOA	(I)
Celkem:	28 zemí a teritorií
(K) = datum poslední známé poprav (I) = žádné poprav od získání nezávislosti	

Pramen: Historie trestu smrti, Monestier, 1998, s. 379